

EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2017.2.22.
SWD(2017) 82 final

BIZOTTSÁGI SZOLGÁLATI MUNKADOKUMENTUM

2017. évi országjelentés – Magyarország

amely a következő dokumentumot kíséri

**A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A
TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI KÖZPONTI BANKNAK ÉS AZ EURÓCSOPORTNAK**

**2017. évi európai szemeszter: Az 1176/2011/EU rendelet szerinti értékelés a strukturális
reformok terén elért haladásról, a makrogazdasági egyensúlyhiány megelőzéséről és
korrekciójáról, továbbá a részletes vizsgálat eredményeiről**

**{COM(2017) 90 final}
{SWD(2017) 67 final - SWD(2017) 93 final}**

TARTALOMJEGYZÉK

ÖSSZEFOGLALÁS	1
1. GAZDASÁGI HELYZET ÉS KILÁTÁSOK	4
2. AZ ORSZÁGSPECIFIKUS AJÁNLÁSOK TERÉN TETT ELŐRELÉPÉSEK	12
3. REFORMPRIORITÁSOK	16
3.1. Államháztartás	16
3.2. Pénzügyi szektor	21
3.3. Munkaerőpiac, oktatás és szociálpolitika	25
3.4. Beruházások	31
3.5. Ágazati politikák	37
3.6. Közigazgatás	41
A. Áttekintő táblázat	45
B. A makrogazdasági egyensúlyhiány kezelésére szolgáló eljárás eredménytáblájának mutatói	51
C. Standard táblázatok	53
Hivatkozások	59

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1.1. táblázat: Kulcsfontosságú gazdasági, pénzügyi és szociális mutatók – Magyarország	11
2.1. táblázat: A 2016. évi országspecifikus ajánlások értékelésének összefoglaló táblázata	14
3.2.1. táblázat: Pénzügyi stabilitási mutatók, összes bank	21
B.1. táblázat: Magyarország eredménytáblája a makrogazdasági egyensúlyhiány kezelésére szolgáló eljárás keretében	52
C.1. táblázat: Pénzügyi piaci mutatók	53
C.2. táblázat: Munkaerőpiaci és szociális mutatók	54
C.3. táblázat: Munkaerőpiaci és szociális mutatók (folytatás)	55
C.4. táblázat: Termékpiaci teljesítmény és szakpolitikai mutatók	56
C.5. táblázat: Zöld növekedés	57

ÁBRAJEGYZÉK

1.1. ábra: A reál-GDP növekedéséhez való hozzájárulás	4
---	---

1.2. ábra:	Exportpiaci részesedések	5
1.3. ábra:	A fajlagos munkaköltség alakulása Magyarországon	5
1.4. ábra:	A HICP-inflációhoz való hozzájárulás	6
1.5. ábra:	Aktivitás, foglalkoztatás és munkanélküliség	6
1.6. ábra:	A hiteláramlás összetétele	7
1.7. ábra:	Nettó hitelnyújtás/hitelfelvétel gazdasági szektoronként	8
1.8. ábra:	Vásárlóerő-paritáson számított egy főre jutó GDP	8
1.9. ábra:	A reálkonvergencia átlagos éves rátája	8
1.10. ábra:	A potenciális növekedéshez való hozzájárulás	9
3.1.1. ábra:	Az átlagbér 67 %-át kereső egyedülálló munkavállaló adóéke	17
3.1.2. ábra:	Bruttó adósságráta: az alapforgatókönyv és az alternatív pályák	18
3.2.1. ábra:	Nemteljesítő hitelek: a 90 napon túli hitelek aránya	21
3.2.2. ábra:	A nemteljesítő hitelek nettó állományának a szavatoló tőkéhez viszonyított aránya (%)	21
3.2.3. ábra:	A hitelállomány növekedési rátája	22
3.2.4. ábra:	Hitelfeltételek a vállalati szektorban	22
3.3.1. ábra:	A foglalkoztatási ráták relatív szórása képzettségi szint szerint, 2010., 2014. és 2015	25
3.3.2. ábra:	Főbb szegénységi mutatók, 2005–2015	27
3.4.1. ábra:	Magán- és állami beruházások Magyarországon és az EU-ban	31
3.4.2. ábra:	Beruházási volumen, index: 2008=100	31
3.4.3. ábra:	Zöldmezős közvetlen külföldi befektetések beáramlása Magyarországra	32
3.5.1. ábra:	A K+F-intenzitás alakulása szektoronként	37
3.5.2. ábra:	A magyar kkv-k teljesítménye kiválasztott innovációs mutatók terén – szórásban mérve (EU-átlag=0)	37
3.6.1. ábra:	Magyarország: Az intézményi teljesítmény minősége – 2005–2015	41

HÁTTÉRMAGYARÁZATOK JEGYZÉKE

1.1. háttérmagyarázat:	Minimálbéremelés és adóreform	10
2.1. háttérmagyarázat:	Az uniós költségvetés hozzájárulása a magyarországi strukturális változáshoz	15
3.2.1. háttérmagyarázat:	A lakóingatlanok alakulása	23
3.4.1. háttérmagyarázat:	Magyarország válság utáni gyenge termelékenység-növekedése akadályozza a versenyképességet	34
3.4.2. háttérmagyarázat:	Beruházási kihívások és reformok Magyarországon	36
3.6.1. háttérmagyarázat:	Néhány pozitív példa	44

ÖSSZEFOGLALÁS

Ez a jelentés Magyarország gazdaságát értékeli az Európai Bizottság 2016. november 16-án közzétett éves növekedési jelentése fényében. A növekedési jelentésben a Bizottság felszólítja az uniós tagállamokat, hogy kettőzzék meg a gazdaságpolitika bővös háromszögének három elemére – a beruházásélénkítésre, a strukturális reformok végrehajtására és a felelősségteljes fiskális politikák biztosítására – irányuló erőfeszítéseiket. Ennek során a tagállamoknak a növekedés inkluzívabbá tétele érdekében a társadalmi méltányosság növelésére kell összpontosítaniuk.

A magyar gazdaság teljesítménye továbbra is szilárd, és egyre inkább a belső kereslet által generált. A reál-GDP meghaladja a válság előtti csúcspontot. A potenciális növekedés azonban az elmúlt években tapasztalt fellendülés ellenére továbbra is egy teljes százalékponttal elmarad a válság előtti szinttől. A GDP 2016-ban a becslések szerint 1,9 %-kal nőtt, ami a magánfogyasztás erősödésére és a nettó exportra vezethető vissza. Az uniós finanszírozású beruházások ideiglenes visszaesése 2016-ban visszafogta a növekedést, de a magánfogyasztás, az uniós finanszírozású beruházások fokozatos élénkülése és az expanzív fiskális politika támogatásával a növekedés 2017-től valószínűleg mintegy 3,5 %-ra gyorsul. A magasabb energiaárak és a minimálbérek jelentős növekedése 2018 végére várhatóan a központi bank célrátájához – 3,0 %-hoz – közelíti az inflációt.

A munkaerőpiaci helyzet tovább javul, de egyre több jel utal munkaerőhiányra. A munkanélküliségi ráta a válság előtti szint alá süllyedt, annak ellenére, hogy az aktivitási ráta gyorsan emelkedett. A tartós munkanélküliség is visszaesett. A munkaerő kínálata nőtt, aminek hátterében a szociális transzferekkel és a korhatár előtti nyugdíjajással kapcsolatos szigorítások és a kötelező nyugdíjkorhatár emelése áll. Az aktivitási ráta emelkedésével a munkaerő a népesség előregedése ellenére pozitívan járult hozzá a potenciális növekedési rátához. Mindazonáltal több ágazatban nem elegendő sem a szakképzett, sem a szakképesítés nélküli munkások száma, és a vállalatok egyre nehezebben tudják betölteni az üres álláshelyeket.

A 2016. évi jelentős visszaesés után a beruházások az előrejelzés szerint fokozatosan

növekedni fognak. A 2013–2014-ben még jelentős beruházásnövekedés az uniós finanszírozású beruházások ideiglenes elapadásával elvesztette lendületét. Ezen túlmenően a magánberuházásokat továbbra is gátolja a hitelezési tevékenység visszafogottsága, valamint a szabályozási és adózási környezet változékonysága. Az üzleti környezetet különösen az intézményi teljesítmény és kormányzás hiányosságai befolyásolják hátrányosan. A termelő beruházások, különösen a berendezések és gépek beszerzése hozzájárulna a termelékenység növeléséhez és a versenyképesség javításához.

A magánszektorban nyújtott hitelezés javul, de a hitelállomány bővülése továbbra is mérsékelt. A bankok hitelezési képessége a történeti csúcsokhoz közelít, hitelezési hajlandóságuk azonban továbbra is visszafogott, különösen a vállalati szektorban. A bankok hitelezési tevékenységét nemteljesítő hitelek nagy összege is korlátozza. A központi bank több programot indított a kisvállalkozásokra irányuló hitelezés előmozdítására, amely 2016-ban jelentősen bővült. A lakossági hitelezés szintén javult 2016-ban, amikor az új kormányzati lakástámogatási program és a növekvő ingatlanárak beindították a lakosság hitelkeresletét. A hitelállomány általános növekedése azonban még nem elég erős ahhoz, hogy támogassa a gazdasági növekedést.

A költségvetési irányvonal az eddigi prudens politika után várhatóan lazulni fog, ami kockázatot jelent a középtávú adósságcsökkentésre nézve. A költségvetési hiány 2015-ben példátlanul alacsony szintre, 1,6%-ra csökkent, de az előrejelzések szerint újból nőni fog. Az államháztartási hiány 2016-ban valószínűleg a GDP 1,8%-át tette ki, és az előrejelzések szerint a tervezett intézkedések – adócsökkentések és kiadásnövelések – következtében 2017-ben 2,4 %-ra, 2018-ban pedig 2,5 %-ra emelkedik. Az adósságráta a 2011-es csúcsokhoz képest folyamatosan csökken, javítva Magyarország pénzügyi stabilitását. A strukturális egyenleg romlása azonban a költségvetés kiigazítása nélkül veszélyeztetheti az adósság tartós csökkentésére irányuló középtávú cél elérését.

Magyarország összességében korlátozott haladást ért el a 2016. évi országspecifikus ajánlások végrehajtásában. Némi haladás történt

az alacsony jövedelműek adóékének csökkentésében, de az ágazatspecifikus adók csökkentése és a közbeszerzési átláthatóság és verseny fokozása terén korlátozott volt a haladás. Utóbbi nagyrészt arra vezethető vissza, hogy késik az e-közbeszerzés kifejlesztése és megvalósítása. Némi haladás történt a közmunkaprogramból az elsődleges munkaerőpiacra való átlépés megkönnyítése és az egyéb aktív munkaerőpiaci intézkedések megerősítése tekintetében. Korlátozott haladás történt a szociális segélyek és a munkanélküli-ellátások megfelelőségének javításában és a támogatottak körének felülvizsgálatában; valamint az oktatás eredményeinek és a hátrányos helyzetű csoportok, különösen a romák inkluzív többségi oktatásban való részvételének a javításában.

Ami az Európa 2020 stratégia szerinti nemzeti célok megvalósítását illeti, Magyarország jól teljesít az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése, a megújuló energia felhasználásának fokozása, a felsőoktatás és a foglalkoztatási ráta tekintetében; több erőfeszítésre van szüksége azonban a K+F kiadások emelése, illetve a korai iskolaelhagyás és a szegénység csökkentése terén.

Az ezen jelentésben szereplő vizsgálat fő megállapításai és a kapcsolódó szakpolitikai kihívások a következők:

- **A külső egyenleg az állományi és a folyó változások tekintetében is tovább javult.** A nettó külső kötelezettségek GDP-arányos szintje a 2009. évi 116 %-ról 2015-ben 61 %-ra csökkent, és a becslések szerint 2016-ban még tovább esett. A gazdaság egyensúlyát a folyó fizetési mérleg és a tőkemérleg tartósan nagy többlete révén sikerült helyreállítani, ami a magánszektor adósságcsökkentését és az uniós források fokozott beáramlását egyaránt tükrözi. A külső egyenleg javulása a belső kereslet beindulása ellenére is folytatódott, ami jelzi a folyamatok hátterében álló kiigazítás erejét.
- **A belső pénzügyi egyenlegek is tovább javultak.** Magyarországon a válság kezdetekor meglehetősen magas szintű volt a magánszektor – nagyrészt devizában denominált – adósságállománya. Az ezen devizakitettségéből eredő legnagyobb rendszerszintű kockázatot a lakossági

devizahitelek konverziójával az elmúlt években sikerült megszüntetni. A magánszektor adósságállománya így a 2009. évi 117 %-os GDP-arányos csúcsról 2015-re 83,9 %-ra csökkent.

- **A bankrendszer is jelentősen megerősödött az elmúlt két év során.** Az ágazat jövedelmezőségét a gazdasági környezet javulása és a bankokra kivetett adók csökkenése segítette elő. A magyarországi bankok finanszírozási struktúrája és tőkehelyzete megfelelő. A legnagyobb kihívások a következők: i. a csökkenő, de még mindig jelentős összegű nemteljesítő hitelek megfelelő kezelése, ii. a hitelezési piac újraindítása, különösen a vállalati szegmensben, és iii. a fenntartható nyereségességi szint közelítése a regionális átlaghoz.
- **A vállalatok alacsony beruházási szintje azonban visszafogja a termelékenységnövekedést és ezáltal a versenyképességet és a potenciális növekedést.** A termelékenység viszonylag alacsony. A termelékenység növelése nélkül fennáll a kockázata annak, hogy Magyarország középtávon veszít versenyképességéből. A minimálbérek közelmúltbeli emelésének célja, hogy előmozdítsa a nagyobb termelékenységű munkahelyek térnyerését. Az innováció még nem szerves része a gazdaságnak, amit az is mutat, hogy a külföldi és a hazai tulajdonú vállalatok között jelentős a termelékenységi rés. A szolgáltatások – és benne a kiskereskedelem – szabályozási korlátai merevvé teszik a piacot, és gátolják a beruházásokat.
- **A közelmúltbeli adóügyi intézkedések a helyes irányba mutatnak, de az adórendszer kihívásai továbbra is fennállnak.** Magyarországon az adóbevételek GDP-hez viszonyított aránya még mindig jóval meghaladja a regionális versenytársakét, noha a társadalombiztosítási járulékok és a társasági adó 2017. évi csökkentése mintegy 1,5 százalékponttal csökkentette az adóterhet, javítva az ország versenyképességét. A munkát terhelő adóék a fokozatos csökkenés irányába mutat, de több csoport – különösen az alacsony

jövedelmű gyermektelen munkavállalók – esetében továbbra is magas. Az ágazatspecifikus adók 2013 óta csökkennek, de továbbra is bonyolítják az adórendszert, és gyengítik a befektetői bizalmat. Az adórendszer összetettsége és a kapcsolódó adminisztratív terhek továbbra is kihívást jelentenek. Az adóbehajtás hatékonyságán és az adózási fegyelmen továbbra is van még mit javítani, de az adócsalás és adóelkerülés elleni küzdelemmel kapcsolatos szakpolitikai erőfeszítések kézzelfogható eredményeket hoztak.

döntéshozatal. A költségvetési folyamat átláthatósága és kiszámíthatósága továbbra is korlátozott. A közbeszerzést továbbra is a verseny és az átláthatóság korlátozottsága jellemzi. A korrupció kockázata továbbra is magas, és a probléma kezelése érdekében hozott intézkedések igencsak hiányosak.

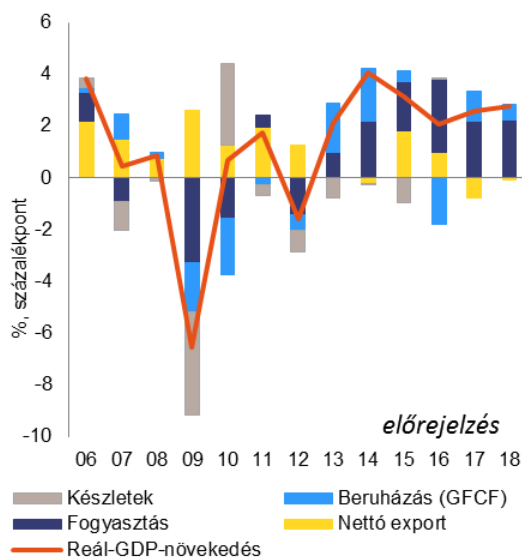
- **A jelentős javulás ellenére a magyar munkaerőpiac még mindig kihívásokkal néz szembe.** Magyarország fő aktív munkaerőpiaci intézkedése továbbra is a közmunkaprogram. A kormány az egyéb aktív munkaerőpiaci intézkedések fokozására törekszik. A nemek tartósan és jelentősen eltérő foglalkoztatási arányának és a szülői szerep által a nők foglalkoztatottságára gyakorolt hatásnak a kezelése céljából sor került a gyermekgondozási rendszer reformjára. A szegénységi mutatók némelyike visszaesett a válság előtti szintre, de más tagállamokhoz képest továbbra is magas. A szegénység a gyermekek és a romák körében csökkent, de továbbra is magas, továbbá a szociális segélyek és a munkanélküli ellátások megfelelősége és a támogatottak köre is korlátozott maradt. Az alapkészségek elsajátítása nemzetközi összehasonlításban továbbra is gyenge, és a tanulók társadalmi-gazdasági háttérének az oktatási eredményekre gyakorolt hatása az egyik legmagasabb az EU-ban. A hátrányos helyzetű tanulók – főként a romák – koncentrációja egyes iskolákban egyre szembetűnőbb. Végül, a munkaerőpiaci részvételt gátolja a lakosság viszonylag rossz egészségi állapota és az egészségügyi ellátáshoz való egyenlőtlen hozzáférés.
- **Az intézményi teljesítmény hiányosságai rányomják bélyegüket az üzleti környezetre és csökkentik a gazdaság növekedési potenciálját.** Magyarországon az üzleti tevékenység folytatásának egyik legfőbb akadálya az instabil szabályozási környezet, és nem jut kellő szerephez sem az érdekelt bevonása, sem a tényeken alapuló szakpolitikai

1. GAZDASÁGI HELYZET ÉS KILÁTÁSOK

GDP-növekedés

A 2015. évi erős teljesítmény után a gazdasági növekedés átmenetileg lelassult Magyarországon, mivel csökkentek az uniós finanszírozású beruházások. A lassuláshoz az egyik nagyobb autógyártó termelési szünetei is hozzájárultak. A beruházások 2016-ban a becslések szerint összességében 9,6 %-kal csökkentek a 2015. évi 1,9 %-os növekedés után. E csökkenés ellenére a belső kereslet növekedése dinamikus maradt, és így a GDP növekedése 2016-ban 1,9 %-ot ért el a 2015. évi 3,1 %-kal szemben (1.1. ábra). A magánfogyasztás a bérek növekedésének, a foglalkoztatás bővülésének és az alacsony inflációnak köszönhetően erőteljesen, 5,0 %-kal nőtt. A külkereskedelem erős maradt, a nettó export 2016-ban 0,9 százalékponttal járult hozzá a GDP-hez. Ami a termelést illeti, a mezőgazdaság kivételesen jó teljesítménye a becslések szerint átlagot meghaladó mértékben járult hozzá a GDP növekedéséhez.

1.1. ábra: A reál-GDP növekedéséhez való hozzájárulás

Forrás: Gazdasági és Pénzügyi Főigazgatóság, 2016. téli előrejelzés

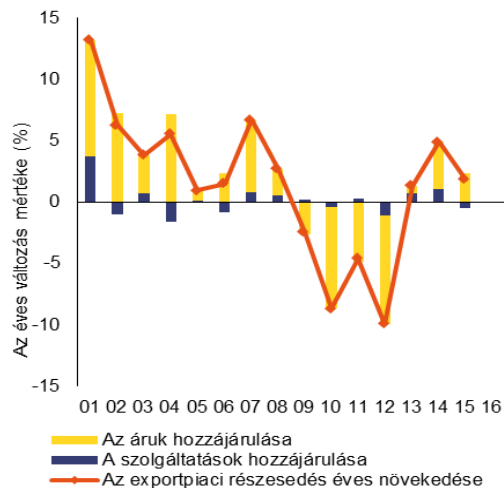
A gazdasági növekedés az előrejelzések szerint 2017-ben 3,5 %-ra gyorsul, 2018-ban pedig 3,2 %-ot ér el. A háztartások fogyasztásának dinamikus növekedése várhatóan folytatódik. Ez a várakozás a bérnövekedés felgyorsulásával, a válság utáni csúcsra érő fogyasztói bizalommal, a lakossági hitelezés további pozitív fejleményeivel

és a lakáspiac élénkülésének másodlagos hatásaival támasztható alá. A teljes foglalkoztatás elérésével ugyanakkor várhatóan elapad a foglalkoztatás növekedése, amely eddig a fogyasztás motorja volt.

A 2016. évi jelentős visszaesés után a beruházások az előrejelzés szerint 2017-től gyorsuló ütemben növekedni fognak. A termelőberuházások 2017-ben várhatóan mintegy 10 %-kal, 2018-ban pedig 5 %-kal nőnek. Ez főleg az uniós források nagyobb mértékű felhasználásával, a belső kereslet javuló kilátásaival, a háztartások növekvő beruházásaival és több nagy tervezett autóiipari beruházással magyarázható. A beruházásokat várhatóan az alacsony kamatkörnyezet és a vállalati hitelezés fellendülése is ösztönözni fogja.

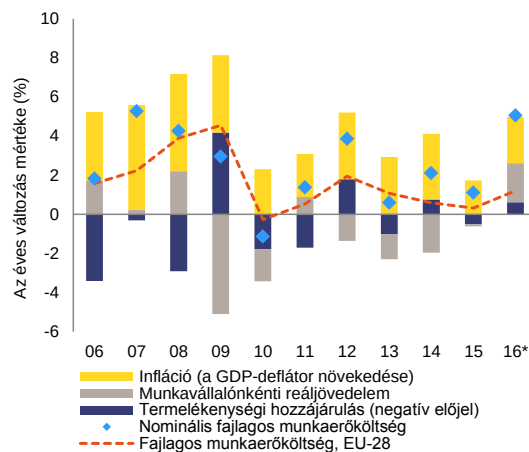
A nettó export a versenyképesség javulását tükrözve 2016-ig élénkítette a növekedést, de az importkereslet erősödése az előrejelzések szerint 2017-ben fokozatosan ellensúlyozza ezt a hatást. Ez főként a belső kereslet várható növekedésére vezethető vissza, amelynek hatására az import növekedése megközelíti a 7 %-ot. Az export várhatóan továbbra is meglehetősen stabilan, mintegy 5,5 %-os ütemben nőni fog. Magyarország exportpiaci részesedése az elmúlt 3 évben nőtt (1.2. ábra), és az ország exportőrei várhatóan a közeljövőben is növelik piaci részesedésüket. A fajlagos munkaköltség növekedése azonban gyengíteni fogja Magyarország relatív külkereskedelmi teljesítményét.

1.2. ábra: Exportpiaci részesedések

Forrás: Eurostat

1.3. ábra: A fajlagos munkaköltség alakulása Magyarországon

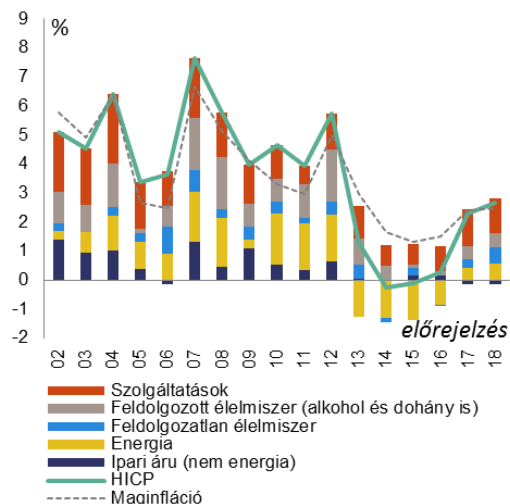
Forrás: Eurostat

A fajlagos munkaköltségek 2016-ban jelentősen nőttek Magyarországon. A nominális fajlagos munkaköltség 2016-ban 1,1 %-kal nőtt, 4 százalékponttal meghaladta az uniós átlagot. Ez a növekedés főként a bérek dinamikus növekedésének és kisebb részben a termelékenység enyhe romlásának tudható be (1.3. ábra). A magyarországi reál fajlagos munkaköltség növekedése azonban erősebbnek tűnik, mivel 2010 óta csökkenő tendenciát mutatott. Mindazonáltal, a jövőben a reálbérek növekedése az előrejelzések szerint jelentősen meghaladja a termelékenységet. Ez a közeljövőben várhatóan csökkenti az ár- és költségalapú versenyképességet. A versenyképességet a 3.4. szakasz tárgyalja részletesebben.

Infláció

Az infláció 2016-ben mérsékelt maradt, de az előrejelzések szerint 2018-ig fokozatosan megközelíti a központi bank 3%-os középtávú célját. Az általános infláció 2014 óta nulla körül maradt, mivel az energiaárak esése teljes mértékben ellensúlyozza a szolgáltatások és az élelmiszerek árának korlátozott inflációját. A maginfláció – vagyis az energia és a feldolgozatlan élelmiszerek nélküli infláció – azonban stabil maradt, körülbelül 1,3 %. Az előrejelzés szerint az infláció 2018-ig megközelíti a Magyar Nemzeti Bank 3,0 %-os célját. Az árak növekedése várhatóan széles körű lesz, mivel az energiaárak újra emelkedni fognak, és az erőteljes bérnövekedés a szolgáltatások árait is növekedésnek indítja (1.4. ábra). A bruttó bérek az előrejelzések szerint 2017-ben 8,7 %-kal, 2018-ban pedig 7,5 %-kal nőnek. A munkaerőhiány miatt helyenként – főként az iparban, az építőiparban és a szolgáltatások terén – már korlátozni kellett a termelést, ami a gazdaság túlhevüléséhez, és így keresletvezérelt inflációhoz vezethet. E kockázatokat várhatóan felerősíti a 2017-re és 2018-ra előre jelzett költségvetési lazítás, amely főként a minimálbér emeléséhez és az adóreformhoz kapcsolódik (1.1. háttérmagyarázat).

1.4. ábra: A HICP-inflációhoz való hozzájárulás

Forrás: A Bizottság számításai az Eurostat adatai alapján, 2016. téli előrejelzés

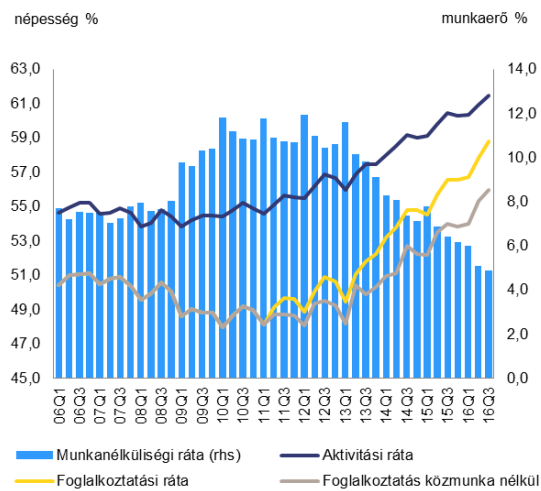
Munkaerőpiac

A magyar munkaerőpiac helyzete az elmúlt években javult. A munkanélküliségi ráta 2016-ban 5 % alá esett. A foglalkoztatási ráta a 2013-ban kezdődő élénkülés óta jelentősen megnőtt, miközben az aktivitási ráta már 2008 óta folyamatosan nő (1.5. ábra). A foglalkoztatás 2016-ban elérte a 4,4 millió főt is, ami részben a közmunkaprogramnak köszönhető, amely 2016-ban átlagosan mintegy 220 000 személyt foglalkoztatott. A magánszektorban körülbelül 130 000 munkahely jött létre ugyanabban az évben. Ennek következtében a hazai magánszektorban a teljes munkaidős egyenértékben számított foglalkoztatás megközelíti a válság előtti szintet. A tartós munkanélküliség és az ifjúsági munkanélküliség rátája, valamint a sem munkaviszonyban nem lévő, sem oktatásban/képzésben részt nem vevő fiatalok rátája nagyrészt a válság előtti szintre tért vissza.

Egyre több jel utal azonban munkaerőhiányra.

A foglalkoztatás növekedése az elkövetkező években a munkaerő-kínálat szűkülése miatt várhatóan lassul. Több ágazatra jellemző a szakképzett munkaerő hiánya, és még a szakképesítést nem igénylő betöltetlen állásokra is egyre nehezebb munkaerőt találni. Következésképpen jelentős bérnövekedési nyomás érezhető, ami szintén a munkaerőpiac szűkülésére utal.

1.5. ábra: Aktivitás, foglalkoztatás és munkanélküliség

(1) Aktivitási és foglalkoztatási ráta (a népesség %-ában), munkanélküliségi ráta (a munkaerő %-ában). A rendelkezésre álló adatok a 2011 előtti időszak tekintetében nem teszik lehetővé a foglalkoztatási ráta és a közmunkaprogram nélküli foglalkoztatás megkülönböztetését.

Forrás: KSH

Szociális mutatók

Az egyenlőtlenség a gazdaság élénkülése alatt nőtt, de továbbra is elmarad az uniós átlagtól. A jövedelmi ötödök aránya – amely a háztartások leggazdagabb és legszegényebb 20 %-ának jövedelmét veti össze – a 2010. évi 3,4-ről 2015-ben 4,3-re nőtt. Ez jóval elmarad az uniós átlagtól (5,2). A rendelkezésre álló adatok alapján a nettó vagyon ⁽¹⁾ szerinti egyenlőtlenség a 2013–2014-ben felmért egyéb uniós országokban mért tartományba esik (EKB, 2016). A piaci jövedelmi egyenlőtlenség (az adók, illetve a szociális juttatások és ellátások figyelembe vétele nélkül) az uniós átlaghoz közeli. Forrását a bérek növekvő szórása és a magasabb keresetűek bérének gyorsabb növekedése képezi. A szociális ellátórendszer eredményesen csökkenti a piaci egyenlőtlenséget, de az egykulcsos adórendszer 2011. évi bevezetése csökkentette az adórendszer progresszivitását, ami növelte az egyenlőtlenséget. Erős szerepet játszik a földrajzi vetület is: a vidéki háztartások jövedelme csupán 73 % a városiakéhoz képest. Ez jóval elmarad az uniós átlagtól (83 %). Az egyenlőtlenség a szolgáltatásokhoz, például az oktatáshoz és az egészségügyhöz való hozzáférés tekintetében is fennáll, és különösen a roma lakosságot sújtja.

⁽¹⁾ A vagyontárgyak adósságokkal csökkentett értéke.

Államháztartás

A költségvetési hiány az elmúlt években történelmileg alacsony szintre csökkent, de a költségvetési irányvonal rövid távon várhatóan lazulni fog. A GDP-arányos államháztartási hiány a 2015. évi 1,6 % után 2016-ban valószínűleg 1,8%-ra nőtt, és az előrejelzések szerint 2017-ben 2,4 %-ra, 2018-ban pedig 2,5 %-ra emelkedik. Az ország költségvetési helyzete a gazdaság adóbevételeket generáló élénkülésének, a kamatkiadások és a szociális transzferek csökkenésének és a jelentős átmeneti bevételeknek köszönhetően javul. A megnövekedett költségvetési mozgástér azonban várhatóan nem lesz elég a hiánynövelő intézkedések, többek között az adócsökkentés és a kiadásnövelés fedezésére. Ennek eredményeként a strukturális hiány várhatóan jelentősen romlik, 2017-ben és 2018-ban a GDP mintegy 3,5 %-a lesz.

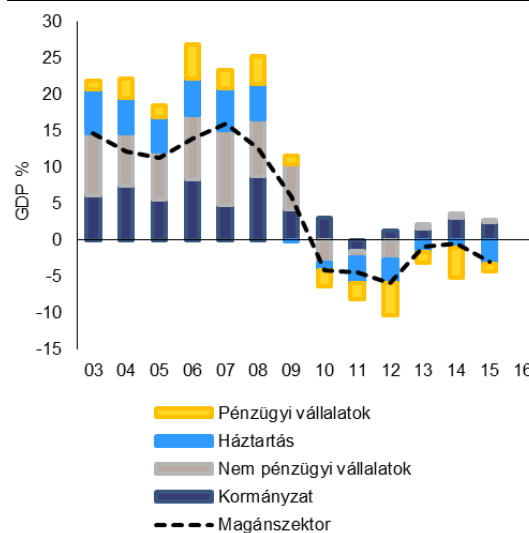
Az adósságráta továbbra is csökkenő pályán halad, hozzájárulva a pénzügyi stabilitás javításához. A pénzügyi válság kitörését követően az államadósság GDP-hez viszonyított aránya jelentősen megnőtt, 2011-ben megközelítette a 81%-ot. Azóta viszont több mint 6 százalékponttal csökkent, 2015-re 75% alá esett. Az adósság csökkentését a kötelező magánnyugdíjrendszer (az úgynevezett második pillér) eszközeinek átvétele, a költségvetési konszolidációt célzó erőfeszítések és az ezt követő gazdasági fellendülés támogatta. Bár az adósságráta még mindig jóval meghaladja a regionális versenytársakét, a magyar államadósság finanszírozásával kapcsolatos kockázatok jelentős mértékben csökkentek. Előretekintve, az adósságráta az előrejelzés szerint 2017-ben és 2018-ban tovább fog csökkenni. Mindazonáltal költségvetési intézkedések nélkül a strukturális egyenleg romlása miatt kockázatok övezhetik az annak biztosítására irányuló célkitűzést, hogy az adósság stabilan csökkenő pályán haladjon az adósság szabály szerinti, a GDP 60%-ának megfelelő referenciaszint felé.

Pénzügyi szektor

A pénzügyi szektor eszközállománya a magánszektorbeli hitelállomány-leépítésnek megfelelően tovább zsugorodott. A magánszektor GDP-arányos adóssága a 2009. évi közel 120 %-os csúcstól 2016-ban mintegy 84 %-ra csökkent. A háztartások esetében a

hiteláramlás továbbra is negatív, a nem pénzügyi vállalatoknak nyújtott hitelek növekedése pedig enyhén pozitív maradt (a vállalkozói hitelek és a külföldi pénzügyi intézményektől származó hitelek is beleértve, 1.6. ábra). A hitelállomány bővülése a bankok óvatosabb hitelezési stratégiái miatt korlátozott maradt, különösen a vállalati szektorban. A központi bank több programot indított a kisvállalkozásokra irányuló hitelezés előmozdítására, amely 2016-ban jelentősen bővült. A lakossági hitelezés szintén javulni kezdett 2016-ban, amikor az új kormányzati lakástámogatási program és a növekvő ingatlanárak beindították a lakosság hitelfelvétel iránti érdeklődését.

1.6. ábra: A hiteláramlás összetétele

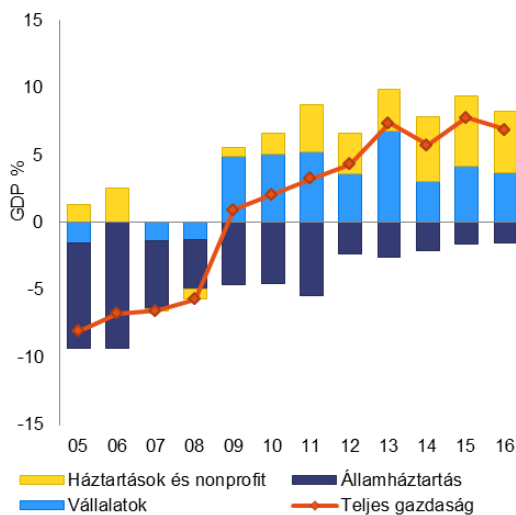
Forrás: Eurostat

A pénzügyi szektor még nem tudta teljesen kiaknázni a makrogazdasági feltételek javulását. 2016-ban már mutatkoztak kedvező jelek, például a nyereségesség és a tőkehelyzet javulása és a nemteljesítő hitelek csökkenése. A nyereségesség visszatérésében kulcsszerepet játszott, hogy 2016-ban közel 50 %-kal csökkent a banki adó. A nyereségesség javulása a tőkehelyzetet is erősítette. A szabályozási nyomásnak köszönhetően a pénzügyi intézmények folytatták portfólióik nemteljesítő hitelektől való megtisztítását. A pénzügyi szektort a 3.2. szakasz tárgyalja részletesebben.

Külső pozíció

Magyarország külső helyzete az állományi és a folyó változások tekintetében is tovább javult. A nettó külső kötelezettségek GDP-arányos szintje 2015-ben 61 %-ra csökkent (a 2009. évi 116 %-os csúcstétet követő 2014. évi 76 %-ról). E szint a becslések szerint 2016-ban tovább csökkent. A gazdaság egyensúlyát a folyó fizetési mérleg és a tőkemérleg tartósan nagy többlete révén sikerült helyreállítani. Utóbbi a magánszektor adósságcsökkentését és az uniós források fokozott beáramlását tükrözi. A külső kiigazítást elősegítette, hogy Magyarország lebegtetett árfolyamot alkalmaz, mivel a forint reálárfolyamának leértékelődése javította a külkereskedelmi mérleget. Magyarország erőteljes nettó hitelnyújtási pozíciója az elmúlt 4 évben a belső kereslet fellendülése ellenére stabil maradt (1.7. ábra). Az uniós források beáramlása 2016-ban átmenetileg csökkent, de az ország nettó hitelnyújtási pozíciója magas maradt (GDP-arányosan 6 %). Ez a szint várhatóan 2017-ben és 2018-ban is fennmarad.

1.7. ábra: **Nettó hitelnyújtás/hitelfelvétel gazdasági szektoronként**

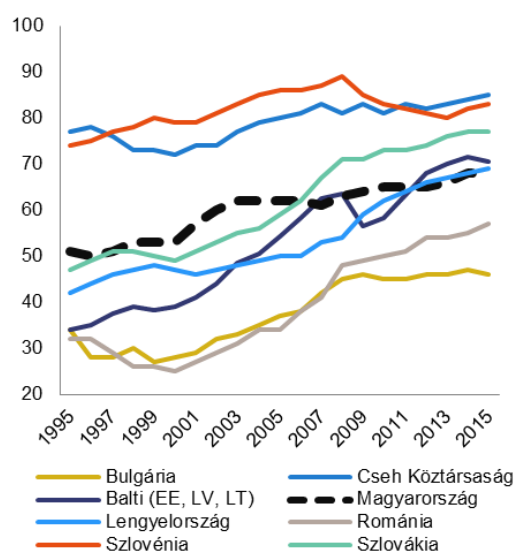
Forrás: Eurostat

Reálkonvergencia és potenciális növekedés

2013 óta javuló teljesítménye ellenére Magyarország reálkonvergenciája továbbra is elmarad a legtöbb regionális versenytársétól (1.8. és 1.9. ábra). Magyarországon az elmúlt 20 évben az uniós átlag feléről az uniós átlag kétharmadára nőtt a vásárlóerő-paritáson számított

egy főre jutó GDP. Ezen időszak elején a közép-kelet-európai térség feltörekvő piaci gazdaságai közül Magyarországon volt a harmadik legmagasabb az egy főre jutó GDP. Az időszak végére az ország visszaesett a 7. helyre. Miközben a legtöbb versenytárs konvergenciája csak a 2008–2009-es válság után lassult le, Magyarországé már a válság előtt is jelentősen lelassult (1.9. ábra).

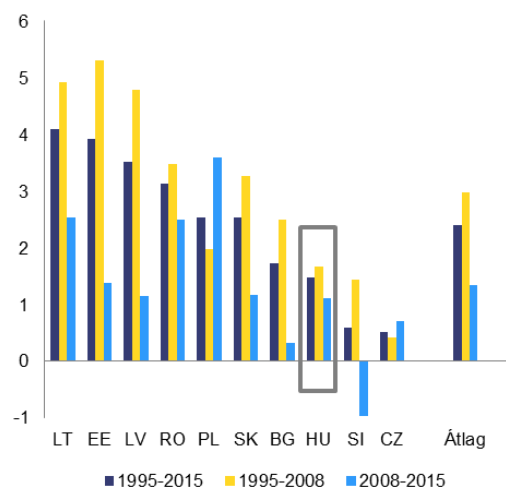
1.8. ábra: **Vásárlóerő-paritáson számított egy főre jutó GDP**

(1) Vásárlóerő-paritás: az EU-28 átlagának százalékos arányában.

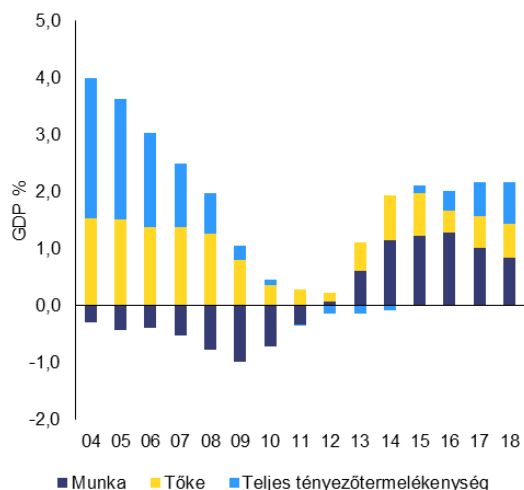
Forrás: Eurostat

1.9. ábra: **A reálkonvergencia átlagos éves rátája**

Forrás: A Bizottság számításai az Eurostat adatai alapján

1.10. ábra: A potenciális növekedéshez való hozzájárulás

Forrás: Gazdasági és Pénzügyi Főigazgatóság, 2016. téli előrejelzés

A potenciális növekedés helyreállt, de a legtöbb regionális versenytárséhoz hasonlóan még mindig elmarad a válság előtti évektől. A becslések szerint a potenciális növekedés 2016-ban 2 %, több mint 1 százalékponttal kevesebb Magyarország válság előtti átlagánál (2000–2008). A potenciális növekedést a válság előtt a teljes tényezőtermelékenység hajtotta, de ez a hajtóerő a válság után megszűnt. A gazdaság válság utáni élénkülése munkaintenzív volt, ami abban is megmutatkozik, hogy egyre nagyobb a munkaerő hozzájárulása a potenciális növekedéshez. A potenciális növekedés javításának kulcsa a teljes tényezőtermelékenység jól megtervezett strukturális politikák alapján történő fokozásában rejlik (3.4. szakasz).

1.1. háttérmagyarázat: Minimálbéremelés és adóreform

A kormány 2016 novemberében megállapodott a szociális partnerekkel arról, hogy 2017-ben és 2018-ban is jelentősen emelik a minimálbért és csökkentik a társadalombiztosítási járulékokat (3. szakasz). A jelenlegi, 111 000 forintos havi bruttó minimálbért 2017-ben 15 %-kal, 2018-ban pedig további 8 %-kal emelik. A szakképzett munkásokra vonatkozó jelenlegi, 129 000 forintos havi bruttó garantált bérminimumot 2017-ben 25 %-kal, 2018-ban pedig további 12 %-kal emelik. A munkaköltség növekedéséért a munkáltatókat részben kompenzálni fogják: 2017-ben 5 %-kal, 2018-ban pedig további 2-2,5 %-kal csökkentik a munkáltatói járulékokat. Emellett a társasági adóra a jelenlegi két kulcs helyett (nagyvállalatok esetében 19 %, kkv-k esetében 10 %) egyetlen kulcs lesz érvényes: minden vállalkozás esetében 9 %.

Ezen intézkedések révén a belső kereslet és a termelékenység növelésével a gazdasági növekedést kívánják támogatni. A kormányzat szerint a béremelés hatására az alacsony keresetűek fejleszteni fogják készségeiket, a vállalkozások pedig javítani fogják termelékenységüket. A munkavállalók így könnyebben átléphetnek az alacsony termelékenységű szektorokból a magasabb termelékenységűekbe. A hazai bérek emelése emellett csökkentené a külföldi munkavállalás mellett szóló érveket, és az adócsökkentéssel kombinálva fellendítené a fogyasztást és a beruházásokat is. A kormány az intézkedések bejelentése után aktualizálta a 2017–2020-as időszakra vonatkozó előrejelzéseit. Az új előrejelzés tartalmazza az intézkedések hatásait, de más tényezőket is. A konvergenciaprogrammal összevetve a kormány ma már 2017 és 2018 tekintetében is mintegy 1 százalékponttal magasabb GDP-növekedésre számít, illetve a foglalkoztatás kapcsán 2017-ben 0,3 százalékponttal alacsonyabb, 2018-ban pedig 0,5 százalékponttal magasabb bővülésre (MoNE, 2016). A hivatalos adósságpálya változatlan maradt, mivel a várakozások szerint a bérek és a belső kereslet növekedése miatti többletbevételek ellensúlyozni fogják az adócsökkentés miatti bevételkieséseket. A központi bank legfrissebb inflációs jelentése szerint a minimálbér emelése 2017-ben 2,5 %-os járulékos hatást gyakorol a magánszektorbeli bérekre, mivel a bérek a munkaerőhiány miatt is gyors ütemben növekednének.

Az Európai Bizottság QUEST-szimulációi alapján az intézkedések 2017-ben 0,3%-kal növelik a GDP-t, 2018-ban pedig nem várható további pozitív növekedési hatás. A pozitív növekedési hatás a magasabb bérekből és beruházásokból eredő többletfogyasztás eredménye. A beruházásokra az adócsökkentések hatnak ösztönzőleg. A beruházásokat a minimálbérek emelése is növeli, mivel a vállalkozásokat a munka tőkével való helyettesítésére ösztönzi. A beruházások növekedése bővíti a foglalkoztatást, a minimálbér termelékenységnövekedést meghaladó emelése ugyanakkor ezzel ellentétes hatású, és lerontja a beruházások növekedésének kedvező foglalkoztatási hatását. A szimuláció alapján összességében úgy tűnik, hogy az intézkedések nettó hatása a foglalkoztatásra nézve negatív lesz, a gazdaság átlagos munkatermelékenysége viszont emelkedni fog. A nominálbérek és a nominális infláció emelkedni fognak, ami a monetáris feltételek fokozatos szigorítását fogja eredményezni. Az intézkedéscsomag nem önfinanszírozó, és ellentételező intézkedések híján a költségvetési helyzet romlásához vezet. A QUEST-szimuláció ugyanakkor nem vesz figyelembe egyes olyan csatornákat, amelyek pozitív gazdasági hatásokkal járhatnak. Nem veszi figyelembe különösen a munkaerő-migrációt, és így annak lehetőségét, hogy a hazai bérek emelkedése részben visszafordíthatja a kifelé irányuló munkaerő-migrációt, ami növelné a belső munkaerő-kínálatot. A szimuláció emellett nem veszi figyelembe sem a minimálbér emelésével együtt járó készségfejlesztés lehetőségét, sem a munkaerőpiac bizonyos szegmenseiben a munkáltatók aszimmetrikus piaci erejét (monopolhelyzetét), amelyek esetében a minimálbér emelése pozitívabb foglalkoztatási hatással járhat.

Az intézkedések egyenlőtlenül érintik a vállalkozásokat. A minimálbér emelésének hatása erősebb az alacsony munkatermelékenységű szektorokban és vállalkozásoknál, ahol a munkavállalók fizetése minimálbér körüli. Az ilyen vállalkozások esetében a munkaerőköltségek minimálbéremelés miatti növekedése meghaladja a munkáltatói járulékok csökkenéséből eredő pozitív hatást. A társasági adó csökkentése elsősorban a nagyvállalatok számára kedvező, míg a munkáltatók társadalombiztosítási járulékeinak csökkentése az összes vállalkozást érinti. A magasabb bérköltségek az alacsony termelékenységű szektorokban elriaszthatják a közvetlen külföldi befektetések beáramlását, ugyanakkor a társasági adó és a munkáltatói járulékok csökkentése várhatóan ezzel ellenkező hatással jár. A társasági adó uniós szinten Magyarországon a legalacsonyabb, és a regionális versenytársakhoz képest kifejezetten alacsony (a Cseh Köztársaságban és Lengyelországban 19 %, Szlovákiában 21 %). A vállalkozások összesített adóterhe ugyanakkor ágazatspecifikus adókat is tartalmazhat. Az intézkedések főleg az alacsony bérkategóriákba tartozók jövedelmét emelik, ami csökkenti a munkavállalók közötti egyenlőtlenségeket, és az alacsony jövedelműekre jellemző nagyobb fogyasztási hajlandóság miatt kedvező hatással jár a fogyasztásra.

1.1. táblázat: Kulcsfontosságú gazdasági, pénzügyi és szociális mutatók – Magyarország

	2004-2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	előrejelzés		
									2016	2017	2018
Reál-GDP (év/év)	2,9	-6,6	0,7	1,7	-1,6	2,1	4,0	3,1	1,9	3,5	3,2
Magánfogyasztás (év/év)	1,3	-6,7	-2,7	0,7	-2,1	0,3	2,5	3,4	5,0	4,8	3,9
Közfogyasztás (év/év)	0,6	1,4	-0,4	0,2	-1,5	4,1	4,5	1,0	2,0	1,0	2,0
Bruttó állóeszköz-felhalmozás (év/év)	3,4	-8,3	-9,5	-1,3	-3,0	9,8	9,9	1,9	-9,6	10,0	5,0
Áru- és szolgáltatásexport (év/év)	14,7	-11,4	11,3	6,5	-1,8	4,2	9,8	7,7	6,7	4,9	5,9
Áru- és szolgáltatásimport (év/év)	12,1	-14,7	10,2	4,4	-3,5	4,5	10,9	6,1	6,4	6,8	6,7
Kibocsátási rés	3,0	-4,4	-3,7	-2,0	-3,8	-2,7	-0,7	0,3	0,2	1,4	2,2
Potenciális növekedés (év/év)	2,5	0,2	-0,1	0,1	0,2	1,0	1,9	2,1	2,0	2,3	2,4
A GDP-növekedéshez való hozzájárulás:											
Belső kereslet (év/év)	1,7	-5,2	-3,7	0,2	-2,0	2,9	4,3	2,3	0,8	4,5	3,3
Készletek (év/év)	-0,1	-4,0	3,1	-0,4	-0,8	-0,8	0,0	-1,0	0,2	0,0	0,0
Nettó export (év/év)	1,4	2,6	1,3	2,0	1,3	0,0	-0,2	1,8	0,9	-1,0	-0,1
A potenciális GDP-növekedéshez való hozzájárulás:											
Teljes munka (óránban) (év/év)	-0,5	-1,0	-0,7	-0,3	0,1	0,5	1,0	1,1	1,1	0,8	0,6
Állóeszköz-felhalmozás (év/év)	1,4	0,8	0,4	0,3	0,2	0,5	0,8	0,8	0,3	0,6	0,7
Teljes tényezőtermelékenység (év/év)	1,6	0,3	0,2	0,1	0,0	0,0	0,1	0,3	0,6	0,9	1,0
Folyó fizetési mérleg (a GDP %-ában), fizetési mérleg	-7,3	-0,8	0,3	0,8	1,8	3,8	2,0	3,2	.	.	.
Külkereskedelmi mérleg (a GDP %-ában), fizetési mérleg	-0,9	4,1	5,3	6,1	6,8	7,0	6,9	8,9	.	.	.
Áruk és szolgáltatások cserearánya (év/év)	-0,8	1,3	0,1	-1,4	-1,0	0,8	0,7	0,7	1,7	0,1	0,2
Tökmérleg (a GDP %-ában)	0,6	1,7	1,8	2,4	2,5	3,6	3,8	4,5	.	.	.
Nettó nemzetközi befektetési pozíció (a GDP %-ában)	-92,2	-115,5	-108,8	-106,3	-94,0	-83,5	-75,8	-60,8	.	.	.
Nettó forgalomképes külső adósság (a GDP %-ában) (1)	-37,8	-56,1	-54,1	-51,4	-45,8	-37,1	-33,7	-24,2	.	.	.
Bruttó forgalomképes külső adósság (a GDP %-ában) (1)	78,7	111,4	113,8	116,9	100,5	88,8	86,0	75,3	.	.	.
Exportteljesítmény a fejlett országokkal szemben (%-os változás 5 év alatt)	45,6	22,4	11,8	6,6	-11,9	-15,3	-9,4	-6,01	.	.	.
Exportpiaci részesedés, áruk és szolgáltatások (év/év)	4,7	-3,3	-7,9	-4,0	-10,6	1,7	4,8	0,7	.	.	.
Nettó kkb-beáramlás (a GDP %-ában)	-2,2	-0,5	-3,0	-1,6	-2,1	0,0	-2,7	-1,6	.	.	.
Háztartások megtakarítási rátája (nettó megtakarítás a nettó rendelkezésre	3,9	3,4	3,4	4,1	2,6	4,3	5,7	4,3	.	.	.
Magánszektorbeli hiteláramlás, konszolidált (a GDP %-ában)	13,2	6,0	-4,2	-4,4	-6,0	-1,0	-0,5	-3,0	.	.	.
A magánszektor adóssága, konszolidált (a GDP %-ában)	86,6	117,0	115,6	115,0	102,0	95,5	91,0	83,8	.	.	.
ebből a háztartások adóssága, konszolidált (a GDP %-ában)	27,2	37,7	39,7	37,6	31,7	28,1	25,6	21,5	.	.	.
ebből a nem pénzügyi vállalkozások adóssága, konszolidált (a GDP %-	59,4	79,3	75,9	77,4	70,3	67,4	65,4	62,3	.	.	.
Vállalkozások, nettó hitelnyújtás (+) vagy nettó hitelfelvétel (-) (a GDP %-	-1,4	4,9	5,1	5,2	3,6	6,8	3,0	4,2	3,7	5,1	7,1
Vállalkozások, bruttó működési eredmény (a GDP %-ában)	24,0	24,0	24,7	25,4	24,5	25,7	26,4	26,6	26,8	26,7	27,1
Háztartások, nettó hitelnyújtás (+) vagy nettó hitelfelvétel (-) (a GDP %-	0,5	0,6	1,5	3,5	3,0	3,1	4,8	5,2	4,5	3,1	2,7
Deflált lakóingatlan-árindex (év/év)	-3,1	-9,0	-5,9	-6,9	-9,3	-4,3	3,2	11,6	.	.	.
Lakóingatlan-beruházások (a GDP %-ában)	4,3	4,2	3,1	2,2	2,0	1,8	2,1	1,9	.	.	.
GDP-deflátor (év/év)	4,2	4,0	2,3	2,2	3,4	2,9	3,4	1,7	2,3	2,8	3,2
Harmonizált fogyasztói árindex (HICP, év/év)	5,7	4,0	4,7	3,9	5,7	1,7	0,0	0,1	0,4	2,2	3,1
Nominális munkavállalói jövedelem/fő (év/év)	7,1	-1,3	0,6	3,1	2,0	1,6	1,3	1,6	5,0	6,1	5,6
Munkatermelékenység (reál, foglalkoztatott fő, év/év)	3,5	-4,2	1,8	1,7	-1,8	1,0	-0,8	1,0	.	.	.
Fajlagos munkaköltség (a gazdaság egésze, év/év)	3,5	3,0	-1,1	1,4	3,9	0,6	2,1	0,7	5,1	3,0	2,6
Fajlagos munkaköltség reálértéke (év/év)	-0,7	-1,0	-3,4	-0,8	0,4	-2,3	-1,2	-1,1	2,7	0,2	-0,5
Reáleffektív árfolyam (fajlagos munkaköltség, év/év)	2,1	-9,7	-1,2	-0,3	-3,0	-1,7	-2,5	-2,0	3,9	2,7	0,8
Reáleffektív árfolyam (HICP, év/év)	3,1	-5,3	1,6	-0,4	-2,2	-1,4	-3,6	-2,0	0,7	0,2	.
Az átlagbért kereső egyedülálló munkavállaló adókulcsa (%)	36,1	37,8	31,2	35,0	35,1	34,5	34,5	34,5	.	.	.
Az átlagbér 50 %-át kereső egyedülálló munkavállaló adókulcsa (%)	20,4*	23,8	23,8	26,8	34,5	34,5	34,5	34,5	.	.	.
A pénzügyi ágazat teljes kötelezettségállománya, konszolidálatlan (év/év)											
Alapvetőtőke-megfelelési mutató (Tier 1) (%) (2)	.	13,1	14,1	13,8	16,0	17,0	14,6	13,8	.	.	.
Tőkearányos jövedelmezőség (%) (3)	.	16,3	3,7	8,0	7,3	7,1	-15,3	-0,9	.	.	.
Bruttó nemteljesítő adósság (az összes adósságpapír és az összes hitel és	.	7,7	10,9	12,8	14,1	14,0	14,2	11,0	.	.	.
előleg %-ában) (4)	.	7,7	10,9	12,8	14,1	14,0	14,2	11,0	.	.	.
Munkanélküliségi ráta	7,2	10,0	11,2	11,0	11,0	10,2	7,7	6,8	5,2	4,8	4,5
Tartós munkanélküliségi ráta (a gazdaságilag aktív népesség %-ában)	3,3	4,2	5,5	5,2	5,0	4,9	3,7	3,1	.	.	.
Az ifjúsági munkanélküliség rátája (az adott korcsoportbeli aktív népesség	18,3	26,4	26,4	26,0	28,2	26,6	20,4	17,3	.	.	.
Aktivitási ráta (15–64 évesek)	61,3	61,2	61,9	62,4	63,7	64,7	67,0	68,6	.	.	.
A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek (a	30,3	29,6	29,9	31,5	33,5	34,8	31,8	28,2	26,3	.	.
A nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásokban élő lakosság (a 60 év	11,5	11,3	11,9	12,8	13,5	13,6	12,8	9,4	8,2	.	.
alatti népesség %-ában)	11,5	11,3	11,9	12,8	13,5	13,6	12,8	9,4	8,2	.	.
Államháztartási egyenleg (a GDP %-ában)	-6,4	-4,6	-4,5	-5,5	-2,3	-2,6	-2,1	-1,6	-1,8	-2,4	-2,5
GDP-arányos adóbevétele (%)	38,0	39,2	37,5	36,9	38,6	38,1	38,3	39,2	39,0	37,8	36,7
Strukturális költségvetési egyenleg (a GDP %-ában)	.	.	-3,4	-4,2	-1,2	-1,3	-2,0	-1,7	-2,2	-3,4	-3,6
Bruttó államadósság (a GDP %-ában)	64,1	77,8	80,5	80,7	78,2	76,6	75,7	74,7	73,5	72,3	71,2

(1) Portfólió-adósságpapírok, egyéb befektetések és tartalékeszközök összege.

(2, 3) Hazai bankcsoportok és önálló bankok.

(4) Hazai bankcsoportok és önálló bankok, külföldi (uniós és nem uniós) irányítás alatt álló leányvállalatok és külföldi (uniós és nem uniós) irányítás alatt álló fióktelepek.

(*) BPM5 és/vagy ESA95

Forrás: Európai Bizottság, EKB

2. AZ ORSZÁGSPECIFIKUS AJÁNLÁSOK TERÉN TETT ELŐRELEPÉSEK

A Magyarországhoz címzett 2016. évi ⁽²⁾ ajánlások végrehajtásában elért haladást hosszú távú perspektívában (az európai szemeszter 2011. évi bevezetése óta eltelt időszak fényében) kell vizsgálni. E hatéves időszakban az ajánlások az államháztartásra, az adózásra, a munkaerőpiacra és az üzleti környezetre összpontosítottak.

A kormány a 2011–2016-os időszakban jelentős haladást ért el az államháztartás megerősítése terén. A 2011. évi konvergenciaprogram strukturális reformokat irányzott elő, és a 2012. évi költségvetésben további takarékosági intézkedéseket fogadtak el. Ezenkívül a 2012. évi konvergenciaprogram a 2012. és a 2013. évi hiánycélok elérésének céljával újabb konszolidációs lépésekből álló, főként a bevételi oldalra összpontosító csomagot jelentett be. A Tanács 2013 júniusában úgy határozott, hogy hatályon kívül helyezi a magyarországi túlzott hiány fennállásáról szóló határozatot.

A Tanács 2011 óta minden évben tett ajánlásokat a munka adóterhe, az aktív munkaerőpiaci intézkedések és a szociális segítségnyújtás terén is. A hatóságok az elmúlt években számos intézkedést hajtottak végre az adóék csökkentésére, amiben némi haladást értek el; az említett intézkedések közé tartozik különösen a családi adókedvezmények növelése és a társadalombiztosítási járulékok bizonyos csoportokat érintő célzott csökkentése. A magyar adóék nemzetközi összehasonlításban ugyanakkor továbbra is magas, különösen az alacsony keresetűek esetében. Hasonlóképpen, némi haladás figyelhető meg az aktív munkaerőpiaci intézkedések kapcsán. A hatóságok a hangsúlyt évekig az egyre több embert foglalkoztató közmunkaprogramra helyezték, amelynek hatékonysága azonban korlátozott volt. A program bővülése a közelmúltban megállt, költségvetésének emelése a jövőben nem várható. Sőt, a közmunkások száma csökkenni kezdett, ami a munkaerőpiaci feltételek javulását tükrözi. Elfogadtak további aktivizálási intézkedéseket is, például az utazási költségértéket kapcsán. A minimálbér közelmúltbeli emelése szintén arra ösztönözheti a közmunkásokat, hogy belépjenek a

nyitott munkaerőpiacra. Az Európai Szociális Alap (ESZA) és az ifjúsági foglalkoztatási kezdeményezés (IFK) támogatásával a közelmúltban számos program indult el (lásd a 3.3. szakaszt).

Az ajánlások harmadik része a vállalkozások előtt álló akadályokra összpontosított. Magyarország az európai szemeszter kezdete óta minden évben kapott ajánlást e téren. Az ajánlások a következő területeket érintették: a magas adminisztratív terhek; a közbeszerzés; a jogalkotási folyamat; a verseny; a stabil szabályozási környezet; az adózási fegyverem költségei és a kkv-szektor támogatása. Az ajánlásokra számos válaszingtezkedést dolgoztak ki. Idetartozik például a Növekedési Hitelprogram: az MNB programja közvetítőkön keresztül juttatta támogatott hitelhez a kkv-kat. Egy másik igen sikeres intézkedés volt a pénztárgépek online bekötése az adóhatósághoz.

2013 és 2015 között Magyarország minden évben ajánlást kapott arra, hogy hozzon intézkedéseket a reálgazdaság hitelezésének helyreállítására. Ez magában foglalta a bankokra nehezedő terhek és a bankszektoron belüli állami tulajdon csökkentését. 2015-ben a magyar hatóságok bejelentették a bankok pénzügyi terheinek csökkentésére irányuló terveiket. Ezt az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bankkal (EBRD) aláírt egyetértési megállapodásban is rögzítették. A kormány kötelezettséget vállalt a banki adók fokozatos csökkentésére, a magyar állam által nemrégiben megvásárolt két hitelintézet privatizációjára és a nemteljesítő hitelek csökkentésének elősegítésére. Kötelezettséget vállalt továbbá arra, hogy tartózkodik az olyan új törvények és intézkedések bevezetésétől, amelyek kedvezőtlenül befolyásolhatják a bankszektor nyereségességét.

A 2016. évi országjelentés és részletes felülvizsgálat úgy ítélte meg, hogy Magyarországon már nem tapasztalható makrogazdasági egyensúlyhiány. Az értékelés szerint Magyarország kiegyensúlyozott, noha továbbra is viszonylag mérsékelt növekedési pályán haladt, fokozatosan csökkentve egyensúlyhiányát. Az évtized eleje óta jelentősen

⁽²⁾ Az egyéb jelentős reformokkal a 3. szakasz foglalkozik.

csökkent a külső egyensúlyhiány, és csökkent az államadósság is. A nettó nemzetközi befektetési pozíció mutatója gyorsan javult. Az ország visszafizette a 2008. évi fizetésimérleg-támogatásból eredő adósságát is.

Magyarország összességében korlátozott haladást ért el a 2016. évi országspecifikus ajánlások végrehajtásában (2.1. táblázat). Némi haladás történt az alacsony jövedelműek adóékeinek csökkentésében, de az ágazatspecifikus adók csökkentése és a közbeszerzési átláthatóság és

verseny erősítése terén korlátozott volt a haladás. Utóbbi nagyrészt arra vezethető vissza, hogy késik az e-közbeszerzés kifejlesztése és megvalósítása. A szolgáltatási és a kiskereskedelmi ágazat szabályozási környezete terén nem történt haladás. A munkaerőpiac, az oktatás és a szociálpolitika terén (3. országspecifikus ajánlás) némi haladás történt a közmunkaprogramból az elsődleges munkaerőpiacra való átlépés ösztönzők bevezetésével való megkönnyítése és az egyéb aktív munkaerőpiaci intézkedések megerősítése tekintetében. Korlátozott haladás történt a szociális segélyek és a munkanélküli-ellátások megfelelőségének javításában és a támogatottak körének felülvizsgálatában, valamint a hátrányos helyzetű csoportok, különösen a romák inkluzív többségi oktatásban való részvételének növelése terén is.

2.1. táblázat: A 2016. évi országspecifikus ajánlások értékelésének összefoglaló táblázata

1. országspecifikus ajánlás: <i>A középtávú költségvetési cél elérése érdekében – a jelentős eltérés nagy kockázatára tekintettel – a szükséges strukturális intézkedések meghozatalával hajtson végre 2016-ban a GDP 0,3 %-ának, 2017-ben pedig 0,6 %-ának megfelelő éves költségvetési kiigazítást, kivéve, ha a középtávú költségvetési cél ennél kisebb kiigazítással is teljesül.</i>	A Stabilitási és Növekedési Paktumnak való megfeleléssel kapcsolatos országspecifikus ajánlások értékelésére tavasszal, a végleges adatok rendelkezésre állásakor kerül sor.
2. országspecifikus ajánlás: <i>Folytassa az ágazatspecifikus adók csökkentését, és csökkentse az alacsony jövedelműeket terhelő adókat. A közbeszerzések terén e-közbeszerzéssel, a felhívások nagyobb mértékű közzétételével és a korrupció elleni keret további javításával erősítse az átláthatóságot és a versenyt. A korlátozó szabályozás korrigálásával és a kiszámíthatóság biztosításával javítsa a szolgáltatási és a kiskereskedelmi ágazatra vonatkozó szabályozási keretet.</i>	Magyarország korlátozott haladást ért el a 2. országspecifikus ajánlás* végrehajtásában: • Korlátozott haladás történt az ágazatspecifikus adók tekintetében. • Némi haladás történt az adók csökkentésében. • Korlátozott haladás történt a közbeszerzések terén az átláthatóság és a verseny erősítése tekintetében. • Nem sikerült haladást elérni a szolgáltatási és a kiskereskedelmi ágazat szabályozási környezetének javítása terén.
3. országspecifikus ajánlás: <i>Könnyítse meg a közmunkaprogramból az elsődleges munkaerőpiacra való áttérést, és erősítse meg az egyéb aktív munkaerő-piaci intézkedéseket. Javítsa a szociális segélyek és a munkanélküli ellátás megfelelőségét és a támogatottak körét. Hozzon intézkedéseket az oktatás eredményeinek javítására és a hátrányos helyzetű csoportok, különösen a romák inkluzív többségi oktatásban való részvételének növelésére.</i>	Magyarország némi haladást ért el a 3. országspecifikus ajánlás* végrehajtásában: • Némi haladás történt a közmunkaprogramból az elsődleges munkaerőpiacra való átlépés megkönnyítése és az egyéb aktív munkaerő-piaci intézkedések megerősítése tekintetében. • Korlátozott haladás történt a szociális segélyek és a munkanélküli-ellátások megfelelőségének javításában és a támogatottak körének felülvizsgálatában. • Korlátozott haladás történt az oktatás eredményeinek javítása és a hátrányos helyzetű csoportok, különösen a romák inkluzív többségi oktatásban való részvételének növelése terén.

Forrás: Európai Bizottság

2.1. háttérmagyarázat: Az uniós költségvetés hozzájárulása a magyarországi strukturális változashoz

Magyarország jelentős kedvezményezettje az európai strukturális és beruházási alapoknak (esb-alapoknak), és a 2014–2020 közötti időszakban 25 milliárd EUR összegű forráshoz juthat. Ez a 2014–2017-es időszakban az éves GDP 3,1 %-ának és a várható nemzeti közberuházások 39 %-ának felel meg¹. Az uniós forrásokból 2,3 milliárd EUR-t pénzügyi eszközök útján terveznek felhasználni (ez lényegesen magasabb a 2007–2013-as időszak hasonló összegénél). 2016. december 31-ig már 13,1 milliárd EUR-t – az esb-alapok teljes összegének 52 %-át – allokálták konkrét projektekhez.

Az esb-alapokat kiegészíti az Európai Stratégiai Beruházási Alap, a Horizont 2020, az Európai Hálózatfinanszírozási Eszköz és több más közvetlenül irányított uniós alapok keretében biztosított finanszírozás. Az Európai Hálózatfinanszírozási Eszköz szerinti projektekre Magyarország 2016 végéig 1 milliárd EUR összegben írt alá megállapodásokat. Az EBB csoport által az ESBA keretében jóváhagyott finanszírozás 26 millió EUR, amely várhatóan közel 626 millió EUR további beruházást fog generálni (2016 végi állapot). Ezenfelül az Európai Szociális Alapból történő célzott finanszírozás keretében igazgatási reformok is támogathatók, a Strukturálisreform-támogató Szolgálat tanácsadásával és – közvetetten – technikai segítségnyújtás révén.

Az esb-alapok az előzetes feltételrendszer² és a célzott beruházások révén 2015-ben és 2016-ban számos strukturális reform haladását segítették elő. Erre példaként említhetők azok a célzott kutatási-fejlesztési beruházások, amelyek az érdekelték közötti állandó párbeszédet biztosító keret létrehozásával, intelligens szakosodás útján valósulnak meg; a környezetvédelmi beruházások vízgyűjtő-gazdálkodási tervek útján való koordinációja; az érett közúti és vasúti projektek fejlesztését lehetővé tevő közlekedési terv kidolgozása; valamint a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálatnak az ügyfél-kategorizálási rendszer révén történő tökéletesítése, a munkaerőpiaci intézkedések célirányosabbá tétele, továbbá az oktatási, szakképzési és egészségügyi rendszerek minőségének javítása. Ezek a reformok előkészítették a terepet a közberuházási projektek általánosan jobb végrehajtásához, ideértve a nemzeti forrásokból és a más uniós eszközökből finanszírozott projekteket is. A fennmaradó előzetes feltételek teljesítése folyamatban van. A közbeszerzéssel kapcsolatos előzetes feltételrendszernek csupán egyetlen intézkedését övezik kockázatok.

A 2014–2020-as programok kidolgozásakor figyelembe vették a strukturális kérdésekre összpontosító releváns országspecifikus ajánlásokat. A források célterületei a következők: a közoktatási rendszer korszerűsítése, a korai iskolaelhagyás elleni küzdelem, az inkluzív oktatás előmozdítása és – a hátrányos helyzetű csoportok foglalkoztathatóságának, a szakképzésnek és az egész életen át tartó tanulásnak az előmozdításával – a munkaerőpiaci kereslet és kínálat kiegyensúlyozása. A kisgyermekkorai nevelés és a társadalmi befogadási intézkedések különösen a romák esetében minősülnek fontos beruházási területeknek. A finanszírozás elő fogja mozdítani Magyarországnak a közigazgatási színvonal javítására irányuló erőfeszítéseit is. Magyarország az ifjúsági munkanélküliség leküzdésére az ifjúsági foglalkoztatási kezdeményezés keretében kapott támogatást – eddig 32 000 fiatal részesült a támogatásban. Az esb-alapok jó részét a magyarországi közlekedési infrastruktúra fenntarthatóságának biztosítására fordítják, a hangsúlyt a vasúti beruházásokra, az (elő)városi összeköttetésekre és a regionális közlekedési kapcsolatokra helyezve. További fejlesztési cél a karbonszegény gazdaságra való áttérés, mégpedig az energiahatékonyság javításával és a megújuló energiaforrások arányának növelésével.

Az esb-alapok a régebbi országspecifikus ajánlásokban azonosított kihívások mellett a növekedés és a versenyképesség útjában álló, tágabb értelemben vett strukturális akadályokat is kezelik, és pénzügyi alapot biztosítanak Magyarország közép- és hosszú távú fejlődéséhez. Az esb-alapok ezenkívül a növekedést is elősegítik, olyan beruházásokkal, amelyek – többek között a forráshoz jutás javítása révén – fokozzák az innovációt és a vállalkozások versenyképességét. A támogatott területek közé tartozik még a mezőgazdasági üzemek versenyképességének javítása, a feldolgozó tevékenységekbe és az élelmiszerlánc szervezésébe eszközölt beruházás, a biológiai sokféleség támogatása és a talajgazdálkodás javítása. A víz- és a hulladékgazdálkodási ágazatban további beruházások szükségessége az uniós környezetvédelmi követelményeknek való megfelelés biztosításához (lásd a 3.5. szakaszt). <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/HU>

¹ A nemzeti közberuházások definíciója a következő: bruttó felhalmozás + beruházási támogatások + nemzeti mezőgazdasági és halászati kiadások.

² A tagállamoknak a programok elfogadása előtt teljesíteniük kell egy sor olyan előzetes feltételt, amelyek a közberuházási területek többségén elősegítik a keretrendszer és a körülmények javítását. Az előzetes feltételeket 2016 végéig nem teljesítő tagállamok esetében a Bizottság javaslatot tehet az időközi kifizetések egészének vagy egy részének felfüggesztésére.

3. REFORMPRIORITÁSOK

3.1. ÁLLAMHÁZTARTÁS

Adózás

A kormány új reformokat vezetett be a tartósan magas általános magyarországi adóteher csökkentése érdekében. Az adóbevételek GDP-hez viszonyított aránya az elmúlt években 38–39 % körül mozgott, és így a hasonló fejlettségű versenytársakkal összehasonlítva a legmagasabb. Az adók összetételében észrevehető javulás történt. A közvetlen adók súlya az elmúlt tíz évben jelentősen (7 százalékponttal) csökkent, és ezzel párhuzamosan nőtt a közvetett adók aránya. Ez a változás főként az új egykulcsos személyi jövedelemadó fokozatos bevezetésének tudható be. Mindazonáltal a munkajövedelmek adóterhe a magas társadalombiztosítási járulékok miatt továbbra is jelentős. A rendszerszintű változások magukban foglalták néhány meglehetősen torzító hatással járó adózási forma bevezetését is, például az ágazatspecifikus adókat. A kormány legutóbbi, 2016. novemberi adócsomagjának célja az általános adóteher csökkentése, és egyben a munkát terhelő adókat csökkentése.

Némi közelmúltbeli javulás ellenére az ágazatspecifikus adók továbbra is kiemelkedő szerepet játszanak, és rányomják bélyegüket az üzleti környezetre. Ezeknek az adóknak a bevezetését a magas jövedelműek ítélt területekről származó adóbevételek növelésének célja motiválta. Az ágazatspecifikus adókból származó bevételek 2016-ban a becslések szerint a GDP mintegy 1,5 %-át tették ki, és a banki, a biztosítási, közműszolgáltatási, az energetikai, a távközlési és a kiskereskedelmi ágazatot érintették. A GDP közel 2%-ának megfelelő csúcsérték 2013. évi elérése óta tartó csökkenés legfőképp a banki adó 2016-ban történt megfelelésére vezethető vissza. A bankszektor adóinak további marginális csökkentésén kívül azonban az ágazatspecifikus adók semmilyen további csökkentésére nem kerül sor 2017-ben. E különadók általában a cégek árbevételén vagy vagyonán alapulnak, kulcsuk egyes esetekben progresszív. Következésképpen az adóalap részét képezik a köztes termékek és szolgáltatások is, ami torzító hatást eredményez. Számos ágazati adót nem lehetett teljes mértékben a fogyasztókra áthárítani, így ezek a beruházások megtérülési rátáját is csökkentik (Deloitte, 2015).

Annak ellenére, hogy a közvetlen torzító hatások nagysága eltérő lehet, e szelektív különadók léte már önmagában szabályozási kiszámíthatatlanságot teremt, csökkentve a befektetők bizalmát.

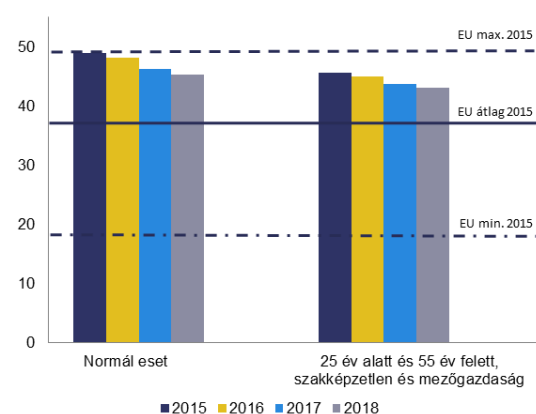
Az általános társasági adókulcs 2017-től jelentősen csökken, ami főként a nagyvállalatoknak kedvez. Az új, 9 %-os adókulcs a korábbi rendszer 10 %-os, illetve egy bizonyos küszöb felett 19 %-os kulcsát váltotta fel. A csökkentés így főként a nagyobb vállalatoknak kedvez, különösen azoknak, amelyek eddig kevésbé tudták kihasználni a rendelkezésre álló átfogó adókedvezményeket. Az EU legalacsonyabb társasági adókulcsa javítani fogja Magyarországot versenyképességét, de az országot az adóoptimalizálás céljából is vonzóbbá teszi a külföldi vállalkozások számára. A vállalkozásokra vonatkozó általános adórendszer ugyanakkor összetett marad. Az ágazatspecifikus adók és az egyéb kisebb vállalati adók nagyobb bevételforrást jelentenek, mint a rendes társasági adó.

A munkát terhelő nagy adókat, különösen az alacsony jövedelműek esetében, hátrányosan érintheti az alacsony termelékenységű munkavállalók foglalkoztathatóságát, és akadályozhatja a beruházásokat. 2015-ben – az utolsó összehasonlítható adatokkal rendelkező évben – Magyarország több adófizetői kategóriában is a legmagasabb adót kivétő országok közé tartozott. Az átlagbér 50 %-át kereső egyedülálló munkavállalóknak az EU-n belül Magyarországon volt a legmagasabb az adóéke; az átlagbér 67 %-a esetében Magyarországon a második legmagasabb, az átlagbér esetében pedig a negyedik legmagasabb az adóéke.

A 2016 előtt elfogadott intézkedések egy része csökkentette a célzott csoportok adóékeit, az alacsony jövedelműek összességére azonban csupán korlátozott hatást gyakorolt. A családi adókedvezmény csökkenti a gyermekes alacsony keresetűek adóékeit. Az adókat azonban még e háztartástípus esetében is jóval meghaladja az uniós átlagot, különösen a legfeljebb kétgyermekes alacsony keresetű családok esetében. A 2013-as

Munkahelyvédelmi Akciótervvel bevezetett célzott társadalombiztosítási kedvezmények több csoport, például a szakképzetlen munkavállalók, bizonyos korcsoportok és a pályakezdők esetében csökkentik az adóéket. Mindazonáltal az ilyen kedvezmények becsült hatása – 2016-ban az átlagbér 67 %-át kereső tipikus kedvezményezett esetében 3,5 százalékpont – nem változtatta meg alapvetően Magyarország relatív pozícióját (lásd a 3.1.1. ábrát). A 2013 óta elfogadott intézkedések magukban foglalják az egykulcsos személyi jövedelemadó mértékének 1 százalékpontos csökkentését és a családi adókedvezmény bővítését.

3.1.1. ábra: Az átlagbér 67 %-át kereső egyedülálló munkavállaló adóéke

1. megjegyzés: Az adóé a munka teljes adóterhének az egyik mutatója. Az összes adó és a teljes munkaerőköltség hányadosa.

2. megjegyzés: Az átlagbérek itt bemutatott alakulása az Európai Bizottság előrejelzésén alapul.

3. megjegyzés: Az EU átlag itt az EU-28 súlyozatlan átlagát jelöli.

Forrás: OECD és az Európai Bizottság számításai

A kormány 2016 őszén jelentős többéves reformcsomagot indított, amely az alacsony keresetűek adóékát is csökkenti. A munkáltatói társadalombiztosítási járulékok 2017-ben 5 százalékponttal, 2018-ban pedig további 2 százalékponttal csökkennek. Az átlagbér 67 %-át kereső egyedülálló munkavállalók esetében az intézkedés a becslések szerint 2017-ben 2 százalékponttal, 2018-ban pedig mintegy 1 százalékponttal csökkenti az adóéket, amely így éppen meghaladja a 45 %-ot. A Munkahelyvédelmi Akcióterv keretében járulékkezdvezményre jogosult munkavállalók esetében a csökkenés alacsonyabb lesz, mivel a célzott kedvezményeket egy párhuzamos

intézkedéssel szintén csökkentették. Ezen munkavállalók adóéke a számítások szerint a 2016. évi 45 %-ról 2018-ig 43 %-ra csökken (3.1.1. ábra). A jelentős csökkentés ellenére az alacsony jövedelmű gyermektelen munkavállalók adóéke továbbra is jelentősen magasabb, mint a 37 %-os uniós átlag. Ezzel szemben a kétgyermekes háztartások esetében az adóék csökkentése a családi adókedvezmény növekedése miatt sokkal jelentősebb. Ennek következtében e háztartási kategória esetében az adóék 2018-ig megközelíti az uniós átlagot. ⁽³⁾ A minimálbér ezzel egyidejű emelésével a csomag nettó hatása az alacsony jövedelműek tekintetében valószínűleg az lesz, hogy – legalábbis rövid távon – megnöveli a teljes munkaerőköltséget.

A növekedésbarát adók, például a környezetvédelmi vagy a vagyoadók viszonylag mérsékelt szerepet játszanak. Az adórendszer ma erőteljesen függ a fogyasztási adóktól: az általános héamérték (27%) a legmagasabb az EU-ban. Ugyanakkor egyes tanulmányok szerint volna lehetőség a környezetvédelmi adók (például a gépjárműadó, a növényvédőszerre kivetett adók vagy a dugódíj) fokozott igénybevételére (Eunomia, 2016.). Az olmozatlan benzin és a gázolaj tényleges jövedékiadó-kulcsai a legalacsonyabbak között vannak az EU-ban (Európai Bizottság, 2016a). Végül, a rendszeres ingatlanadók szintje is alacsony, a GDP 0,6%-a, vagyis jóval alacsonyabb az uniós átlagnál. Úgy tűnik, az ingatlanpiaci fellendüléssel javulnak annak feltételei, hogy az ingatlanadók nagyobb szerephez jussanak az adóztatásban.

Az adórendszer összetettsége jelentős adminisztratív és megfelelési költségeket okoz. Az adókötelezettségek teljesítésének időigénye és költségei magasabbak, mint a legtöbb szomszédos országban és az OECD-országokban (Világbank, 2017.). A magas megfelelési költségek különösen a kkv-kat sújtják. A kkv-k adminisztratív terhének a csökkentésére a kata (kisadózó vállalkozások tételes adója) és a kiva (kisvállalati adó) szolgál. A

⁽³⁾ Az átlagbér 67 %-át kereső kétgyermekes munkavállalók esetében az adóék a becslések szerint a 2016. évi 25,5 %-ról 2018-ig 21 % alá csökken, vagyis csak mintegy 2 százalékponttal fogja meghaladni e kategória uniós átlagát. A Munkahelyvédelmi Akcióterv szerinti jogosultság fennállása esetén e háztartási kategória adóéke már a jelenlegi uniós átlag alatt lenne.

kkv-k adóigazgatási költségei a becslések szerint tízszer nagyobbak, mint a nagyobb vállalatokéi (OECD, 2016a). Az adórendszer számos olyan kis adónemet tartalmaz, amelyekből csak minimális jövedelem származik. A rendszert az ágazatspecifikus adók is bonyolítják. Számos áru és szolgáltatás egynél több adó hatálya alá tartozik, gyakran eltérő adóalapokkal. Az adópolitika továbbra is változó, ami alkalmazkodási és tranzakciós költségeket ró a vállalkozásokra. A kormány nemrégiben bejelentette, hogy az adózással kapcsolatos adminisztratív terhek csökkentése és az adószervezet egyszerűsítése érdekében átfogó felülvizsgálatot indít.

Az adóelkerülés és az adócsalás elleni intézkedések jelentős mértékben hozzájárultak az adóbeszedés hatékonyságának javításához. A közelmúlt szakpolitikai kezdeményezései, például a kiskereskedelembe az online pénztárgépek bevezetése, továbbá az Elektronikus Közúti áruforgalom-ellenőrző Rendszer (EKÁER) látható eredményeket hoztak. ⁽⁴⁾ Az adóelkerülés mértékét bemutató héárás meredeken csökkent, 2014-ben 4 százalékponttal, 18%-ra, de még mindig meghaladja az uniós átlagot (14%) (Európai Bizottság, 2016b). A 2017. évi költségvetés jelentős eredményeket vár az adócsalás visszaszorítására irányuló további intézkedésektől. Ezek közé tartozik az online pénztárgépekre vonatkozó előírás szolgáltatásokra való kiterjesztése és a vállalatok belüli ügyletek tekintetében az online számlázás bevezetése.

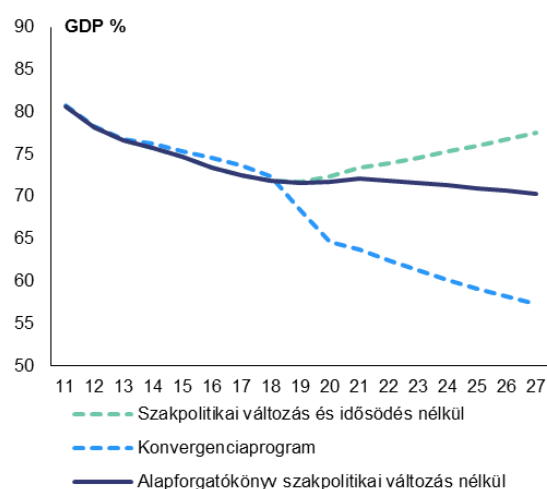
Az államadósság fenntarthatósága

A GDP-arányos államadósság az évtized eleje óta stabilan csökken. Az adósságcsökkentés üteme a kötelező magánnyugdíjrendszer eszközeinek átvételéből vett lendületet. Ezzel párhuzamosan az elsődleges hiány többletbe fordult (melynek értéke GDP-arányosan mintegy 2 % volt 2012 és 2015 között). Újabb az adósságcsökkentést a gazdasági fellendülés és a csökkenő kamatlábak együttes ún. „hólabdahatása” is támogatta. Az adósságráta várhatóan a továbbiakban is csökken, és a 2015. évi 74,7 % után 2018-ra várhatóan mintegy 71 %-ot ér el. A

strukturális elsődleges egyenleg azonban az előrejelzések szerint hiányba fog fordulni (a GDP –1,0 %-a lesz 2018-ban), ami a pozitív kibocsátási rés becsült szélesedését tükrözi. Ez némi kockázatot jelent Magyarország adósságcsökkentési pályájára nézve.

Az államadósság egy közepes jövedelmű gazdasághoz képest továbbra is magas, de az állam finanszírozási kockázatai a válság éve óta jelentősen csökkentek. A Bizottság rövid távú kockázati mutatója alapján alacsony a kockázata annak, hogy az ország azonnali költségvetési zavarokkal szembesüljön. Ezt megerősíti az ország kockázati besorolásának közelmúltbeli felminősítése is. Az államadósság lejárat szerkezete javult. A devizaalapú hitelek kezdetben magas aránya csökken, amit a központi bank önfinanszírozási programja is támogat.

3.1.2. ábra: **Bruttó adósságráta: az alapforgatókönyv és az alternatív pályák**

Forrás: az Európai Bizottság számításai

Az előrejelzések szerint az adósságráta középtávon nem marad a csökkenő pályán, hanem az évtized végén újból növekedni kezd. A Bizottság változatlan politikán alapuló alapforgatókönyve szerint az államadósság 2027-ig a GDP 74,5 %-ára, vagyis a 2015-ös szintre szökik vissza (3.2. ábra). Az adósságpálya feltételezi, hogy az előregezással kapcsolatos közkiadások a parametrikus nyugdíjreformok közelmúltbeli hatását tükrözve a becsült mértékben csökkenni fognak. E hatásnál azonban valószínűleg erősebben fog érvényesülni a mögöttes elsődleges

⁽⁴⁾ Az EKÁER bevezetése az EU-n belüli kereskedelem tekintetében adminisztratív terhekkkel is járt. Ez rávilágít arra, hogy az adóbeszedés hatékonyságának növekedése csak a megfelelő költségek növekedésével együtt valósítható meg.

egyenleg strukturális szintre való leromlása, továbbá az ország mérsékelt potenciális növekedésének és a kamatlábak feltételezett emelkedésének együttes negatív hatása. Magyarország középtávú adósságpályájának íve a tavalyi országjelentésben előre jelzethez képest összességében észrevehetően ellaposodott (*Európai Bizottság, 2016c*). Az elsődleges egyenleg előre jelzett romlásától eltekintve ez a 2018-ra – vagyis a középtávú előrejelzés kezdeti évére – becsült széles pozitív kibocsátási rés kedvezőtlen hatását jelzi. ⁽⁵⁾ A kibocsátási rés szintjét azonban jelentős becslési bizonytalanság övezi. Ezért az előrejelzés eredményeit óvatossággal kell kezelni.

A Bizottság középtávú adósság-előrejelzése rávilágít azokra a kockázatokra, amelyek a magyar államadósság stabilan csökkenő pályára állításával kapcsolatos célt övezik. A Bizottság előrejelzése szerint az elsődleges egyenleg változatlan politikát feltételezve 2018-ban jelentősen (GDP-arányosan csaknem 1 teljes százalékponttal) elmarad a legutóbbi konvergenciaprogramban tervezett szinttől. Ha a költségvetési pálya 2020-ig a konvergenciaprogramnak megfelelően halad, akkor az adósságráta viszonylag gyorsan fog csökkenni a GDP 60%-ában meghatározott referenciaérték felé (3.2. ábra). A középtávú költségvetési terveket ugyanakkor negatív kockázatok övezik. Kompenzációs intézkedések nélkül a tervezett „Paks II.” atomerőmű-projekt a becslések szerint jelentős adósságnövelő hatással járhat (*Európai Bizottság, 2015a; Romhányi, 2014*). Amennyiben a teljesítményük nem javul, úgy az állami tulajdonban lévő vállalatok növekvő szerepe – különösen a veszteséges szabályozott energetikai ágazatban – növelheti a függő kötelezettségekből eredő kockázatokat (lásd a 3.5. szakaszt).

Úgy tűnik, Magyarország közepes szintű adósságfenntarthatósági kockázatokkal néz szembe. Az ország középtávú fenntarthatósági részét, az úgynevezett S1 mutatót jelenleg a GDP 1,5 %-ára becsülik. Ez annak a szükséges költségvetési kiigazításnak a mértéke, amelyet a

következő öt évben kell megvalósítani ahhoz, hogy az adósságráta 2031-ig 60 %-ra csökkenjen. Ugyanakkor az S2 hosszú távú fenntarthatósági rés a GDP 3,3 %-ával egyenlő. Ez az annak biztosításához szükséges kezdeti kiigazítás mértéke, hogy az adósságráta hosszú távon ne haladjon folyamatosan növekvő pályán. E kiigazítási igénynek több mint a fele az előregedéssel kapcsolatos közkiadások 2030 utánra előre jelzett növekedését tükrözi (*Európai Bizottság, 2015b*).

Költségvetési keret

Magyarország költségvetési irányítási keretének a szilárd költségvetési teljesítmény ellenére még mindig vannak hiányosságai. A hiánycélok rendszeres túlteljesítése és az adósságráta folyamatos csökkentése konzervatív tervezésre utal. Tanúsítja továbbá, hogy a tervtől való esetleges eltérés esetén a szakpolitika erősen elkötelezett a korrekciós intézkedésekkel való beavatkozás mellett. A költségvetési fegyelem betartásához a költségvetési keret elfogadott módosítása – főként a kormányzat minden szintjére kiterjedő adósságkontroll bevezetése – is hozzájárult. A költségvetési keretnek ugyanakkor még mindig vannak figyelemreméltó hiányosságai.

A középtávú költségvetési keret még nem érte el a költségvetési folyamat átláthatóbbá és kiszámíthatóbbá tételére irányuló kívánt hatást. A középtávú keretet 2013-ban fogadták el. E tervezési mechanizmus egyik fő jellemzője, hogy a kormánynak hivatalosan meg kell indokolnia a tervek és a költségvetési tervezet közötti különbségeket. Az első középtávú tervet csak 2015 decemberében adták ki. Ebben két éves időszakra részletesen meghatározták a költségvetési fejezetek kiadási és bevételi tervszámait. A 2017. évi költségvetés előterjesztése ezért az új keret próbájának minősült. Az előirányzatok és a megfelelő középtávú tervszámok között több költségvetési fejezet esetében jelentős volt az eltérés (a GDP 0,5–1 %-a), noha csak négy hónap telt el a határozat közzététele óta. Az eltérések írásbeli indoklása gyakran nem állt rendelkezésre. Emellett a középtávú tervek nem a legmegfelelőbb információkon alapultak, mivel néhány magyarázat kifejezetten hivatkozott olyan döntésekre, amelyeket már 2015 őszén elfogadtak.

⁽⁵⁾ A kibocsátási rés feltételezett záródása és a ciklikus összetevő hátrányosan befolyásolja az elsődleges hiányt és a hólábdahatást is, negatív hatást gyakorolva az adósságcsökkentési pályára.

A belföldi számszerű költségvetési szabályok tökéletlen iránymutatást adnak a költségvetési politikához. Az adósság fenntarthatóságának általános célkitűzését alkotmányos rendelkezések támasztják alá, de a számszerű költségvetési szabályokkal való végrehajtás módjában vannak bizonyos kialakítási hiányosságok. Az adósságcsökkentési képlet a 2015-ben bevezetett igen széles körű kivételek miatt gyakorlatilag nem minősül tényleges korlátozásnak. A nominális és a strukturális költségvetési egyenlegre vonatkozó szabályok csak a költségvetési tervezetre nézve kötelező erejűek. Nem vonatkoznak azonban a költségvetési törvény parlament által elfogadott szövegére és a végrehajtási szakaszra.

A Költségvetési Tanácsnak a költségvetési politika ellenőrzésére és formálására vonatkozó szerepe továbbra is gyenge. A Költségvetési Tanács tovább növelte a közzétett külső tanulmányok számát. Ez azonban nem elegendő egy olyan szilárd analitikai alap kialakításához, amely illik a Tanács költségvetéssel kapcsolatos kivételesen erős alkotmányos vétőjogához. A Költségvetési Tanács csak a költségvetési törvényre és annak módosításaira összpontosít, noha több jelentős költségvetési döntésre és szakpolitikai kezdeményezésre az éves költségvetési cikluson kívül került sor. Ez kiemeli annak fontosságát, hogy a költségvetési szakpolitikákat a teljes év során szisztematikusan kell értékelni.

3.2. PÉNZÜGYI SEKTOR

A magyar bankrendszer jelentősen erősödött az elmúlt két évben (3.2.1. táblázat). A bankok finanszírozási struktúrája és tőkehelyzete megfelelő. A több éve tartó hitelállomány-leépítést követően a bankrendszer főként a betétekből finanszírozza magát – az ügyfelek betétei 2015 végén a bankok összes kötelezettségének 57%-át tették ki. A hitel-betét arány 80,9 % volt. A devizaalapú hitelállomány teljes körű forintosítása (2014-ben és 2015-ben) csökkentette mind a devizafinanszírozási igényeket, mind a rövid távú refinanszírozási kockázatokat.

A bankrendszer sokkelenyelő képessége továbbra is erős. A rendszerszintű tőkemegfelelés 20 %-os, a figyelembe vehető alapvető tőke aránya közel 14 %. Az MNB által kidolgozott stresszteszt során a bankok szolvenciája ágazati szinten és az egyes bankok szintjén is kielégítőnek tűnt. A likviditási tartalékok stresszhelyzetben megfelelőek, noha az elméleti sokkot követően néhány bank eltávolodott a szabályozói minimumtól.

3.2.1. táblázat: Pénzügyi stabilitási mutatók, összes bank

(%)	2011	2012	2013	2014	2015	2016 II.
Nemteljesítő hitelek	12,8	14,1	14,0	14,2	11,0	10,3
Fedezeti arány	52,2	59,0	63,8	66,0	62,4	63,8
Hitel/betét arány*	128,0	110,6	102,1	94,8	80,9	82,0
Alapvető tőke	11,3	13,3	14,7	13,8	13,9	14,0
Tőkearányos jöv.	-12,0	-5,1	-0,4	-21,9	0,3	-
Eszközarányos jöv.	-0,9	-0,4	0,0	-2,0	-0,1	-

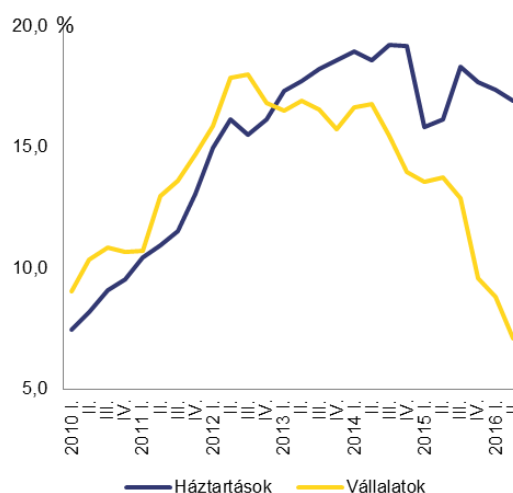
(1) Az EKB összevont mérlege

Forrás: EKB, konszolidált banki adatok

A bankok nyereségessége javult, de még mindig elmarad a regionális versenytársakétól. A hatóságok 2015 előtt számos olyan intézkedést hajtottak végre, amelyek jelentős negatív hatást gyakoroltak a bankrendszer nyereségességére. Ezek közé tartozott a banki adó, amely a legmagasabb az EU-ban, a pénzügyi tranzakciós adó és a devizaadósok mentőcsomagja. 2015 után a hatóságok több szakpolitikai intézkedést jelentettek be a belföldi pénzügyi szektor támogatására, ideértve a bankadó csökkentését (ezen adó mértéke 0,53 %-ról 2016-ban 0,24 %-ra csökkent, 2017-ben és 2018-ban pedig 0,21 %-ra csökken). Az első csökkentés hatása a 2015. évi nullszaldó után már a 2016. évi pozitív nyereségességi adatokban is megmutatkozik. Magyarország azonban továbbra is elmarad a régiós versenytársaktól, amelyek átlagos nyereségessége 2015-ben 6,7 % volt. A nyereségességet 2016-ban az üzleti környezetet

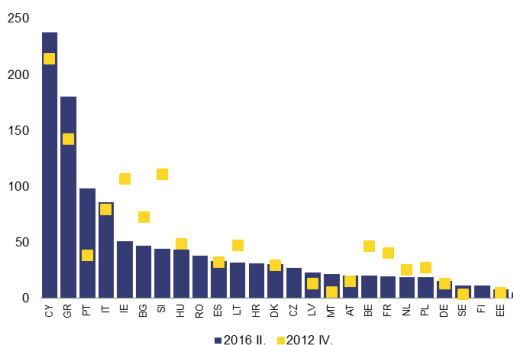
stabilizálódása is elősegítette. A 2016. évi nyereségek jó része ugyanakkor a várható veszteségekre képzett korábbi céltartalékok visszaírásából származik. A nyereség fenntartható növekedése csak akkor lehetséges, ha a kamatlábak ismét emelkedni kezdenek.

3.2.1. ábra: Nemteljesítő hitelek: a 90 napon túli hitelek aránya

Forrás: MNB

3.2.2. ábra: A nemteljesítő hitelek nettó állományának a szavatoló tőkéhez viszonyított aránya (%)

(1) GB és SK esetében 2016 II. negyedéve, RO, HR, CZ, LU és FI esetében 2012 IV. negyedéve tekintetében nem állnak rendelkezésre adatok.

Forrás: EKB (konszolidált banki adatok)

A nemteljesítő hitelek szintje a csökkenés ellenére továbbra is magas. A nemteljesítő hitelek aránya 2014-ben tetőzött (3.2.1. ábra). A devizaalapú jelzáloghitelek forintosítását és a gazdasági növekedés élénkülését követően, amely az ingatlanárak emelkedését is maga után vonta, a bankok eszközminősége fokozatosan javult. A nemteljesítő hitelek aránya 2016 első felében a

lakossági szektorban 16,9 %, a vállalati szektorban pedig 7,1 % volt. Az abszolút érték a többi tagállammal összevetve még mindig magas, de fedezete biztosított (a fedezeti arány 2016 júniusában 63,4 % volt). A szektor veszteségelnyelő képessége és fennmaradó átgűrűző kockázatai viszonylag korlátozottak, mivel a nemteljesítő hitelek nettó állományának a szavatoló tőkéhez viszonyított aránya 2016 júniusában 43,6 %-ot tett ki (3.2.2. ábra).

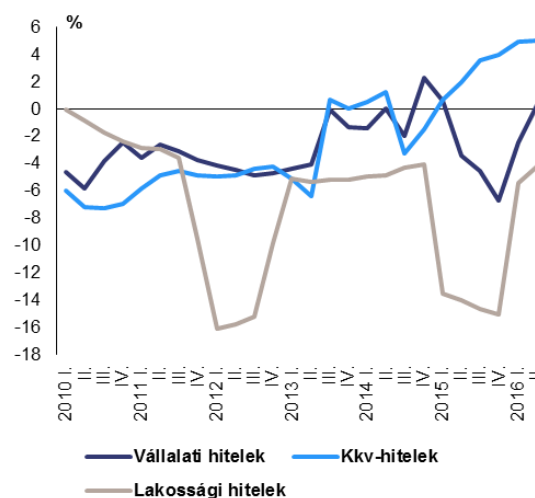
Intézkedéseket hoztak a rossz lakossági adósságállomány kezelése céljából. A lakossági jelzáloghitelek nemteljesítési aránya magas (közel negyedük ilyen minősítésű). A Nemzeti Eszközkezelő Zrt. 35 000 lakás megvásárlására elegendő kapacitással rendelkezik, amellyel a legnehezebb pénzügyi helyzetben levő nemteljesítő adósokat célozza. A túlzottan eladósodott jelzáloghitelek a természetes személyek adósságrendezéséről szóló, 2015-ben elfogadott törvény szerinti adósságrendezési eljárást is kezdeményezhetnek. Az adósok és a hitelezők közötti együttműködés összességében javult. Ezt az MNB által a hitelintézetek számára kibocsátott ajánlás is elősegítette. Ebben az MNB meghatározta az adósok és a hitelezők közötti együttműködés elvárt minimális keretét.

Fontos lépéseket tettek a nemteljesítő vállalati hitelek kezelése céljából is. Az MNB által e célból létrehozott nemzeti eszközkezelő társaság (MARK Zrt.) hivatalosan 2016-ban kezdte meg működését. Célja a jelentős számú nemteljesítő vállalati ingatlanhitel kezelése, általánosabban pedig az, hogy a nemteljesítő portfóliók piaci értékesítése révén kezdeményezze a bankok mérlegének megtisztítását. Az MNB emellett egy új ajánlásban meg fogja állapítani a vállalati nemteljesítő hitelek peren kívüli átstrukturálásával és konszenzusos vitarendezésével kapcsolatos legjobb gyakorlatokat. Az ajánlás célja, hogy a hitelezőket egységes és összehangolt cselekvésre ösztönözze akkor, ha az adósság kezelésében több pénzügyi hitelező érintett. Ez fontos eszköze lehet az érintett hitelek szanálásának, és mélyítheti a problémás eszközök magyarországi piacát.

A magánszektorban nyújtott hitelezés javul, de a hitelnyújtók és a hitelfelvevők továbbra is óvatosak. A magánszektorban nyújtott banki hitelezés tendenciája a közelmúltban pozitív volt (3.2.3. ábra). A hazai bankszektor hitelezési

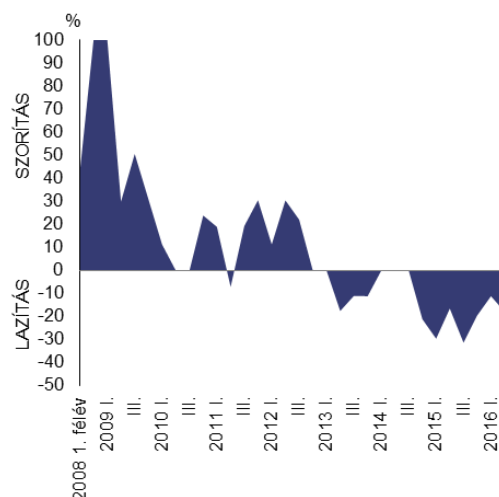
képessége rekordmagassághoz közeli. A hitelezési hajlandóság azonban csak fokozatosan javul (3.2.4. ábra). A háztartások és a vállalkozások szintén továbbra is aggályosnak tartják az új adósságok felvételét. A vállalati szegmensnek nyújtott hitelezés 2015-ben 4,3 %-kal csökkent, a lakossági hitelek pedig 5,8 %-kal estek vissza (a lakossági jelzáloghitelek jogi rendezésének hatását kizárva).

3.2.3. ábra: A hitelállomány növekedési rátája

Forrás: MNB

3.2.4. ábra: Hitelfeltételek a vállalati szektorban

Forrás: MNB

2016-ban több tényező következtében fokozatosan nőtt a hitelfelvételi hajlandóság. A kínálati oldalon fokozódott a hitelezők közötti verseny, és javultak a hitelfeltételek. A keresleti

3.2.1. háttérmagyarázat:

A lakóingatlanárak alakulása

A lakóingatlanok reálárának korábbi csökkenése éles fordulatot vett, és az árak 2015-ben megugrottak. Noha egy ilyen fejlemény potenciális makrogazdasági kockázatokat hordozhat, a lakóingatlanárak nominális értelemben még mindig csak a válság előtti szintre tértek vissza, és az adósság felső összeghatára vonatkozóan ezt követően bevezetett szabályok várhatóan korlátozzák a piac túlfűtöttségének kockázatát. Az ingatlanpiac élénkülése emellett javítja a belföldi hitelpiac dinamikáját, és hozzájárulhat a háztartások még mindig magas nemteljesítő jelzáloghitel-állományával kapcsolatos problémák megoldásához is.

A 2016 elején bevezetett családi otthonteremtési kedvezményt a vártnál kevesebben igényelték, de az igények száma a következő évben várhatóan növekedni fog. Az építési engedélyek száma az előző év első felével összehasonlítva megkettőződött. Az építőipari cégek a szakképzett munkaerő hiánya miatt egyre nehezebben teljesítik a megrendeléseket. A nominális lakóingatlanárak 2014 és 2015 között éves összehasonlításban 14,4 %-kal emelkedtek, de az MNB 2016. 3. negyedévi előrejelzése szerint ezt követően – éves szinten – 9 %-ra csökkennek. Az áremelkedés lassulására a havi adatokból lehet következtetni. A lakóingatlan-piacon jelentős regionális különbségek észlelhetők, az áremelkedés a fővárosban a legnagyobb.

A túlzott lakóingatlanáraknak és hitelfelvételnek az adósságkorlátra vonatkozó szabály alkalmazása vet gátat. Az ingatlanszektor sérülékenységeinek kezelése érdekében Magyarországon már korábban bevezették a hitelfedezeti arány és a jövedelemarányos törlesztőrészlet mutatóját. A közelmúltban szigorúbb hitelfedezeti arányt vezettek be az új jelzáloghitelre, és a mutató újonnan a hitel devizanemét is figyelembe veszi. A hitelfedezeti arány a felvehető hitelösszeget az ingatlan értékéhez igazítja, vagyis visszafogja a lakóingatlanok iránti keresletet, továbbá a lakóingatlanárak esésekor mérsékli a hitelezők potenciális veszteségét. A jövedelemarányos törlesztőrészlet a havi törlesztőrészletek összegét a hitelfelvevő jövedelméhez igazítja, vagyis csökkenti a nemteljesítés valószínűségét. A magánszemélyek hitelszerződéseire mindkét mutatót alkalmazni kell, ezért igen eredményesek a túlzott eladósodottság leküzdésében. A központi bank a 2015-ös konjunktúra idején előrelátó módon átfogó adósságkorlátozási szabályokat vezetett be. A hitelezők e szabályokat beemelték hitelezési gyakorlatukba, ezzel csökkentve a kockázatvállalási verseny kialakulásának lehetőségét. A lakóingatlan-piac ugyan nem tekinthető túlfűtöttnek, de a lakóingatlanárak az elmúlt két évben gyorsan növekedtek, és a szabályozás bevezetése óta enyhén megemelkedett a magasabban eladósodott hitelfelvevők aránya. E fejlemények miatt szoros figyelemmel kell kísérni a lakóingatlan-piac és a hitelpiac mutatóit.

oldalon emelkedtek a bérek és az ingatlanárak, utóbbiak a családi otthonteremtési kedvezménynek is betudhatóan (3.2.1. háttérmagyarázat). A lakossági hitelkihelyezés volumene 2016-ban 38 %-kal nőtt. A lakossági hitelállomány azonban összességében még így is 4,5%-kal csökkent, mivel a törlesztések nagyságrendje meghaladta az új hitelnújtás volumenét. A belföldi vállalati hitelállomány növekedése 2016-ban pozitívvá vált, de a vállalkozások továbbra is jelentős önfinanszírozó képessége és a külföldön történő hitelfelvétel gyakorisága miatt még mindig korlátozott. Ezen túlmenően a bizalmi felmérések azt mutatják, hogy a hitelfelvevők a hosszabb távú beruházások tekintetében konzervatívak. Ez részben az uniós forrásoktól való nagymértékű függőségnek tudható be (további részletekért lásd a 3.4. szakaszt).

A kisvállalkozások finanszírozásának javítását célzó szakpolitikai kezdeményezések hatására elkezdődött a hitelállomány növekedése. A Növekedési Hitelprogramot (Európai Bizottság

2015a és 2016c) felváltotta a kkv-k finanszírozását elősegítő új Piaci Hitelprogram. Ez a program olyan kamatcsereügyleteket kínál a részt vevő bankoknak, amelyek részben fedezik az új hitelek kamatkockázatát. 2016 első felében a kkv-szegmens hitelállományának növekedése éves összevetésben 5 %-ot tett ki. A magyar vállalkozások összesített hitelállománya ugyanakkor csak 0,3 %-kal nőtt.

Magyarország 2016-ban bejelentett több olyan makroprudenciális intézkedést, amelyek várhatóan tovább javítják a pénzügyi stabilitást. A Magyar Nemzeti Bank kilenc pénzügyi intézményt azonosított rendszerszinten jelentősnek, amelyek tekintetében 2017. évi hatállyal bevezette a vonatkozó kockázati tőkepuffereket. Az MNB bejelentette továbbá, hogy az intézmények nemteljesítő vállalati ingatlanhiteleinek kockázatával összefüggésben intézményspecifikus rendszerkockázati tőkepuffereket kíván bevezetni. Magyarországon devizafinanszírozás-megfelelési mutatót

alkalmaznak, amely a stabil devizafinanszírozást igénylő eszközök meghatározott százalékának megfelelő mértékű stabil devizaforrást vár el a bankoktól. Emellett alkalmazandó még a devizaegyensúly mutató, amely az eszközök és a kötelezettségek devizális eltérését korlátozza.

A Magyar Nemzeti Bank a monetáris politikán kívülre terjesztette tevékenységi körét, és megvásárolta a Budapesti Értéktőzsdét (BÉT). Utóbbi még 2015-ben került állami kézbe, amikor az MNB osztrák tulajdonosoktól megvásárolta a részvények 68,8 %-át. A BÉT ezt követően új stratégiát fogadott el a tőkepiaci hozzáférés, a növekedés, a likviditás és a magyarországi pénzügyi kultúra fejlesztése érdekében. A BÉT célja, hogy a banki finanszírozás alternatívájává váljon a helyi vállalkozások számára. A BÉT új vezetésének célja, hogy a piaci kapitalizációt a GDP 30 %-ára növelje, legalább 30 résztvevővel létrehozza a kisvállalkozások piacát, és évente legalább 5 nyilvános részvénykibocsátásra kerüljön sor.

3.3. MUNKAERŐPIAC, OKTATÁS ÉS SZOCIÁLPOLITIKA

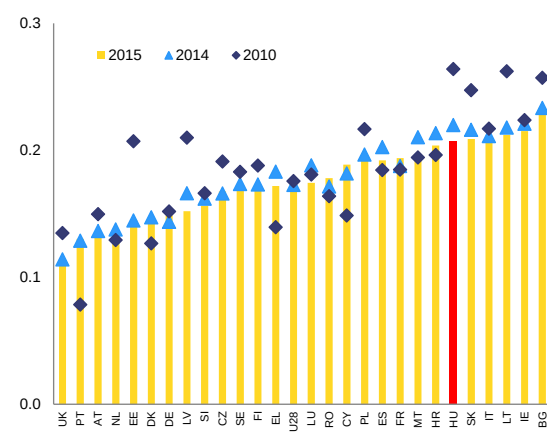
MUNKAERŐPIAC

A magyar munkaerőpiac jelentős mértékben javult az élénkülés 2013-as kezdete óta, de továbbra is kihívásokkal néz szembe. Noha a munkanélküliség jelentősen csökkent minden képzettségi szinten, továbbra is magas az alacsony képzettségűek körében. A munkaerőpiaci eredmények nagyon egyenlőtlenek a magas, közepes és alacsony képzettségi szintű munkavállalók között. Az egyenlőtlenségek jelentősen csökkentek az elmúlt öt évben, de 2015-ben számottevőek maradtak (3.3.1. ábra). Az ilyen egyenlőtlenségek egyik oka lehet az alacsony bérek magas adóterhe. E tekintetben a 2017 januárjában bevezetett új intézkedések csökkentik az adót/társadalombiztosítási járulékokat (lásd a 3.1. szakaszt). Ugyanakkor a felmérésekből kiderült, hogy bizonyos ágazatokban a vállalkozások növekvő munkaerőhiánnyal küzdenek. Az európai vállalati felmérés szerint 2013 óta jelentős mértékben növekedett (2016-ban meghaladta az 50 %-ot) azon ipari vállalatok aránya, amelyek szerint a munkaerő a „termelést korlátozó tényező”, és ez az arány jelenleg a legmagasabb az EU-ban. A munkatermelékenység növekedése az elmúlt években gyenge volt (lásd a 3.4. szakaszt). A felnőttképzésben való alacsony részvétel, valamint az aktív munkaerőpiaci intézkedések jelentette támogatás elégtelensége hozzájárulhat a készségkereslet- és kínálat közötti eltérésekhez és az alacsony termelékenységnövekedéshez. Az idősebb munkavállalók és a fogyatékos személyek foglalkoztatási rátája nagyon alacsony és a munkával töltött életszakaszuk az egyik legrövidebb az EU-ban. ⁽⁶⁾

A közelmúltbeli bérfolyamatok szűkülő munkaerőpiacot jeleznek. A bérnövekedés 2015-ben és különösen 2016-ban felgyorsult, ami egyre szűkebb munkaerőpiacra utal (*Magyar Nemzeti Bank, 2016b, 30–33. o.*). Az előrejelzések szerint a bérek 2016-ban a vártnál gyorsabban növekedtek az infláció, a termelékenység és a munkanélküliség alakulása miatt (az eredeti számítások

aktualizálása, *Arpaia és Kiss, 2015.*, lásd még az 1. szakaszt).

3.3.1. ábra: A foglalkoztatási ráták relatív szórása képzettségi szint szerint, 2010., 2014. és 2015.

Forrás: Az Európai Bizottság (2013), valamint Kiss és Vandeplas (2015) aktualizált számításai. Az Európai Bizottság számításai az Eurostat adatai alapján.

Jelentősen emelkedik a minimálbér 2017-ben és 2018-ban. A kormány 2016 novemberében megállapodott a szociális partnerekkel arról, hogy 2017-ben 15 %-kal, 2018-ban pedig további 8 %-kal emelik a minimálbért (a részleteket lásd az 1.1. háttérmagyarázatban). A minimálbér emelése csökkentheti az aktív keresők szegénységi rátáját, és csökkentheti a bérek közti egyenlőtlenségeket. Ugyanakkor a múltbeli magyarországi minimálbéremelésekről rendelkezésre álló tények alapján a kisvállalkozói szektorban (5–20 alkalmazott) a foglalkoztatás tekintetében kissé negatív hatás várható. Vannak arra vonatkozó tapasztalatok is, hogy rövid távon kedvezőtlen hatások jelentkeznek a munkahelyek megszűnése és az alacsony keresetű munkavállalók állásszerzésének valószínűsége terén (*Kertesi és Köllő, 2003; 2004*). A lehetséges negatív hatásokat némileg ellensúlyozhatja a munkáltatók társadalombiztosítási járulékainak csökkentése és a munkaerőpiacon zajló aktuális folyamatok (lásd az 1., a 3.1. és a 3.4. szakaszt).

Kidolgozás alatt állnak a közmunkaprogramból a nyílt munkaerőpiacra való átmenet javítását célzó intézkedések. A közmunkaprogram a legnagyobb aktív munkaerőpiaci intézkedés Magyarországon (több mint 200 000 résztvevő, a munkaerő körülbelül 5 %-a). Némi közelmúltbeli javulás ellenére azonban továbbra is korlátozott a

⁽⁶⁾ Az idősebb munkavállalók foglalkoztatási rátája 2015-ben 45,3 % volt, ami jóval elmarad az uniós átlagtól (53,3 %). A 31,8 évnyi munkával töltött életszakasz a második legalacsonyabb az EU-ban, és körülbelül 3,5 évvel alacsonyabb az uniós átlagnál. A fogyatékos személyek foglalkoztatási rátája 2014-ben 34,2 % volt, szemben a 48,7 %-os uniós átlaggal.

hatékonyasága a nyílt munkaerőpiacra való áttérés megkönnyítésében. A Belügyminisztérium által összeállított adatok szerint 2015-ben a programból való sikeres kilépések aránya 12,2 % volt, 2016 első öt hónapjában pedig 14,5 %. A hatóságok célja, hogy az elkövetkező években fokozatosan csökkentsék a közmunkára fordított kiadásokat és növeljék az egyéb aktív munkaerőpiaci intézkedésekre szánt költségvetési előirányzatokat. Ez már 2017-ben érzékelhető: a közmunkára fordítható költségvetési előirányzat az elmúlt évek jelentős növekedése után nagyjából stabilizálódni látszik. A hatóságok az elmúlt években elfogadtak egy sor, a közmunkaprogramból az elsődleges munkaerőpiacra való áttérést megkönnyítő intézkedést; többek között pénzügyi ösztönzőket és a képzés erősítését (lásd *Európai Bizottság, 2016c*). 2017 januárjától további aktivizálási intézkedések bevezetésére került sor, például az utazási költségek visszatérítése vagy a minimálbér és a közfoglalkoztatási bér közötti különbség növelése⁽⁷⁾, amelyek ösztönözhetik a nyílt munkaerőpiacra való átmenetet. A hatóságok jelenleg egy ambiciózusabb intézkedéscsomagot mérlegelnek, ennek részletei azonban még nem ismertek.

Részben uniós források támogatásával más aktív munkaerőpiaci intézkedéseket is megerősítenek. Az aktív munkaerőpiaci intézkedésekre fordítandó tervezett kiadásokat 2017-ben növelni kívánják. Az Európai Szociális Alap (ESZA) és az ifjúsági foglalkoztatási kezdeményezés (IFK) támogatásával a közelmúltban számos program indult el. 2015 óta két nagyléptékű program létezik. Ezek célja a foglalkoztathatóság javítása és az álláskereső és az inaktív személyek munkaerőpiacra való belépésének támogatása. Kisebb programok kiegészítő támogatást nyújtanak. Több mint 34 000 közmunkás részesült az ESZA által társfinanszírozott képzésben 2016-ban, és bevezettek egy mentorálási szolgáltatást is a hatékonyság növelése érdekében.

A munkanélküliek ügyfél-kategorizálási rendszere működik. Az IFK és más ESZA programok előírásainak megfelelően nemrégiben minden álláskeresőre kiterjesztették a személyre szabott cselekvési tervek kötelező alkalmazását.

⁽⁷⁾ A közfoglalkoztatási bért 3 %-kal, míg a minimálbért 5 %-kal emelték.

Az állami foglalkoztatási szolgálat azonban szervezeti és személyzeti kapacitási korlátokkal küzd, amelyek adott esetben nem teszik lehetővé a személyes megbeszélések vagy a személyre szabott tanácsadás kiterjedt alkalmazását.

A gyermekvállalás továbbra is jelentős hatást gyakorol a nők foglalkoztatottságára, melynek kezelése érdekében megreformálták a gyermekgondozási szolgáltatások rendszerét. Míg a férfiak foglalkoztatottsági rátája 2015-ben elérte a 75,9 %-ot, a nőké 62,1 % volt, és ez a különbség az elmúlt években nőtt. A kisgyermekes anyák foglalkoztatottsági rátája különösen alacsony (14,8 % a három év alatti gyermekkel, 39,4 % a hat év alatti gyermekkel rendelkező nők esetében 2015-ben). Ezzel a gyermekvállalásnak a nők foglalkoztatottságára gyakorolt hatása az egyik legnagyobb az EU-ban. A korábbi években a nemek közötti foglalkoztatási szakadék főként a hosszan tartó szülői szabadság alatti ellátásokkal és a gyermekgondozási szolgáltatások hiányával volt magyarázható. A 0–3 év közötti gyermekek 15 %-át íratják be hivatalos gyermekgondozási intézménybe, ami jóval elmarad a 28 %-os uniós átlagtól. 2017 januárjától új gyermekgondozási formákat vezettek be, és kapacitásbővítést is bejelentettek ⁽⁸⁾. A gondozási feladataik miatt a munkaerőpiactól távol maradó nők aránya 26,5 %, szemben az 18,7 %-os uniós átlaggal. Az eltartott hozzátartozókkal rendelkezőket támogató rendszerek alulfejlettek. A második keresők esetében fennáll továbbá egy jelentős inaktivitási csapda is. ⁽⁹⁾ A nemek közötti foglalkoztatási szakadék különösen nagy a romák körében; a roma nők csupán 26 %-a foglalkoztatott, szemben a férfiak 45 %-ával (*Alapjogi Ügynökség, 2016*). ⁽¹⁰⁾

⁽⁸⁾ Az új intézkedések előírják, hogy rendelkezésre kell állnia bölcsődéknek, mini bölcsődéknek, családi bölcsődéknek, munkahelyi bölcsődéknek vagy napközbeni gyermekfelügyeletnek minden olyan településen, ahol a 0–3 éves korú gyermekek száma eléri a 40-et, vagy ahol legalább 5 gyermek családját tart igény ilyen szolgáltatásra.

⁽⁹⁾ A második keresők 36 %-os marginális effektív adókulccsal szembesülnek (feltételezve, hogy a második kereső az átlagbér 67 %-át, az első kereső a 100 %-át keresi meg).

⁽¹⁰⁾ Az Alapjogi Ügynökség 2016. évi felmérése továbbfejlesztette a 2011. évi roma felméréshez kidolgozott mintavételi és súlyozási módszereket, így az eredmények pontosabban tükrözik a romák helyzetét az érintett országokban. A használt mutatók szorosan megközelítik a standard európai felmérésekben alkalmazottakat (EU SILC, EU LFS), de nem volt cél a teljes összehasonlíthatóság. A további részleteket lásd: Alapjogi Ügynökség 2016.

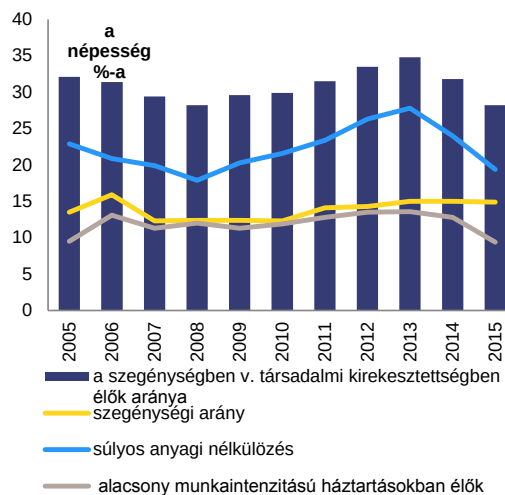
A szociális partnerek részvétele a szakpolitikai döntéshozatalban korlátozott. A 2011. évi reformok óta a szociális párbeszédből hiányzik a foglalkoztatást és a szociálpolitikát érintő kormányzati javaslatokhoz kapcsolódó hivatalos visszajelzési mechanizmus. A háromoldalú tárgyalások leginkább a minimálbérre és a béremelési ajánlásokra korlátozódnak.

TÁRSADALMI BEFOGADÁS ÉS SZEGÉNYSÉG

Néhány szegénységi mutató visszatért a válság előtti szinthez, de az EU többi részéhez viszonyítva továbbra is magas. A szegénység 2008 és 2013 közötti jelentős növekedését követően a helyzet javult, miután a munkaerőpiac élénkülni kezdett (3.3.2. ábra). A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya 2015-ben a válság előttihez közeli szintre, 28,2 %-ra csökkent⁽¹¹⁾. Ez azonban még mindig a tíz legmagasabb között van az EU-ban. 2015-ben a súlyos anyagi nélkülözés 4,6 százalékponttal visszaesett, de 19,4 %-kal még mindig az uniós átlag (8,1 %) több mint kétszerese. A lakáskörülmények tekintetében súlyosan depriváltak aránya a szegények és különösen a szegénységben élő gyermekek körében továbbra is magas, és a szociális lakásállomány igen szűkös: csak a teljes lakásállomány 3 %-át teszi ki, és főként nagyvárosokban koncentrálódik. Az aktív keresők szegénységi rátája jelentős mértékben nőtt, 2015-ben 9,3 % ért el, ami közelíti a 9,5 %-os uniós átlaghoz, de a minimálbéremelés valószínűleg javít a helyzeten.

⁽¹¹⁾ A nemzetközi összehasonlítás a legfrissebb elérhető Eurostat adatokon alapul. A 2016. évi rendelkezésre álló nemzeti adatok némi további javulást mutatnak.

3.3.2. ábra: Főbb szegénységi mutatók, 2005–2015

Megjegyzések: AROPE: A szegénységben vagy társadalmi kirekesztettségben élők aránya (a teljes lakosság %-ában). Szegénységben és/vagy súlyos anyagi nélkülözésben élő személyek. AROP: Szegénységi arány (a teljes lakosság %-ában), vagyis olyan személyek, akiknek a rendelkezésre álló ekvivalens jövedelme nem éri el az ekvivalens nemzeti mediánjövedelem 60 %-át.

Forrás: Eurostat, EU-SILC [ilc_peps01, ilc_li02, ilc_mddd11, ilc_lvhl11]

A gyermekek és a romák körében is csökken a szegénység, de továbbra is különösen magas. A 2013 óta történt jelentős csökkenés ellenére 2015-ben a gyermekek 36,1 %-a továbbra is szegénységben vagy társadalmi kirekesztettségben élt, ami meghaladja a 26,9 %-os uniós átlagot. A gyermekgondozási szolgáltatásokhoz való jobb hozzáférés segít tovább csökkenteni a gyermekszegénységet. A romák szegénységi aránya többféle statisztika szerint majdnem ötször magasabb a nem romákénál⁽¹²⁾. Ez az arány összehasonlítható más, jelentős roma kisebbséggel rendelkező tagállamokkal (BG, CZ, SK, RO), ahol a romák szegénységi aránya a becslések szerint három-hatszor magasabb, mint a lakosság egésze esetében (Alapjogi Ügynökség, 2016). A magyar adatok alapján a romák mintegy kétharmada súlyos anyagi nélkülözésben él. ⁽¹³⁾ Ez ahhoz kapcsolódik, hogy nagy a roma lakosság koncentrációja olyan területeken, amelyre az

⁽¹²⁾ A magyar Központi Statisztikai Hivatal szerint a szegénységi arány 2015-ben 63,1 % volt a romák esetében, és 13,7 % a nem romák esetében. Az Alapjogi Ügynökség 2016. évi felmérése alapján a romák 75 %-a él szegénységben.

⁽¹³⁾ 2015-ben 67,8 % (Központi Statisztikai Hivatal). A TÁRKI magyar kutatóintézet szerint 2014-ben 87 % volt.

ivóvízhez való hozzáférés (29 %) vagy az alapvető közszolgáltatások hiánya (43 %) jellemző, és ez regionális összehasonlításban is magas, ami tovább rontja az életkörülményeiket (*Alapjogi Ügynökség, 2016*). A romák foglalkoztatottsága az egyik legmagasabb az EU-ban (36 %, *Alapjogi Ügynökség, 2016*), de a foglalkoztatott romák jelentős része (41,6 %) a közmunkaprogramban dolgozik. A nyitott munkaerőpiaci eredményes integrációjuk tehát továbbra is korlátozott.

A szociális segélyek és a munkanélküli ellátás megfelelése és a támogatottak köre korlátozott. Az álláskeresői járadék 3 hónapos jogosultsági időtartama továbbra is a legalacsonyabb az EU-ban (lásd *Európai Bizottság, 2016c*). A (nyugdíjon kívüli) szociális transzferek szegénységcsökkentő hatása 2008 óta csökkent, 2015-ben 42 %-ra esett vissza, de továbbra is magasabb az uniós átlagnál. A célzott pénzbeli ellátás három típusának nominális szintje némileg emelkedik 2017-ben, de a foglalkoztatást helyettesítő támogatás változatlan marad. A szociális támogatások 2015. évi reformja egyszerűsítette az ellátások rendszerét, de egyelőre úgy tűnik, nem garantálta az egységes és minimálisan megfelelő életszínvonalat a rászorulóknak számára. Különböző tanulmányokból az derül ki, hogy a jogosultságok többsége megmarad, de nagy fokú diszkrecionalitás jellemzi az önkormányzatok által kezelt ellátások jogosultsági kritériumait (Mózer, 2016). A közmunka jelentős szerepet játszik a szociálpolitikában, különösen az ország hátrányos helyzetű térségeiben. Ezeken a területeken viszont az ellátásoktól való függőség kockázatát és inaktivitási csapdát teremthet a szociális ellátás kedvezményezettjei számára, akik jellemzően vagy segélyekből vagy közmunkából élnek.

OKTATÁS ÉS KÉSZSÉGEK

Az oktatási rendszerekre vonatkozó 2015. évi PISA-felmérés Magyarország esetében jelentősen romló eredményeket mutat, valamint jelzi, hogy a társadalmi-gazdasági helyzetnek nagyon nagy hatása van a tanulók teljesítményére. Az olvasási és természettudományi teljesítmény jelentősen romlott 2012-höz képest. A matematikai eredmények stabilak, de alacsonyak maradtak. A természettudományok terén alacsony eredményeket elérők aránya az EU-n belül

Magyarországon növekedett az egyik legnagyobb mértékben. A tanulók társadalmi-gazdasági háttérének az oktatási eredményekre kifejtett hatása az egyik legnagyobb az EU-ban. Az oktatási eredményekre az iskolatípus is nagyon jelentős hatással van. A tanulók 10 éves kortól kezdődően képességeik szerint különböző iskolatípusokba kerülnek. Ez iskolatípusonként jelentős teljesítménybeli eltérésekhez vezet. Az iskolatípus megválasztását viszont erősen befolyásolja a szülők társadalmi-gazdasági háttere is (*Oktatási Hivatal, 2016a, 2016b*). A gimnáziumok PISA-eredményei meghaladták az OECD-átlagot. Az eredmények elmaradtak az OECD-átlagtól alatti volt a szakközépiskolákban és még alacsonyabbak voltak a szakiskolákban. A szakgimnáziumokban a természettudományos tárgyak óraszámainak 2016 óta folyó csökkentése valószínűleg tovább súlyosbítja Magyarországon a természettudományos készségek hiányát.

A korai iskolaelhagyók aránya 2016-ban nem változott, és jelentős eltéréseket mutatott régióként és iskolatípusonként. A korai iskolaelhagyók aránya 2015-ben 11,6 %, az uniós átlaghoz közeli volt, de utóbbtól eltérően nem csökkent az elmúlt öt évben. Ez a szint régióként változik, az arány az ország északkeleti, szegénység által leginkább érintett régiójában a legmagasabb. 2011 óta volt ugyan némi javulás, de a korai iskolaelhagyás továbbra is különösen magas, 59,9 % a romák körében, míg a nem romák körében 8,9 %. ⁽¹⁴⁾ A felső középfokú oktatásban részt vevő romák csupán 28 %-a jár az életkorának megfelelő iskolai szintre (*Alapjogi Ügynökség, 2016*). A korai iskolaelhagyók 46,9 %-a szakiskolából morzsolódik le, 33 %-a szakközépiskolából, 12,9 %-a pedig a gimnáziumokból (*Fehérvári, 2015*). Pozitív lépés volt az a döntés, hogy a korai gyermeknevelésben és -gondozásban való kötelező részvétel életkori határát öt évről három évre csökkentették, mivel tények támasztják alá, hogy minden országban kisebb a rosszabb teljesítményűek aránya azon tanulók között, akik iskola előtti nevelésben vettek részt. A romák részvétele a koragyermekkori nevelésben az egyik legmagasabb. Nincsen azonban az iskolából már lemorzsolódott fiatalok

⁽¹⁴⁾ A magyar Központi Statisztikai Hivatal által a 2015. évi munkaerő-felmérés alapján rendelkezésre bocsátott adatok. Az Alapjogi Ügynökség 2016. évi felmérése is a korai iskolaelhagyás magas arányát állapította meg (68 %).

nyomon követésére szolgáló rendszer, amely segítené a társadalomba és a munkaerőpiacra való integrációjukat.

A hátrányos helyzetű tanulók iskolák közötti megoszlása egyenetlen. Amint azt a 2016. évi országjelentés is kiemelte, az országos felmérések növekvő iskolai szegregációt jeleznek, amelyet az általános iskolákban a hátrányos helyzetű és nem hátrányos helyzetű tanulók közötti lehetséges kapcsolatok alapján számítanak ki (*Magyar Tudományos Akadémia, 2015*). Ennek a folyamatnak etnikai vetülete is van: nemzeti és európai felmérésekből is kiderül, hogy a roma gyerekek egyre nagyobb aránya jár roma többségű iskolába és osztályba. Ezt a jelenséget részben magyarázza a roma népesség magasabb koncentrációja az ország bizonyos részein. Az elkülönített oktatás azonban nem csak a távoli településeken létezik, hanem a több iskolával rendelkező városokban is, részint a szabad iskolaválasztás eredményeként (*Kertesi-Kézdi, 2013*).⁽¹⁵⁾

A szegregáció megelőzését célzó jogszabályi változtatásokat előterjesztették, de azok még elfogadásra és végrehajtásra várnak. Léteznek a tanárok képzését, a korai nevelést, az iskolai teljesítményt támogató és a romák körében a korai iskolaelhagyás elleni küzdelmet szolgáló célzott intézkedések⁽¹⁶⁾. Mindazonáltal hiányoznak a szegregáció kezelésére irányuló átfogó és rendszerszintű intézkedések.

A tanárok fizetése 2013 óta emelkedik, de továbbra is alacsony. Más felsőfokú végzettségűek fizetésének körülbelül 71 %-át teszi ki (*OECD, 2016, 422. o.*). Annak ellenére, hogy az utóbbi években egyre többen vesznek részt tanárképzésben, a tanárképzésre jelentkezők száma még mindig nem elegendő a nyugdíjba vonuló tanárok helyettesítésére, különösen a természettudományi tárgyak esetében, pedig a tanárhány leküzdése érdekében a tanárszakosokat célzó ösztöndíjak is léteznek. Ami az általános

helyzetet illeti, az előző három évben jellemző csökkenés után 2014-ben 12,5 %-kal növekedett az oktatásra fordított állami kiadás.

A magasan képzett munkaerő iránti kereslethez képest nem megfelelő a felsőoktatásba felvételizők száma, sem a végzési aránya. Magyarországon a 30–34 év közötti felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya 2015-ben 34,3 % volt. Az arány így összehangban volt az Európa 2020 stratégia keretében megfogalmazott 34 %-os nemzeti céllal, de elmaradt az uniós átlagtól (38,7 %). 2011 óta a felsőoktatásban csökkent a jelentkezési és felvételi arány, és megnőtt a felsőoktatásból lemorzsolódók aránya⁽¹⁷⁾. Ez negatívan befolyásolhatja a felsőfokú végzettségi arányt Magyarországon a következő évtizedben. A kutatók és a felsőfokú végzettségűek alacsony relatív száma tekinthető a magyar kutatási és innovációs rendszer egyik legnagyobb kihívásának (*Európai Bizottság, 2016d*).

Egy közelmúltbeli reform megváltoztatta a szakképzés szerkezetét. 2016-ban átnevezték a különböző középfokú iskolatípusokat, hogy vonzóbbá tegyék a szakképzést. A módosított tantervek azonban úgy tűnik, nem vezetnek az alapkészségek és -kompetenciák javulásához (lásd még *Európai Bizottság, 2015a, 2016c*). A munkaalapú képzést végző szakképzésben részt vevő tanulók aránya az egyik legmagasabb Európában (70 % körül). A felnőttek részvétele az egész életen át tartó tanulásban növekedett, de elmarad az uniós átlagtól (7,1 % 2015-ben szemben a 10,7 %-kal).

EGÉSZSÉGÜGY

Uniós mértékkel Magyarországon alacsonyak az egészségügyre fordított állami kiadások. Az egészségügyi állami kiadások aránya 2014-ben 67,1 % volt (az uniós átlag 76,2 %). A GDP arányában mért, egészségügyre fordított átlagos állami folyó kiadás szintén az uniós átlag alatt maradt 2014-ben, és nem is nőtt 2000 óta. Az Egészséges Magyarország 2014–2020 stratégia céljai nem valószínű, hogy elérhetők az egészségügyi ágazatba irányuló stratégiai beruházások növelése nélkül. Jelenleg az ellátás

⁽¹⁵⁾ A 6–15 éves roma gyerekek 61 %-a olyan iskolába jár, ahol az összes gyerek, vagy a többség roma (*Alapjogi Ügynökség, 2016*). Persze a szülők választására eleve más tényezők is kihatnak.

⁽¹⁶⁾ A hatóságok kidolgoztak egy ütemtervet a szegregáció felszámolására és a hátrányos helyzetűek (köztük roma gyerekek) iskolai teljesítményének támogatását célzó intézkedésekre vonatkozóan.

⁽¹⁷⁾ A 2015. évi nemzeti adatok szerint a lemorzsolódók aránya az első ciklusban 36,4 %, a másodikban 17,8 %, az osztatlan programokban pedig 38,7 %.

koordinációjának gyengeségei és a definitív ellátás nyújtására irányuló ösztönzők hiánya a szakorvosokhoz és a kórházakba való beutalások magas számához vezet, ami hatással van a rendszer költséghatékonyságára (Európai Bizottság és Gazdaságpolitikai Bizottság, 2016).

teremt és teret biztosít a hálapénz kezelés utáni elfogadásának legalizálásához.

Magyarország egészségügyi eredményei gyengék, ami negatívan hat a munkaerőpiaci részvételre is. A közelmúltbeli javulás ellenére a születéskor várható élettartam a férfiak és a nők esetében egyaránt az egyik legalacsonyabb az EU-ban. A kezelhető és megelőzhető halálozás továbbra is gyakoribb az uniós átlagnál. Magyarországon emellett a munkaképes korú népesség körében a nem fertőző betegséghez kapcsolódó halálozási ráta az egyik legmagasabb az EU-ban. ⁽¹⁸⁾ Ez a rendelkezésre álló munkaerő csökkenéséhez vezet. Noha az utóbbi években támogatták a betegségmegelőzést és az egészséges életmódot, e területeken a jelenlegi beruházások elégtelenek ahhoz, hogy hosszú távon javítsák az egészségügyi eredményeket. Az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés jelentős egyenlőtlenségei is hozzájárulnak a gyenge egészségügyi eredményekhez.

Az egészségügyi ágazatban a munkaerő hiánya továbbra is akadályozza az ellátásokhoz való hozzáférést. Az orvosi személyzet hiányának csökkentése érdekében 2011-ben átfogó rezidenstámogatási programot vezettek be, majd jelentettek be ismét 2016-ban. Emellett 2012 óta jelentősen emelkedett az egészségügyi szakemberek fizetése. Ennek ellenére a még nem működik egy olyan átfogó, a megfelelő munkaerőt biztosító humán erőforrás-stratégia, amely az alapellátásra összpontosítana és figyelembe venné a regionális különbségeket (Európai Bizottság és Gazdaságpolitikai Bizottság, 2016).

A hálapénzek aránya továbbra is magas. A hálapénz aránya, amely magában foglalja az informális fizetés becsült összegét is, csökkent, de uniós összehasonlításban továbbra is magas (26,5 % szemben a 17,6 %-kal). Az egyértelmű következetes jogi keret hiánya bizonytalanságot

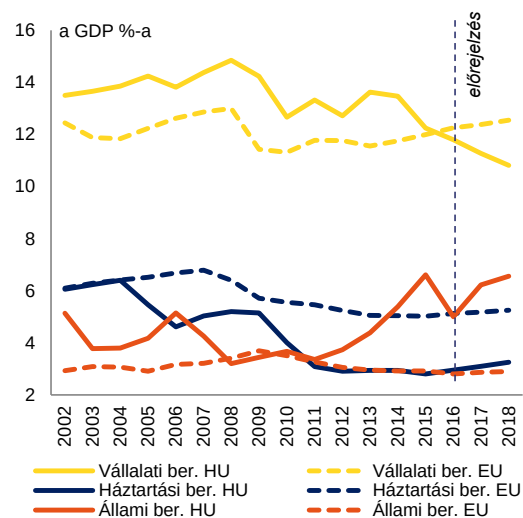
⁽¹⁸⁾ A fő halálokok továbbra is a szív- és érrendszeri betegségek a rizikófaktorok gyakori előfordulása miatt (dohányzás, elhízás, magas alkoholfogyasztás). A második halálozási ok a rák, amely a legmagasabb az EU-ban (30 %-kal magasabb, mint az uniós átlag).

3.4. BERUHÁZÁSOK

Beruházási trendek

A magánberuházások a GDP arányában a válság óta csökkennek. Míg a válság előtt a teljes beruházás a GDP egynegyedét tette ki, azt követően 20 % alá csökkent. Ezt a visszaesést a magánvállalkozások beruházásainak szűkülése vezérelte, amelyek 2015-ben az uniós átlag alá csökkentek. Ennek a folyamatos csökkenésnek az oka mind a vállalati, mind a háztartási beruházások szűkülése volt (3.4.1. ábra). A vállalati beruházások reál értelemben 10 %-kal maradnak el a válság előtti szinttől, és az előrejelzés alapján tovább csökkennek. A háztartások beruházásai azonban egy évtizednyi gyengeség után várhatóan fokozatosan erősödnek. A kormányzati beruházások dinamikusan nőttek az elmúlt években, ami az uniós források növekvő felhasználását tükrözi. Ezek várhatóan tovább folytatódnak az elkövetkező években, az uniós finanszírozású beruházások 2016. évi átmeneti visszaesését követően (3.4.1. ábra).

3.4.1. ábra: Magán- és állami beruházások Magyarországon és az EU-ban

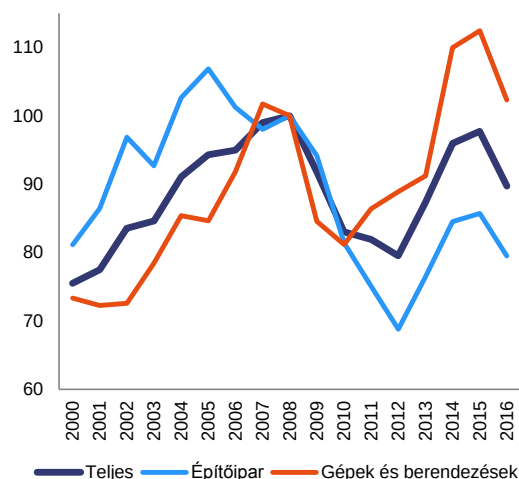
(1) magánberuházás = vállalatok + háztartások
(2) magán + állami beruházás = teljes beruházás

Forrás: Az Európai Bizottság számításai a 2017. téli előrejelzés alapján.

A magánberuházások jelentős csökkenése az építőipar tevékenységnek a házáruk csökkenése miatti visszaesését tükrözi. Az építőipari beruházások csúcserősséghez viszonyított csökkenése 36 % volt (2005–2012). Különösen szembetűnő volt a lakóingatlan-beruházások terén,

amelyek a 2004. évi csúcstól és a 2013. évi mélyponthoz között 63 %-kal estek vissza. A háztartások beruházásai ezt követően élénkülni kezdtek, és várhatóan lendületet kapnak a házáruk növekedésével (3.2.1. háttérmagyarázat). A berendezésekbe való termelői beruházások nem szűkültek ilyen mértékben, és már 2014-ben meghaladták a válság előtti csúcstól. A uniós kifizetések csökkenésével azonban várhatóan jelentős mértékben visszaestek 2016-ban. A teljes beruházás mind a GDP-hez viszonyítva, mind abszolút volumen tekintetében elmarad a válság előtti szinttől (3.4.2. ábra).

3.4.2. ábra: Beruházási volumen, index: 2008=100

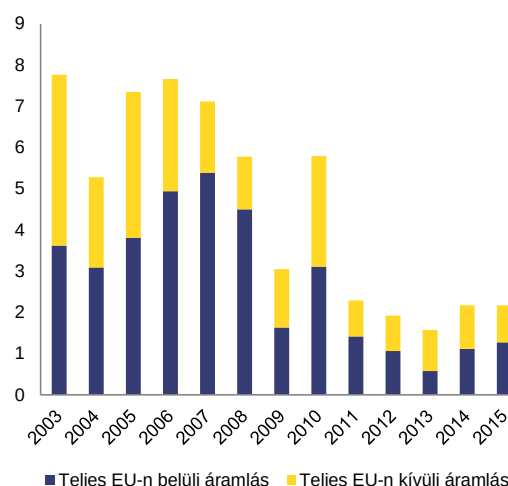
Forrás: Eurostat

A berendezésekbe és gépekbe történő beruházások fontosak a gazdaság termelékenyebbé és versenyképesebbé tételéhez. Magyarország uniós forrásoktól való nagymértékű függősége magában hordozza az üzleti beruházások elhalasztásának kockázatát, ami külső támogatás nélkül bekövetkezhet, mivel a vállalkozások új finanszírozási lehetőségekre vagy az uniós források iránti pályázatuk eredményére várnak. Ez kialakíthat egy függőségi kultúrát, és az ezzel való szakítás nehéznek bizonyulhat. A vissza nem térítendő támogatások vagy az uniós alapokból való társfinanszírozás sokkal kisebb kockázattal jár a kedvezményezett számára, de ezeknél nagyobb a kockázata annak, hogy a forrásokat nem termelékenység- vagy növekedésfokozó beruházásokra fordítják.

Makrogazdasági szempontból a magánberuházások csökkenése magyarázható a hitelállomány-leépítéssel, a bankok visszafogott hitelnyújtási hajlandóságával és az alacsony belső kereslettel. A hitelállomány-leépítési nyomás enyhülni kezdett, de továbbra is korlátozza a vállalkozások beruházási kapacitását. A nem pénzügyi vállalatok adóssága a 2009. évi, a GDP 79,3 %-át kitevő szintről 2015-ben 62,3 %-ra csökkent. Ez még mindig viszonylag magas, és csökkenti a vállalkozások hitelfelvételi hajlandóságát, hiszen javulást szeretnének látni a mérlegükben. Emellett a válságot több évnnyi visszafogott belső kereslet és szigorú finanszírozási feltételek követték, ami korlátozta a beruházást. Újabban a belső kereslet élénkül, és jelentősen megnőtt a bankok hitelezési kapacitása is. A bankok hitelezési hajlandósága azonban továbbra is korlátozott (3.2. szakasz).

A nettó közvetlen külföldi befektetések áramlása csökkent 2015-ben, de a zöldmezős közvetlen külföldi befektetések beáramlása stabil maradt. A nettó közvetlen külföldi befektetések 2015-ben a GDP 1,6 %-át tették ki, a előző évi 2,7 %-ról visszaesve. A nettó áramlás 2016 első három negyedévében a GDP 2,3 %-át tette ki. A nettó közvetlen külföldi befektetések állománya 2015-ben a GDP 35 %-át tette ki, amely körülbelül 6 százalékponttal elmarad a régióbeli társak súlyozott átlagától (Cseh Köztársaság, Szlovákia, Lengyelország). A zöldmezős közvetlen külföldi befektetések beáramlása 2015-ben a GDP 2,2 %-át kitevő mértékkel stabil maradt (3.4.3. ábra). A közvetlen külföldi befektetések fontos forrását képezik a technológiatranszfernek és a termelékenységnövekedésnek. Emellett a külső pozíció nem adósságjellegű finanszírozásának is forrásául szolgálnak, és így növelik az ország sokkelnyelő képességét.

3.4.3. ábra: Zöldmezős közvetlen külföldi befektetések beáramlása Magyarországra

Forrás: Financial Times FDI Markets database (a Financial Times kkb-piaci adatbázisa), Világgazdasági kilátások adatbázisa 2016. október, Európai Bizottság

A beruházások alacsony szintje visszafogja Magyarországnak potenciális növekedését (1.10. ábra). A potenciális növekedés alacsony rátáját az 1. szakaszban tárgyaltuk. Hátterében főként a teljes tényezőtermelékenység alacsony szintje áll, amely viszont a gazdaság alacsony innovációs szintjéhez kapcsolódik. A piac által vezérelt magánberuházások tartós növekedése nélkül a tőkefelhalmozás csak mérsékelten fog hozzájárulni a potenciális növekedéshez és a termelékenység növekedéséhez. Az uniós finanszírozású beruházások fokozatos csökkenése miatt rendkívül fontosak a magánberuházások.

A beruházások alacsony szintje korlátozza a termelékenységnövekedést, ami Magyarországot középtávon kevésbé versenyképessé teheti. A magyar gazdaság költség-versenyképessége a reál effektív árfolyam leértékelődésének köszönhetően az utóbbi években javult. Ez oda vezetett, hogy az autóipar és az exportorientált szolgáltatási ágazat gyors bővülése révén részben sikerült visszaszerezni a korábban elvesztett piaci részesedéseket. A jelenlegi és az előre jelzett bérnövekedés azonban jóval meghaladja a termelékenységnövekedést. Ez középtávon várhatóan a költség-versenyképesség romlását eredményezi, hacsak nem növekszik jelentősen a termelékenység. Ezen túlmenően kevés javulás mutatkozott Magyarországon nem

költség alapú versenyképessége tekintetében (további információ a 3.4.1. háttérmagyarázatban, és a 3.4.2. szakaszban).

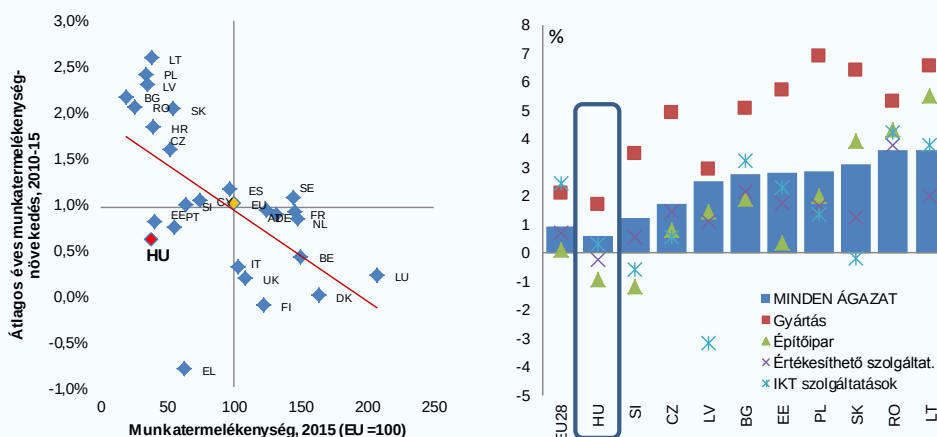
A minimálbér reformja a tervek szerint növeli a munkatermelékenységet, de ennek eredménye bizonytalan.

A reformot az 1.1. háttérmagyarázatban és a 3.3. szakaszban tárgyaltuk. A minimálbér megemlése magában hordozza bizonyos alacsony termelékenységű munkahelyek megszűnésének és a munkaerő termelékenyebb munkák felé való elmozdulásának a kockázatát. Egy zárt gazdaságban a munkaerő költségesebbé válása esetén a tőke termelőeszközként részben helyettesítheti munkaerőt. Egy nyílt gazdaságban azonban másképp alakulhat a helyzet. Ha a munkaerő költsége emelkedik, vagy munkaerőhiány van, a tőke más országokba áramolhat, ahol olcsóbb a munkaerő. Ezt jól példázza egy nagy multinacionális vállalat közelmúltbeli döntése, miszerint alacsony képzettséget igénylő termelőüzemét Magyarországról áthelyezi Ukrajnába. A valóságban a fentiek valamely keveréke is bekövetkezhet. Ugyanakkor a termelékenységet növelő hagyományos strukturális intézkedések – például a munkaerő továbbképzése és a vállalkozói készség ösztönzése – kiszámíthatóbb eredményeket hozhatnak.

3.4.1. háttérmagyarázat: Magyarország válság utáni gyenge termelékenység-növekedése akadályozza a versenyképességet

Magyarországon a munkatermelékenység növekedése markánsan, egy felzárkózó gazdasághoz képest nagyon alacsony szintre esett vissza az elmúlt 15 évben. A magyar gazdaságban a munkatermelékenység (egy ledolgozott munkaórára jutó bruttó hozzáadott értékben kifejezve) 2000 és 2008 között évente átlagosan 4 %-kal nőtt, de a növekedés mértéke 0,6 %-ra esett vissza a 2010–2015 közötti, válság utáni években. Ezzel a teljesítménnyel Magyarország azon országok kis csoportjához tartozik, ahol a munkatermelékenység szintje és növekedésének mértéke egyaránt az uniós átlag alatti (1. ábra, bal skála). Ez a válság utáni fellendülés jellegét tükrözi, amelyre a foglalkoztatás dinamikus növekedése, ugyanakkor a beruházások mérsékelt szintje volt jellemző. A foglalkoztatás dinamikáját erősen formálta a közmunkaprogram kibővítése. Ha kiszűrjük a közmunkaprogram hatását, a becslült munkatermelékenység-növekedés 2010–2015 között éves átlagban 1,1 %-ot tett ki: ez kicsivel az uniós átlag feletti, de elmarad a más felzárkózó országokban mért növekedési rátáktól (a regressziós egyenestől való távolság az 1. ábrán, bal skála).

1. ábra: Bal skála: Országcsoportok munkatermelékenységi szint (2015) és növekedés (2010–2015) alapján. Jobb skála: Munkatermelékenység-növekedés a 10 új tagállamban (2005–2014)

Forrás: A Bizottság számításai, Eurostat, OECD.

A munkatermelékenység-növekedés válság utáni években megfigyelt csökkenése szorosan kapcsolódik a magyar gazdaságban a teljes tényezőtermelékenység jelentős romlásához. Magyarország becslült teljes tényezőtermelékenysége a 2009. évi mély zuhanás után még nem tért vissza a válság előtti szintjéhez¹.

Az ágazatonkénti elemzés alapján a szolgáltatási szektor húzta vissza a magyar termelékenység-növekedést (1. ábra, jobb skála). Magyarország a jelek szerint az uniós átlagnál és régiós versenytársainál kevésbé jól teljesít a munkatermelékenység javulása tekintetében az összes fő szolgáltatási ágazatban. A munkatermelékenység különösen az értékesíthető szolgáltatások és az építőipar esetében csökkent. A gyártás terén Magyarország becslült termelékenység-növekedése közelít az uniós átlaghoz, de elmarad a legtöbb felzárkózó országétól.

¹ Egy egyszerű növekedésmérési keretben a gazdaság egészére kiterjedő termelési függvényben a teljes tényezőtermelékenység összetevő 2008. évi szintjét 100 %-nak véve a teljes tényezőtermelékenység 2015-ben a becslések szerint csupán 97 %-ot ért el. A becslés némileg, 98,5 %-ra javul, ha kiszűrjük a közmunkaprogram hatását (az Európai Bizottság számításai). Egy eltérő módszer alapján a Conference Board (2016) a teljes válság utáni időszakra (2009–2014) negatív éves teljes tényezőtermelékenység-növekedést becsül.

(Folytatás a következő oldalon)

Háttérmagyarázat (folytatás)

(Bisztray, 2016). The productivity differentials mainly reflect a dual economic structure with larger and typically foreign owned companies alongside a firm structure heavily dominated by SMEs with a very limited involvement in global value chains (Palocz, 2016). The persistence of wide productivity differences also highlights potential obstacles to shifting resources to more productive, frontier firms. Regulatory restrictions and entry barriers affecting retail, professional services or public utilities are among such potential obstacles.

Existing structural problems in the innovation system, the labour market, education and health care also weigh on productivity growth (see Sections 3.4 and 3.5). Given the unfavourable demographic outlook, improving productivity is crucial for the catching up process, for securing Hungary's international competitiveness and for maintaining growth.

Üzleti környezet

Az üzleti környezetet kedvezőtlenül befolyásoló tényezők az intézményi teljesítmény és kormányzás gyengeségeihez kapcsolódnak. Magyarország közigazgatásának hatékonysága nemzetközi mércével viszonylag alacsonynak tűnik (lásd a 3.6. szakaszt). A vállalkozások teljes adminisztratív terhe a becslések szerint jóval meghaladja az uniós átlagot (OECD, 2015a). A gyakran változó, kiszámíthatatlan szabályozási környezet növeli a bizonytalanságot és a magas megfelelési költségeket, amelyek visszafogják a beruházásokat. A versenyszabályozási keret bizonyos elemei, például a versenyjog alkalmazásában a kivételi záradékok szintén fokozzák a szabályozási bizonytalanságot. Emellett a közbeszerzésben a hatékonyság hiánya korrupciós kockázatot teremt az üzleti klíma hátrányára.

Az üzleti folyamatokat intézményi és szabályozási akadályok korlátozzák. Magyarországon viszonylag magas a gyorsan növekvő vállalkozások aránya. Ugyanakkor az új vállalkozások születési és túlélési rátája azt mutatja, hogy a vállalkozásindítás továbbra is visszafogott (Eurostat, 2016). Összességében Magyarországon a vállalkozói készség szintje elmarad az uniós átlagtól (Európai Bizottság, 2017a). A vállalkozások piacra való belépését és kilépését akadályozza a fizetéseképtelenség rendezésének magas költsége (Európai Bizottság *ibid.*; Világbank, 2016). A banki hitelnyújtástól eltérő finanszírozási források, például a kockázati és a magvető tőke rendelkezésre állása nagyjából egyezik az uniós átlaggal, mindazonáltal nagyobb volumenű kockázati tőke több innovatív vállalkozásnak segítene a piacra lépésben és a

növekedésben. Az utóbbi években bevezetett szabályozási korlátok megnehezítették a piacra lépést a szolgáltatási szektorokban (lásd a 3.5. szakaszt). Az energiaszektorban az önköltség alatti szabályozott végfelhasználói árak az ágazatspecifikus adóteherrel társítva jelentős mértékben csökkentik a beruházások megtérülését. A bejegyzett székhelyüket más tagállamba áthelyezni kívánó vállalkozások számára korlátozó tényező az irányadó keret hiánya is.

A nemzetközi rangsorok továbbra is az üzleti környezet és a versenyképesség kihívásaira figyelmeztetnek. A Világgazdasági Fórum globális versenyképességi indexe 69. helyre sorolja Magyarországot 138 ország közül; az ország relatív pozíciója romlott az elmúlt tíz évben. Magyarország a jelek szerint különösen gyengén teljesít az intézmények megfelelő működése terén. A Világbank 2017. évi „Doing Business” jelentése, amely arról nyújt tájékoztatást, hogy mennyire könnyű a vállalkozók számára vállalkozást indítani és működtetni, Magyarországot az összes uniós tagállam közül a 21. helyre sorolja (Világbank, 2016). Az IMD 2016. évi világ-versenyképességi eredménytáblája Magyarországot 61 országból a 46. helyre sorolja. Noha Magyarország rangsorbeli helye stabilizálódott az elmúlt öt évben, a kormányzati hatékonysághoz kapcsolódó mutatók csökkenő tendenciát követnek.

3.4.2. háttérmagyarázat:

Beruházási kihívások és reformok Magyarországon

1. szakasz Makrogazdasági szempontok

Magyarországon a (bruttó állóeszköz-felhalmozással mért) teljes beruházás a válság után visszaesett, és még nem sikerült visszatérnie a válság előtti szintre. A magánberuházások csökkenése 2008-ban kezdődött, és GDP-n belüli részesedésük azóta is szűkül, mindmáig jóval elmarad az uniós átlagtól. Az állami beruházások az uniós források erőteljes támogatásának köszönhetően stabilizáló szerepet játszottak, de 2016-ban az uniós kifizetések lassulásával visszaestek (lásd a 3.4.1. szakaszt). A teljes beruházás válság utáni jelentős csökkenése nagyrészt az építőipari beruházások, főként a lakóingatlan-építések hirtelen visszaesését tükrözi. Ezzel szemben a gépekbe és berendezésekbe történő termelő beruházások rugalmasabbnak bizonyultak. A válságot követő években a gyenge fogyasztás és a kedvezőtlen pénzügyi feltételek akadályozták a beruházásokat, de 2013 óta ezek a tényezők inkább támogató jellegűek.

2. szakasz A beruházás akadályai és a folyamatban lévő reformok értékelése

Közigazgatás/ üzleti környezet	Szabályozási/ adminisztratív teher	orsz.spec. ajánl.	Pénzügyi ágazat / Adózás	Adózás	orsz.spec. ajánl.
	Közigazgatás			Forráshoz jutás	
	Közbeszerzés/ PPP-k	orsz.spec. ajánl.	K+F+I	Tudományos körök, kutatás és vállalatok közötti együttműködés	
	Igazságszolgáltatási rendszer	-		K+F+I finanszírozása	
	Fizetéseketelenségi keret			Üzleti szolgáltatások/ Szabályozott szakmák	
	Verseny és szabályozási keret			Kiskereskedelem	orsz.spec. ajánl.
Munkaerőpiac / Oktatás	Foglalkoztatásvédelmi jogszabályok és munkaszerződések kerete	-	Ágazat- specifikus szabályozás	Építőipar	
	Bérek és bérmegállapítás	-		Digitális gazdaság / Távközlés	
	Oktatás	orsz.spec. ajánl.		Energia	
				Szállítás	-

Jelmagyarázat:

	Nincs azonosított beruházási akadály
--	--------------------------------------

orsz.spec.ajánl.	Országspecifikus ajánlásban is tárgyalt beruházási akadályok
------------------	--

	Nincs haladás
--	---------------

	Korlátozott haladás
--	---------------------

	Némi haladás
--	--------------

	Jelentős haladás
--	------------------

	Teljeskörűen kezelt
--	---------------------

Magyarországon a magánberuházás akadályai összességében viszonylag nagyok, amint azt az Európai Bizottság értékelése is megerősítette (2015c). Magyarország korlátozott előrelépést ért el a szóban forgó beruházási akadályok legtöbbjének vizsgálatában, amint azt országspecifikus ajánlásokban számára előírták. Reformintézkedéseket hoztak munkaerőpiac és a vállalati adózás területén (lásd az 1. és a 3.3. szakaszt).

A beruházások fő akadályai és a folyamatban lévő kiemelt intézkedések

1) Az Európai Bizottság által a beruházási akadályok értékelése céljából megrendelt, a Kopint-Tárki által végzett felmérés (2017) szerint a képzett és a képzetlen munkaerő tekintetében egyaránt megfigyelhető munkaerőhiány tekinthető Magyarországon a legfontosabb beruházási akadállyal, a vállalatvezetők megállapításai alapján. A dinamikus béremelés enyhíthetne a szűk munkaerőpiac által teremtett akadályon, többek között azáltal, hogy kevésbé vonzóvá tenné a külföldi munkavállalást. Ettől függetlenül strukturális intézkedésekre lenne szükség a folyamat előmozdítása érdekében.

2) A felmérés arra is rávilágít, hogy az adminisztratív terhek, az adóigazgatás alacsony hatékonysága és a nagy adóék további költséget okoznak a beruházások számára. A nettó bevételhez viszonyított adóigazgatási költség az uniós átlaghoz képest viszonylag magas. A társadalombiztosítási járulék fokozatos csökkentése csökkenti az adóterhet, az adóhatóság ügyfélbarát szolgáltatássá való átalakítása pedig a jó irányba tett lépés.

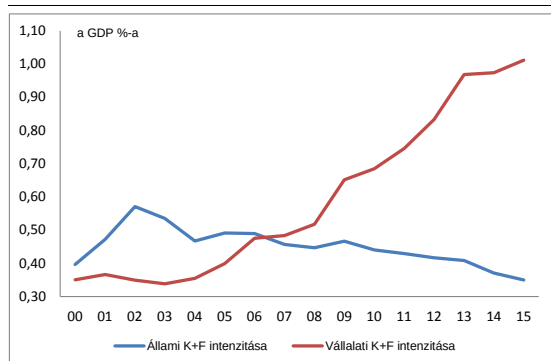
3) Az üzleti környezet minősége a beruházás fontos akadályá maradt, főként a szabályozási és az adózási környezet instabilitása miatt. Magyarország az adópolitika és az adóigazgatás közelmúltbeli jelentős korszerűsítése ellenére továbbra is alkalmaz ágazati különadókat, ami akadály a beruházásoknak. (lásd a 3.2. szakaszt).

3.5. ÁGAZATI POLITIKÁK

Kutatás és innováció

A K+F-re fordított teljes kiadás az utóbbi években nőtt, de az állami K+F-kiadások intenzitása csökken. Noha a vállalkozói szektorban a K+F-kiadások még mindig elmaradnak az uniós átlagtól, a GDP százalékában mérve megduplázódtak az elmúlt tíz évben (3.5.1. ábra). A vállalati innováció azonban nagy, külföldi tulajdonú vállalatok szűk körére koncentrálódik. Ezzel egyidejűleg az állami K+F csökken, ezáltal Magyarország e tekintetben az uniós tagállamok alsó csoportjához tartozik. Mindezzel gyengül a tudományos bázis, amely a vállalati fejlesztésekhez biztosítja a tudást és a humán erőforrást. Részen az állami kutatási és innovációs rendszer gyenge minőségére vezethető vissza, hogy nem megfelelő a felsőoktatási intézmények, az állami kutatási szervezetek és a vállalkozások közötti együttműködés.

3.5.1. ábra: A K+F-intenzitás alakulása szektoronként

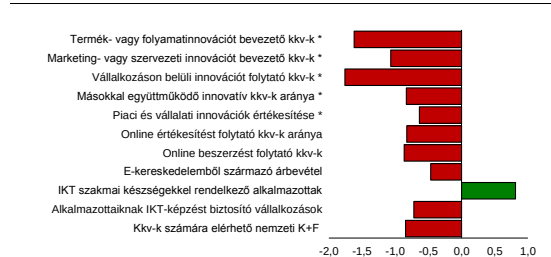

Forrás: Eurostat

Összességében az innováció nem ágyazódott be kellően a magyar gazdaságba. Magyarország a külföldi közvetlen befektetések egyik jelentős kedvezményezettje volt az elmúlt 25 év során. Ez csúcstechnológias termelést hozott magával, amely a gyártás jelentős részét képviseli. A belföldi tulajdonú vállalkozások azonban nem részesülhettek a külföldi tulajdonú vállalatoktól származó technológia továbbgyűrűzésében, és a termelékenységük gyengébb maradt. A korlátozott tudásátadás részben ahhoz kapcsolódik, hogy a külföldi vállalatok globális termelőhálózatuk felé orientáltak, helyben pedig az alacsony munkaerőköltségekre támaszkodnak. A kis- és középvállalkozások (kkv-k) igen alacsony innovációs hajlandósága az új technológiák és folyamatok elfogadása tekintetében szintén csökkenti a technológia továbbgyűrűzésének

lehetőségét. Hasonlóképp, a magyar kkv-k csak egy kis része folytat házon belüli innovációs tevékenységet (3.5.2. ábra). Az innováció hátráltatásában jelentős szerepe van a humán erőforrás korlátozottságának, beleértve a gyenge vállalkozói készséget. A magasan képzett szakemberek hiánya jelentős akadályt képez, amely veszélyezteti a tudásintenzív tevékenységekbe való beruházásokat. ⁽¹⁹⁾ A fenti tényezőket tükröző innovációs eredménytábla alapján az innovációs teljesítmény tekintetében Magyarország 21. helyen áll a 28 uniós tagállam között (Európai Bizottság, 2016d).

3.5.2. ábra: A magyar kkv-k teljesítménye kiválasztott innovációs mutatók terén – szórásban mérve (EU-átlag=0)

(*) A balra mutató adatoszlopok az uniós átlagnál gyengébb teljesítményre utalnak. Az adatok 2015-re vagy 2012-re vonatkoznak.

Forrás: Európai Bizottság

A kormány gazdasági stratégiája hangsúlyt helyez az innováció támogatására, de a szakpolitikai koordináció gyengeségei korlátozhatják az eredményeket. ⁽²⁰⁾ A Nemzeti Kutatás-fejlesztési és Innovációs Stratégia (2013–2020) kifejezetten az innovatív kkv-kat érintő szakpolitikát határozza meg. Mindazonáltal eltérések mutatkoznak a tervezett intézkedések és a kkv-k valós helyzete között. A magyar K+F, különösen a kisvállalkozói szektorban nagymértékben függ az uniós strukturális alapoktól és más külső forrásoktól. A K+F-támogatások azonban láthatóan nem érik el az innováció gazdaság egészére kiterjedő ösztönzését jelentő kívánt hatást. A 2014–2020 közötti programozási

⁽¹⁹⁾ 2014-ben a 25–34 éves korosztály körében az ezer főre jutó természettudományos és mérnöki szakokon végzős hallgatók aránya 10,8 % volt, ami 7 százalékponttal elmarad az uniós átlagtól, és amellyel Magyarország a 25. helyen áll az EU-ban.

⁽²⁰⁾ A magyar hatóságok kérésére szakmai vizsgálatot végeztek az ország kutatási és innovációs rendszeréről a Horizont 2020 szakpolitika-támogatási eszköz keretében, amely több ajánlás megfogalmazását eredményezte (Európai Bizottság, 2016e)

időszakban jelentős források állnak rendelkezésre a vállalkozói K+F támogatásához. Hiányoznak azonban az e források hatékony felhasználásának biztosítását célzó megfelelő értékelő és nyomon követő mechanizmusok. Korlátozott a különböző programok egymást kiegészítő jellegét és folytonosságát biztosító szakpolitikai koordináció.

Digitális gazdaság

Magyarország a széles sávú kapcsolat terén közelít az uniós átlaghoz, a mobil szolgáltatások terén azonban jelentős hiányosságok állnak fenn. A vezetékes széles sávú hálózatok már az otthonok 95 %-a számára hozzáférhető, ami közelít az uniós átlaghoz. Ugyanakkor 2015-ben a háztartásoknak már 75 %-a rendelkezett vezetékes széles sávú előfizetéssel, szemben a 74 %-os uniós átlaggal. Magyarország azonban viszonylag gyengén teljesít a mobil szolgáltatások terén. Az elterjedtség mértéke messze a legalacsonyabb az EU-n belül a mobil-előfizetések és különösen a mobilinternet-előfizetések terén (42,7 % szemben a 60 %-os uniós átlaggal). Ez nem infrastrukturális korlátokból ered, mivel igen kiterjedt a lefedettség az alapvető mobil- és 4G-szolgáltatások esetében. Ugyanakkor a mobiltelefon-használók számára az árak jóval magasabbak, mint az EU többi részében (Van Dijk 2016; OECD 2016a). Ez fennálló szabályozási és piaci szerkezethez kapcsolható. A magas árszint az ágazatra kivetett adóteher hatását is tükrözi, beleértve az ágazatspecifikus távközlési adót (Deloitte, 2015)

Az információs és kommunikációs technológiák vállalkozások és a közigazgatás általi igénybevétele az uniós átlag alatti. Az elektronikus információmegosztáshoz (16 %), a felhőalapú szolgáltatásokhoz (8 %) vagy a közösségi médiához (13 %) hasonló technológiákra támaszkodó vállalkozások aránya a legalacsonyabbak között van az Európai Unióban. A magyar vállalkozások az e-kereskedelmet is csak korlátozottan használják ki. A magyar kis- és középvállalkozások igen csekély hányada értékesít online (2016-ban 12 %), és még kevesebb értékesít online más uniós tagállamokba (4,5 %). Az e mögött meghúzódó egyik tényező, hogy a fogyasztók nem szívesen kötnek elektronikus ügyletet (Eurostat, 2017). A legújabb e-kormányzati teljesítményértékelő jelentésből kiderül, hogy Magyarország a digitális

közigazgatás minden fő területén alulteljesít (Capgemini et al. 2016).

Szabályozás a szolgáltatási szektorban

Noha a termékpiacon a szabályozás általánosságban nem különösen szigorú, több szolgáltatási ágazathoz továbbra is nehéz a hozzáférés. Az elmúlt évek során a szolgáltatási szektor számos szegmensében a korábban nyitott piacokon új szabályozási akadályokat vezettek be. Az érintett területek közé tartozik a kiskereskedelem, a dohány-kiskereskedelem, a gyógyszertárak, a hulladékgazdálkodási közszolgáltatás, a tankönyvkiadás és -terjesztés vagy a mobilfizetési rendszerek. 2016 során nem történt lényegi előrelépés a szolgáltatási ágazatban nemrégiben emelt piacralépési akadályok csökkentésében. Sőt, a kormány új, szigorúbb követelményeket fogadott el a független diszpécserközpontok által működtetett személyszállítási szolgáltatásokra vonatkozóan. Bizonyos szolgáltatási szektorokban a belépés növekvő korlátozásai akadályozzák a hatékony forráselosztást és az innovációt ösztönző üzleti dinamikát, ugyanakkor bizonytalan környezetet teremtenek a befektetők számára.

A kiskereskedelmi ágazatban korlátozó a szabályozás, és viszonylag csekély a szabályok átláthatósága. Magyarország az egyetlen olyan tagállam, ahol a kiskereskedelemben a korlátozások szintje több mint duplájára nőtt az elmúlt évtizedben, és jelenleg meghaladja az uniós átlagot (OECD, 2016a). Az OECD mutató azonban nem vesz figyelembe minden, nemrégiben bevezetett korlátozást. Az egy bizonyos méret feletti üzletek létesítésére vonatkozó szabályok⁽²¹⁾ nem egyértelmű alkalmazása és a veszteségesség tilalma a piacra lépés és a terjeszkedés jelentős akadályát képezik. Magyarország azon kevés uniós ország egyike, ahol a kiskereskedelmi ágazatban 2000 óta nem csökkent a haszonkulcs (Thum-Thysen és Canton, 2015). A szabályozási korlátozások rontják a szektor versenyképességét és csökkentik a beruházások ösztönzőit (Európai Bizottság, 2015d).

⁽²¹⁾ A 400 m²-nél nagyobb üzletek nyitásához engedélyre van szükség. Az engedély megadásának hatáskörét azonban egy miniszteri bizottságtól áthelyezték egyetlen helyi kormányzati tisztviselőhöz, akinek széles körű mérlegelési jogköre van a szabálytól való eltérés engedélyezésére (LawNow, 2015).

A szakmai szolgáltatások szabályozása továbbra is korlátozó. Az Európai Bizottság által kidolgozott mutató alapján (2016f;g) Magyarországon a szabályozás korlátozó jellegének mértéke több vizsgált szakma esetében is meghaladja az uniós átlagot, különösen az idegenvezetők, az építőmérnökök, az ingatlanügynökök és a szabadalmi ügyvivők esetében. Emellett a számviteli és jogi szolgáltatásokat nyújtó vállalkozások esetében a megújulási arány⁽²²⁾ viszonylag alacsonynak bizonyult. Ez ezen szolgáltatások terén relatíve gyenge piaci dinamikára és versenyre utal. 2016 novemberben a hatóságok a szakmák hatályos szabályozási előírásainak felülvizsgálatára irányuló cselekvési tervet nyújtottak be. Ebben jelezték az idegenforgalmi és az építőipari ágazatbeli szakmák szabályozásának megreformálására irányuló szándékot.

Energia és környezet

Magyarország erősen függ az energiaiimporttól, különös tekintettel a nyersolajra és a földgázra. Az ország energiaigényének mintegy 62 %-át importból fedezik. A Magyarország és szomszédai közötti, a villamosenergia- és gázrendszerösszekötőre irányuló projektek kedvező hatással vannak az energiaellátás biztonságára és az energiaiimport költségére. Mindazonáltal Közép- és Kelet-Európában a megfelelő ajánlattételi övezetek meghatározására szolgáló közösen egyeztetett megoldás nélkül továbbra is gyakoriak a határokon átnyúló villamosenergia-kereskedelem korlátozásai, ami negatív következményekkel jár a belső villamosenergia-piacra nézve.

A kiskereskedelmi oldalon a szabályozott háztartási villamos energia- és gázárak nem tükrözik a költségeket, ami a szolgáltatóknak pénzügyi veszteséget okoz. Az önköltség alatti szabályozott árak arra késztették az energia-kiskereskedőket, hogy visszaadják a háztartási fogyasztókra vonatkozó egyetemes szolgáltatási engedélyüket, és a szolgáltatást egyre inkább állami tulajdonú vállalatok vették át. Mára egy állami tulajdonú vállalat (Főgáz Zrt.) vált gyakorlatilag a háztartásokat földgázzal ellátó

egyetlen szolgáltatóvá. Ebből következően nincs fogyasztói választás és nincs verseny. Az önköltség alatti árak nem csak a kiszolgáltatók helyzetben lévő háztartásokat támogatják, hanem a tehetősebb ügyfeleket is. Az állami tulajdonú energia-kiskereskedők mérlegében felhalmozódó potenciális pénzügyi veszteség hosszú távon nem fenntartható, és adott esetben az államháztartást terhelheti (OECD, 2016a).

Magyarország jó úton halad üvegházhatásúgáz-kibocsátási céljainak eléréséhez, de a gazdaságot továbbra is a magas energiatenzitás jellemzi. 2015-ben Magyarország üvegházhatásúgáz-kibocsátásának szintje 35 %-kal alacsonyabb volt mint 1990-ben, és várhatóan tovább csökken. Az elmúlt évtizedben az energiafogyasztás a válság alatti gazdasági visszaesés miatt szintén csökkent. A magyar gazdaság energiatenzitása továbbra is jelentősen meghaladja az uniós átlagot.⁽²³⁾ A végső energiafelhasználás jelenlegi volumene az indikatív 2020-as cél felett marad (körülbelül 13 %-kal). Jelentős az energiamegtakarítási potenciál a távfűtési rendszerek modernizálásában és a lakóépület-állomány felújításában. Fennáll azonban annak kockázata, hogy ezt az energiamegtakarítási potenciált nem használják ki megfelelően, mivel az eredetileg a lakóépületek felújítására előirányzott uniós forrásokat át kívánják irányítani a középületek modernizálásának finanszírozására.

A hulladékgazdálkodási ágazatban fokozott központi szabályozás történt olyan intézkedésekkel, amelyek kockázatot jelentenek a hosszú távú életképességére nézve. A versenyképes megállapodások mozgásterét csökkentették a magánkézben lévő üzemeltetők jelenlétének korlátozása révén. 2013-tól a háztartási szemétszállítási díjat korlátozták és csökkentették, ami több települési szolgáltatónál pénzügyi veszteségeket okozott. 2016-ban bevezették a hulladékgyűjtés új országos rendszerét. Az új rendszer keretében az egységesen megállapított díjakat egy nemzeti holdingtársaság szedi be, amely aztán a bevételeket újraosztja a helyi üzemeltetők között. Fennáll a veszélye annak, hogy ez az erősen központosított rendszer

⁽²²⁾ A megújulási ráta az újonnan alapított és bezárt vállalkozásoknak a vállalkozások teljes számához viszonyított aránya egy adott évben.

⁽²³⁾ 2014-ben az 1 millió EUR bruttó hozzáadott értékre jutó magyar energiafogyasztás 201 tonna olajegyenértéket tett ki, míg az uniós átlag 114,4 tonna volt.

nem lesz képes biztosítani a megfelelő ösztönzőket és olyan árakat, amelyek fedezik helyileg eltérő piacok hulladékgazdálkodási költségeit.

Magyarországon továbbra is alulfejlett a körforgásos gazdaság. A létező gazdasági eszközök nem támogatják hatékonyan az EU 2020-as és 2030-as hulladékgazdálkodási céljait⁽²⁴⁾. Az adórendszer nem segíti elő a környezetbarát megoldásokat. A hulladéklerakási adó szintje 2013 óta alacsony, és nincs hulladékégetési adó, amely segíthetne megakadályozni a hulladék égetőkbe való áthelyezését. Nem elég kidolgozott a települési szelektív hulladékgyűjtés és a kiterjesztett gyártói felelősségi rendszerek (Európai Bizottság, 2016h). A hulladékgazdálkodásra vonatkozó nemzeti stratégiai keret nem fedi le a körforgásos gazdaság minden érintett részét, és hiányoznak belőle a regionális tervek.

⁽²⁴⁾ A teljes hulladék-újrahasznosítási ráta 2014-ben csupán 31 %-ot ért el, ami jelentősen elmarad a 43 %-os uniós átlagtól. A települési hulladék lerakása jelenleg 57 %-ot tesz ki, jóval meghaladva a 28 %-os uniós átlagot.

3.6. KÖZIGAZGATÁS

A szabályozás minősége és közigazgatási reform

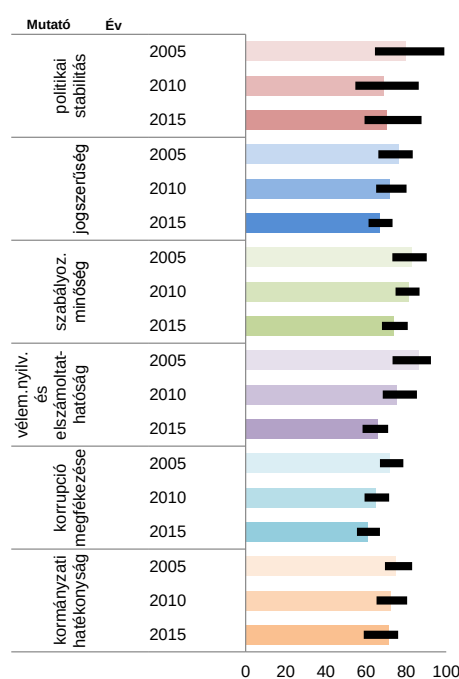
A nemzetközileg összeállított eredménytáblamutatók az intézmények alacsony és romló minőségét jelzik. A globális kormányzati mutatók adatai alapján Magyarország teljesítménye az elmúlt tíz évben a szakpolitikai döntéshozatal minőségéhez kapcsolódó mind a hat tág területen csökkent (3.6.1. ábra). 2010 óta a romlás különösen számottevő az elszámoltathatóság, a szabályozási minőség és a jogállamiság tekintetében. A végrehajtási kapacitás és a végrehajtási elszámoltathatóság visszaesésére a Bertelsmann Alapítvány kormányzati mutatói is rávilágítanak (Bertelsmann, 2016). Az intézményi minőség általában szorosan kapcsolódik a gazdasági fejlettség szintjéhez. A fentiek alapján azonban Magyarország mellett, hogy a legrosszabbul teljesítő uniós tagállamok csoportjába tartozik, a legtöbb régiós társától is elmarad.⁽²⁵⁾ A gyenge intézményi keret visszafoghatja a gazdaság növekedési potenciálját.

A szakpolitika bizonytalansága Magyarországon a vállalkozás folytatásának egyik legfontosabb akadálya. A Világgaazdasági Fórum szerint Magyarország a szakpolitikai döntéshozatal átláthatósága terén 138 országból a 136. helyen áll (WEF, 2016). A magyar jogalkotási folyamatra vonatkozó empirikus kutatás a szabályozás minőségének számos kritikus szempontját fedi fel (CRCB, 2015; 2016; 2017). Megállapításai szerint annak ellenére, hogy jogilag kötelező lenne, számos jogszabály esetében nem áll rendelkezésre szabályozási hatásvizsgálat. A nyilvánosan hozzáférhető hatásvizsgálatok jellemzően csak egy rövid, a javasolt szakpolitikai intézkedés hatásairól kevés számszerű információt tartalmazó értékelőlapot tartalmaznak. A kutatás az érdekeltnek megfelelő bevonásának hiányára is rávilágít. A kormány által kezdeményezett javaslatok esetében a konzultációk általában igen rövid időszakra, az elmúlt három évben nagyjából 4,5 napra korlátozódtak. Gyakran elégtelen az átmeneti időszak, amelyet az érintett feleknek a szakpolitika alkalmazására való felkészüléshez biztosítanak. 2014–2016 között átlagosan 45 nap telt el a törvénytervezet benyújtása és az elfogadott

új törvény kihirdetése között, ami jóval (körülbelül 20 nappal) rövidebb, mint az előző évtizedben.

E problémák megoldása érdekében a kormány ambiciózus reformprogramot indított a szabályozási minőség javítására, de az eredmények még váratnak magukra. A kormány 2015-ben elfogadott egy új, közigazgatás- és közszolgáltatás-fejlesztési stratégiát. Ennek célja a közigazgatás hatékonyságának fokozása szervezeti integráció, az adminisztratív költségek csökkentése, a humán erőforrás-gazdálkodás javítása és a közigazgatás digitalizálása révén.⁽²⁶⁾ A Bizottság határidőt szabott (2016. december 31.) a stratégia végrehajtásával kapcsolatos részletes cselekvési terv kidolgozására, amelyet 2017. elején értékel.

3.6.1. ábra: Magyarország: Az intézményi teljesítmény minősége – 2005–2015

(1) A magasabb értékek jobb teljesítményt jeleznek a 0–100-ig tartó skálán. A sötét oszlopok a 90 %-os konfidenciaintervallumokat jelzik.

Forrás: Globális kormányzati mutatók, 2016-os frissítés

Nemrégiben az igazságszolgáltatási rendszer számos reformját is elfogadták vagy kezdeményezték. Ezek közé tartozik a polgári,

⁽²⁵⁾ A Bertelsmann összetett kormányzati minőségmutatója alapján Magyarország az EU-n belül a 26. helyen áll, Görögországnál és Romániánál valamivel jobb eredménnyel.

⁽²⁶⁾ E program keretében Magyarország 935 millió EUR, ebből 795 millió EUR uniós forrás befektetését tervezi a következő öt évben.

közigazgatási és büntetőeljárás törvénykönyv reformja, a közigazgatás és a bíróságok közötti elektronikus kommunikáció új szabályai, és az ügyvédekre vonatkozó új rendszer. Ugyanakkor jelentős aggályokat vetett fel a bírák részéről egy új közigazgatási bírósági rendszer felállításának a terve (*OBT, 2016*), amelyet el is halasztottak. E reformoknak a magyar igazságszolgáltatási rendszer hatékonyságára kifejtett hatását szorosan figyelemmel kell kísérni. További kihívást jelent, hogy a vállalkozások megítélése szerint az elmúlt három év során romlott az igazságszolgáltatás függetlensége (*Európai Bizottság, 2017b*). A jogrendszer teljesítményét a polgári jogi eljárások elhúzódása és a hatékony nemzeti jogorvoslati lehetőségek hiánya is kedvezőtlenül befolyásolja, amit azt az Emberi Jogok Európai Bírósága által kísérleti jelleggel hozott ítélet is megállapítja. A kormányzat ezen ítéletre adott megfelelő válasza továbbra is várat magára. ⁽²⁷⁾

Közbeszerzés

A közbeszerzés tartósan szenved a verseny és az átláthatóság korlátozottságától. A magyar közbeszerzésre vonatkozó empirikus kutatásból kiderült, hogy a verseny intenzitása 2009–2015 között csökkent, míg ugyanebben az időszakban magas, átlagosan 30 % körüli volt az egyetlen ajánlattevőnek odaítélt szerződések aránya (*Tóth és Hajdú, 2016, Tóth, 2016*). A tanulmány dokumentálta, hogy az eljárások átláthatósága az utóbbi években csökkent, és ártorzulási tendencia is megfigyelhető. Ez az elemzés azt is megállapította, hogy az uniós forrásokat is magukban foglaló közbeszerzések teljesítménye rosszabb, mint a belső finanszírozásúaké. Az uniós küszöbérték feletti ajánlati felhívásokra vonatkozó, több országot érintő összehasonlítható adatok alapján elmondható, hogy Magyarországon kiterjedtebben alkalmaztak egyetlen pályázó részvételével lebonyolított eljárásokat és hirdetmény közzététele nélküli tárgyalásos eljárásokat, mint a többi tagállam nagy részében (*Európai Bizottság, TED-adatbázis*). A közbeszerzésben a verseny és az átláthatóság korlátozottsága korrupciós kockázatot teremt és

társadalmi veszteséget okoz az ár-érték arány tekintetében.

Az új közbeszerzési törvény elfogadását követő, 2016. évi közbeszerzési eljárási adatok némi javulásra utalnak, de továbbra is maradnak kihívások. 2016-ban az uniós értékhatár feletti, előzetes hirdetmény nélküli közbeszerzések aránya 9 %-ra csökkent a 2015. évi 13 %-ról. Az ilyen eljárások aránya a csökkenés ellenére is az Európai Gazdasági Térség átlaga feletti (5 %). Ugyanakkor nem volt jelentős javulás azon értékhatár feletti szerződések arányában, amelyekre mindössze egyetlen pályázó jelentkezett. 2016-ban az ajánlati felhívások 36 %-a (a keretszerződéseken kívül) tartozott ebbe a kategóriába, 2015-ben 37 %-a. Ez az érték az Európai Gazdasági Térségben a 6. legmagasabb, a 17 %-os átlaghoz képest (*Európai Bizottság, 2017c*). Az európai strukturális és beruházási alapok 2014–2020 közötti hatékony és eredményes felhasználásának biztosítása érdekében Magyarország cselekvési tervet dolgozott ki, amelyben kötelezettséget vállalt a közbeszerzésben a jogszerűség, a verseny és az átláthatóság fokozására irányuló több intézkedés végrehajtására. Ebben az összefüggésben 2015 novemberében új közbeszerzési törvényt fogadtak el, hogy biztosítsák az uniós irányelveknek való megfelelést e területen. ⁽²⁸⁾ Az új keret erőteljesebb szerepet biztosított a Közbeszerzési Hatóságnak is a közvetlen odaítélési eljárások jogszerűségének ellenőrzésében, és bizonyos tárgyalásos eljárások esetében megemelte a meghívott résztvevők minimális számát. Magyarország újabban bevezette annak lehetőségét, hogy megszüntessék azokat a közbeszerzési eljárásokat, amelyekre csak egyetlen ajánlattevő jelentkezett. Még túl korai lenne egyértelmű következtetést levonni az új rendszer hatásairól és azt ezt követő változásokról. Ennek egyik oka, hogy az uniós források felhasználásának átmeneti visszaesése miatt 2016-ban jelentősen csökkent az ajánlati felhívások száma ⁽²⁹⁾.

⁽²⁷⁾ 2016 decemberében az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága megjegyezte, hogy a magyar hatóságok nem tartották be a kísérleti jelleggel hozott ítéletben a szükséges intézkedések meghozatalára meghatározott határidőt (lásd még *Emberi Jogok Európai Bírósága, 2015*)

⁽²⁸⁾ Az új közbeszerzési irányelvek megfelelő átültetését a Bizottság minden tagállam esetében párhuzamosan értékeli. Az értékelésre várhatóan 2017 harmadik negyedévében kerül sor.

⁽²⁹⁾ A Bizottság a cselekvési terv végrehajtását a Magyarország által 2017 közepéig beküldendő jelentés alapján értékeli majd.

Magyarország késlekedik e-közbeszerzési stratégiájának végrehajtása terén.

Összességében ennek negatív hatása lehet az e-közbeszerzés időben történő bevezetésére és ezáltal az átláthatóság erősítésére és a verseny fokozására irányuló célkitűzésre. Magyarország a cselekvési tervben kötelezettséget vállalt arra, hogy 2016 végéig kidolgoz egy e-közbeszerzési rendszert és egy kísérleti projektben teszteli azt. Magyarország benyújtotta az e-közbeszerzésre való átállás technikai és szakmai koncepcióját tartalmazó dokumentum felülvizsgált verzióját. Mivel azonban a rendszert még nem dolgozták ki, a kísérleti projektet sem tudták elindítani. A végrehajtás elmarad az ütemezéstől.

A korrupció elleni küzdelem

A korrupciós kockázatok rontják Magyarország üzleti környezetét.

A Világgazdasági Fórum szerint az üzleti tevékenység szempontjából a korrupció a politika instabilitása után a második legproblematisabb tényező Magyarországon (WEF, 2016). A Transparency International korrupcióérzékelési indexe alapján Magyarország eredménye tovább romlott az elmúlt néhány évben (TI, 2017). Az empirikus kutatásból kiderül, hogy a korrupció hozzájárul az elosztási hatékonyság hiányához, ami kedvezőtlenül hat az ország termelékenységére (Gamberoni et al., 2016). A kormány korrupció elleni kerete a közintézményeken belüli integritásirányítási rendszerre, szakmai etikai képzésre és kockázatkezelési rendszerekre támaszkodik. E szakpolitikai eszközök korrupciót visszaszorító hatását még nem értékelték. 2016-ban a kormány jogszabályokat fogadott el az integritásirányítás és a belső ellenőrzési folyamatok egységesítése érdekében. Nem hoztak azonban jogi intézkedéseket a visszaélést bejelentő személyek védelmének javítása érdekében. A 2016. évi globális korrupciós barométer szerint a válaszadók csupán 21 %-a jelentené a korrupciót, míg 23 %-uk megtorlásra számít ilyen esetben (TI, 2016). Nem hoztak célzott intézkedéseket a favoritizmus kormányzati tisztviselők körében történő csökkentése érdekében. A korrupciós kockázat ezen kategóriájában Magyarország az elmúlt időszakban romló trendet mutatott, 1,9-es eredménnyel (1–7-ig terjedő skálán), és a globális rangsorban 138 országból a 135. helyen áll (WEF, 2016). A köztisztviselők vagyonynyilatkozáti

rendszerének korábban bejelentett reformját még nem indították el.

A korrupcióval szembeni büntetőjogi fellépés hatékonysága továbbra is aggodalomra ad okot.

A Legfőbb Ügyészség belső vizsgálatának eredményeiből kiderül, hogy folyamatosan csökkent azon nyilvántartásba vett korrupciós panaszok száma, amelyeket nem követett vizsgálat (Ügyészség, 2016). Úgy tűnik azonban, hogy a magas szinten elkövetett korrupció büntetőeljárás alá vonása nincs a fókuszban. Ez tükröződik a vállalkozások megítélésében. Míg a felmérés válaszadóinak 56 %-a egyetért abban, hogy a hétköznapi korrupciót megfelelően büntetik, csak 27 %-uk szerint igaz ez a vezető tisztviselők esetében (Európai Bizottság, 2015e). A legfrissebb rendelkezésre álló adatok szerint a köztisztviselők megvesztegetése kapcsán indított vizsgálatok száma a 2011–2013 közötti átlaghoz képest 2014-ben csökkent⁽³⁰⁾. A jogerős ítéletek teljes számán belül a felfüggesztett büntetések aránya 86 % volt. A parlamenti képviselőket, bírákat és ügyészeket érintő korrupció büntetésének és megelőzésének függetlenségével kapcsolatos aggályokat még nem kezelték (GRECO, 2015).⁽³¹⁾

Bizonyos területeken az átláthatóság és az információkhoz való hozzáférés továbbra is korlátozott.

A 2015-ös Open Budget Survey (a költségvetés átláthatóságára vonatkozó felmérés) felmérésben Magyarország 102 ország közül a 60-ról a 49. helyre javította a pozícióját. Mindazonáltal Magyarország továbbra is az utolsó az uniós országok között. A költségvetés átláthatóságára vonatkozó index 45/100-as eredménnyel Magyarországot olyan országgént sorolja be, amelyben a kormány korlátozott költségvetési információkkal látja el a nyilvánosságot (IBP, 2015). Az Alkotmánybíróság többször is elutasított az információhoz való hozzáférés jogszabály-módosítás révén történő korlátozására irányuló próbálkozásokat. Az új jogszabályok jelentős fokú mérlegelési jogkört biztosítanak az adatok tulajdonosainak a hozzáférés megadása és a nagy terjedelmű dokumentumok kiadásáért kért költségtérítés tekintetében (Magyarország Kormánya, 2016). A

(30) 314 vizsgálatot indítottak 2014-ben, szemben a 2011–2013 közötti időszakban évente átlagban indított 503 vizsgálattal (az Európai Bizottság számításai).

(31) Magyarországnak 2016. december 30-ig kell reagálnia a GRECO-ajánlásokra.

3.6.1. háttérmagyarázat: Néhány pozitív példa

Online pénztárgépek a kiskereskedelembe

2014-től Magyarország bevezette az online pénztárgépek kötelező használatát számos kiskereskedelmi szolgáltatásban, így a kiskereskedelmi üzletekben, gyógyszertárakban, éttermekben és a szálláshelyszolgáltatásokban. Az online pénztárgépek be vannak kötve az adóhatósághoz. Rendszeresen továbbítják az értékesítési információkat, ami lehetővé teszi az ügyletek folyamatos figyelemmel kísérését és a héabeszédést. A kormány pénzügyi támogatást nyújtott a vállalkozásoknak az új pénztárgépek beszerzési költségei egy részének fedezéséhez.

Az online pénztárgépek kötelező használata hatékony volt a szürkegazdaság visszaszorításában. Jelentősen hozzájárult a jobb héabeszedéshez és segített csökkenteni az adóelkerülést az érintett szektorokban. Az online pénztárgépek bevezetése óta a héabevételek nagyobb ütemben nőttek, mint a magánfogyasztási kiadások, ami az intézkedés hatékonyságára utal. A kormány becslései szerint az online pénztárgépek és az Elektronikus Közúti Áruforgalom-ellenőrző Rendszer (EKÁER) a bevezetésük óta GDP-arányosan megközelítőleg 1,2 százalékponttal növelték a héabevételeket. Emellett a héabevétel-kiesés (az elméleti és a tényleges héabevételek közti különbség) szintén erőteljesen csökkent.

2017 januárjától a kormány további szolgáltatásokra terjesztette ki az online pénztárgépek használatát, például a gépjármű-javítás és -karbantartás, taxisolgáltatások, plasztikai sebészet, klubok és szépségápolási szolgáltatások (szoláriumok, wellnessközpontok stb.).

Támogatásokat Vizsgáló Iroda (TVI)

A TVI a közigazgatáson belül az állami támogatási szabályok betartásának biztosítására létrehozott hivatal. Egységes kommunikációs csatornánaként elősegíti az Európai Bizottság és az állami szervezetek (támogatást nyújtók) közötti párbeszédet. A TVI segítséget nyújt ezen szervezeteknek, csökkentve az állami támogatási szabályokkal kapcsolatos speciális tudás megszerzéséhez szükséges forrásokat, és külön kommunikációt folytat az EU-val. A Miniszterelnöki Hivatalon belül működik. Ez a konstrukció az EU számára is kedvező, hiszen a Bizottság mindig ugyanazzal a szakmai szervvel áll kapcsolatban, ami az állami támogatási ügyekben hatékonyabb tárgyalást tesz lehetővé.

A TVI működését jogszabály szabályozza. A támogatást nyújtók kötelesek értesíteni a TVI-t a tervezett támogatásairól. A TVI megvizsgálja az uniós állami támogatási szabályokkal való összeegyeztethetőséget, és segíthet a támogatást nyújtóknak a támogatási programok összeegyeztethetőségének tételében. A csoportmentességi rendelet vagy a de minimis rendelet hatálya alá tartozó eseteket jóváhagyja, valamint tájékoztatja a Bizottságot. Egyéb esetben a támogatásokat jóváhagyásra megküldi a Bizottságnak.

jogszabályok védintézkedéseket és jogorvoslati intézkedéseket is magukban foglalnak, de még értékelni kell az információkhoz való szabad hozzáférés biztosítása tekintetében kifejtett hatásukat.

A. MELLÉKLET

1. Áttekintő táblázat

Országspecifikus ajánlások

Kötelezettségvállalások	Összefoglaló értékelés ⁽³²⁾
1. Országspecifikus ajánlás: Tekintettel a jelentős eltérés nagy kockázatára a középtávú költségvetési cél elérése érdekében a szükséges strukturális intézkedések meghozatalával hajtson végre 2016-ban a GDP 0,3 %-ának, 2017-ben pedig 0,6 %-ának megfelelő éves költségvetési kiigazítást, kivéve, ha a középtávú költségvetési cél ennél kisebb kiigazítással is teljesül.	A Stabilitási és Növekedési Paktumnak való megfeleléssel kapcsolatos értékelés tavasszal, a 2016-ra vonatkozó végleges adatok rendelkezésre állásakor készül el.
2. Országspecifikus ajánlás: Folytassa az ágazatspecifikus adók csökkentését, és csökkentse az alacsony keresetű munkavállalókat terhelő adóókat. A közbeszerzések terén e-közbeszerzéssel, a felhívások fokozott közzétételével és a korrupció elleni intézkedések további javításával erősítse az átláthatóságot és a versenyt. A korlátozó szabályozás korrigálásával és a kiszámíthatóság	Magyarország korlátozott haladást ért el a 2. országspecifikus ajánlás végrehajtásában: Magyarország korlátozott haladást ért el a 2. országspecifikus ajánlás első része, azaz az ágazati adók további csökkentése tekintetében. A 2016. június 15-én elfogadott (kihirdetett) és 2017. január 1-jétől alkalmazandó intézkedések révén az adóalap 50 milliárd forintot meghaladó

(32) A 2016. évi országspecifikus ajánlások végrehajtásában történt haladás értékeléséhez a következő kategóriákat alkalmaztuk:

Nincs haladás: A tagállam hitelesen alátámasztotta nem jelentett be, illetve nem fogadott el intézkedéseket az adott országspecifikus ajánlás végrehajtása érdekében. Az alábbiakban az e kategóriába tartozó tipikus esetek nem kimerítő felsorolása következik, melyeket eseti alapon, az országspecifikus körülmények figyelembevételével kell értelmezni:

- a nemzeti reformprogramban vagy a nemzeti parlamentnek / érintett parlamenti bizottságnak, illetve az Európai Bizottságnak szánt más hivatalos közleményben, illetve nyilvános (pl. sajtónyilatkozatban vagy a kormány honlapján) semmilyen jogi, igazgatási vagy költségvetési intézkedést sem jelentettek be;
- a kormányzó vagy jogalkotó szerv semmilyen nem jogalkotási aktust nem terjesztett elő;
- a tagállam megtette az első lépéseket az országspecifikus ajánlásnak való megfelelés érdekében, például megbízást adott a szükséges intézkedések lehetőségeit vizsgáló tanulmány elkészítésére vagy szakértői csoport felállítására (kivéve, ha az országspecifikus ajánlás kifejezetten tájékoztató vagy előkészítő jellegű cselekvésre irányul), ugyanakkor az országspecifikus ajánlásnak való megfelelés érdekében semmilyen jól körülhatárolt intézkedésre vonatkozó javaslatot sem terjesztettek elő.

Korlátozott haladás: A tagállam:

- bejelentett bizonyos intézkedéseket, de ezek csak korlátozott mértékben tesznek eleget az országspecifikus ajánlásoknak; és/vagy

- a kormányzó vagy jogalkotó szervében előterjesztett jogalkotási aktusokat, de ezeket még nem fogadták el, és számottevő nem jogalkotási további munkára van szükség az országspecifikus ajánlás végrehajtásához;
- előterjesztett nem jogalkotási aktusokat, ugyanakkor a végrehajtás tekintetében hiányoznak a nyomon követés intézkedései, amelyek szükségesek az országspecifikus ajánlásnak való megfeleléshez.

Némi haladás: A tagállam az általa elfogadott intézkedésekkel részben eleget tett az országspecifikus ajánlásnak, és/vagy

a tagállam elfogadott olyan intézkedéseket, amelyekkel eleget tesz az országspecifikus ajánlásnak, ugyanakkor az országspecifikus ajánlásnak való teljes körű megfeleléshez további munkára van szükség, mivel az elfogadott intézkedések közül csak néhányat hajtottak végre. Például: az intézkedést a nemzeti parlament vagy miniszteri határozat útján elfogadták, de hiányoznak a végrehajtási határozatok.

Jelentős haladás: A tagállam által elfogadott intézkedések jelentős előrelépésnek tekinthetők az országspecifikus ajánlásnak való megfelelés tekintetében, és az intézkedéseket nagyrészt végre is hajtották.

Teljes körű végrehajtás: A tagállam az országspecifikus ajánlásnak való megfeleléshez szükséges összes intézkedést végrehajtotta.

biztosításával javítsa a szolgáltatási és a kiskereskedelmi ágazatra vonatkozó szabályozási keretet. Folytassa az ágazatspecifikus adók csökkentését, és csökkentse az alacsony keresetű munkavállalókat terhelő adókat. A közbeszerzések terén e-közbeszerzéssel, a felhívások fokozott közzétételével és a korrupció elleni intézkedések további javításával erősítse az átláthatóságot és a versenyt.	részét terhelő banki adó mértéke a mérlegfőösszeg 0,24 %-áról 0,21 %-ára csökkent. Ez csökkenő tendenciát mutat, mivel a banki adót első lépésben 2016. január 1-jétől 0,53 %-ról 0,24 %-ra csökkentették. Ugyanakkor fennmaradt néhány torzító hatású ágazati adó, például a távközlési szektorban (közművezetékek adója, távközlési adó) és az energiaágazatban (Robin Hood adó, közművezetékek adója). • Magyarország némi haladást ért el a 2. országspecifikus ajánlás második része, azaz az alacsony keresetű munkavállalókat terhelő adók csökkentése tekintetében. A 2016 novemberében bejelentett és 2017. január 1-jei hatállyal alkalmazott intézkedések révén a munkáltatók által fizetendő társadalombiztosítási járulékok 27 %-ról 22 %-ra csökkentek, és a tervek szerint 2018-ban 20 %-ra csökkennek. Ez az általános intézkedés valamennyi munkavállaló esetében csökkenti az adókat. A személyijövedelemadó-kedvezmény a kétgyermekes családok esetében tovább nőtt. Az alacsony keresetű munkavállalók esetében az adók azonban még mindig magasabb, mint az uniós átlag és a regionális versenytársaké. • A korrupció elleni küzdelem tekintetében Magyarország korlátozott haladást ért el. Új intézkedéseket hoztak a belső ellenőrzési és az integritásirányítási funkciók egységesítése érdekében. Mindeztidáig még nem került sor annak értékelésére, hogy a nemzeti korrupcióellenes program ténylegesen milyen hatást fejt ki a korrupció megelőzése és visszaszorítása tekintetében. Nem hoztak jogi intézkedéseket a visszaélést bejelentő személyek védelmének javítása vagy a favoritizmus kormányzati tisztviselők körében történő csökkentése érdekében. A magas szinten elkövetett korrupcióval szembeni büntetőjogi fellépés továbbra is korlátozott, és ez kihat a visszatartó hatásra is. A közbeszerzések terén korlátozott haladás tapasztalható. Az e-közbeszerzési stratégia módosított változatát 2016 második felében küldték meg. A dokumentum szilárd alapot teremt a jövőbeli előrelépéshez.
--	---

A korlátozó szabályozás korrigálásával és a kiszámíthatóság biztosításával javítsa a szolgáltatási és a kiskereskedelmi ágazatra vonatkozó szabályozási keretet.	Magyarország továbbá elkötelezett egy e-közbeszerzési rendszer kidolgozása, és kísérleti projekt keretében történő tesztelése iránt. A kísérleti projektet mindeddig nem indították el, és Magyarország nem vázolta fel arra vonatkozó konkrét terveit, hogy mit szándékozik tenni ezen a területen. • Az energiaágazatban a háztartási gázfogyasztók egyetlen gázszolgáltatónál való koncentrációja és a szabályozott végfelhasználói árak megszüntetik a kiskereskedelmi versenyt, és nem járulnak hozzá ahhoz, hogy az energiaellátási szektor vonzó célpontja legyen a beruházásoknak. Nem sikerült haladást elérni a szolgáltatási és a kiskereskedelmi ágazat szabályozási környezetének javítása terén.
3. Országspecifikus ajánlás: Könnyítse meg a közmunkaprogramból az elsődleges munkaerőpiacra való átmenetet, és erősítse meg az egyéb aktív munkaerőpiaci intézkedéseket. Javítsa a szociális segélyek és a munkanélküli ellátás megfelelőségét és a támogatottak körét. Hozzon intézkedéseket az oktatás eredményeinek javítására és a hátrányos helyzetű csoportok, különösen a romák inkluzív többségi oktatásban való részvételének növelésére. Könnyítse meg a közmunkaprogramból az elsődleges munkaerőpiacra való átmenetet, és erősítse meg az egyéb aktív munkaerőpiaci intézkedéseket.	Magyarország korlátozott haladást ért el a 3. országspecifikus ajánlásnak való megfelelés terén: • Magyarország némi haladást ért el a közmunkaprogramon kívüli aktív munkaerőpiaci intézkedések megerősítése terén. Jogszabály-módosításokat követően a közmunkaprogram résztvevői immáron elhelyezkedési támogatást vehetnek igénybe, ha sikerül munkát találniuk az elsődleges munkaerőpiacon. A közmunkaprogram képzési komponensét is megerősítették. 2017 januárjától további aktivizálási intézkedések bevezetésére került sor. 2016-tól az ESZA által társfinanszírozott „Alacsony képzettségűek és közfoglalkoztatottak képzése” program többek között a közmunkások képzését is támogatja. A közmunkaprogram résztvevői a Belügyminisztérium által támogatott képzésben is részesülnek. 2016 első tíz hónapja során közel 20 ezer közmunkás vett részt képzéseken. Az ESZA (és az IFK) által támogatott aktív munkaerőpiaci intézkedések programjai 2015-ben és 2016-ban kezdtek elindulni. A két fő program az „Út a munkaerőpiacra” és az ifjúsági garancia. 2016 októberének végéig az előbbiben több mint 39 ezer ember, míg az ifjúsági garancia programban több mint 41 ezer fiatal vett részt. A tervek szerint az aktív munkaerőpiaci intézkedésekre szánt

Javítsa a szociális segélyek és a munkanélküli ellátás megfelelőségét és a támogatottak körét. Hozzon intézkedéseket az oktatás eredményeinek javítására és a hátrányos helyzetű csoportok, különösen a romák inkluzív többségi oktatásban való részvételének növelésére.	kiadások fokozatosan emelkednek majd, míg a közmunkaprogramok kiadásai csökkenni fognak az elkövetkező években. A közmunkára szánt költségvetési előirányzat 2017-ben változatlan, míg a többi aktív munkaerőpiaci intézkedésre szánt kiadás növekszik. • Korlátozott haladás volt tapasztalható a szociális segélyek és a munkanélküli-ellátások megfelelőségének javításában és a támogatottak körének felülvizsgálatában. Az álláskeresői járadékra való jogosultság 3 hónapos időtartama továbbra is a legrövidebbnek számít az EU-ban. A 2017-es költségvetés az ellátások egy részénél – idők támogatása, ápolási díj, gyermekek támogatása – a nominális érték (mintegy 5 %-os) növelését irányozza elő. 12 %-kal nőtt az intézményi ellátásból kikerülő fiatalokat megillető ún. „otthonteremtési” támogatás. A többi ellátás mértékét illetően 2017-re nem terveztek változtatást. • Magyarország korlátozott haladást ért el az oktatási eredmények javítása és a hátrányos helyzetű csoportok inkluzív többségi oktatásban való részvételének növelése terén. A közelmúltban készült PISA-felmérés eredményei az oktatási eredmények romlását mutatják. A hátrányos helyzetű tanulók iskolák közötti eloszlása egyenlőtlen, és ezzel kapcsolatos korrekciós mechanizmusok működése nem kielégítő. Nemzeti és európai felmérések is azt jelzik, hogy a roma gyerekek egyre nagyobb aránya jár roma többségű iskolába és osztályba. A probléma kezelését célzó jogszabályi változtatásokat előterjesztették, de azok még elfogadásra és végrehajtásra várnak.
---	--

Európa 2020 (nemzeti célszámok és haladás)	
Európa 2020: nemzeti célszámok	Értékelés
Foglalkoztatási ráta: 75 %.	• A foglalkoztatási ráta tovább javult, 2015-ben elérte a 68,9 %-ot.

Üvegházhatású gázok (ühg) kibocsátása: +10 % a 2005. évi kibocsátáshoz képest (a nemzeti célszám nem tartalmazza a kibocsátáskereskedelmi rendszerbe tartozó kibocsátást).	Magyarország várhatóan teljesíteni fogja az ühg-kibocsátás csökkentésére vonatkozóan az éghajlatváltozásra és a megújuló energiaforrásokra vonatkozó 2020-as csomagban meghatározott célt.
Megújuló energiaforrások (2020): 13 %.	A megújuló energiaforrások részaránya 2014-ben 9,5 %-ot tett ki, amely 2,6 %-kal meghaladja a 2013/2014-es időközi célt, így Magyarország jelenleg jó úton halad afelé, hogy teljesítse a megújuló energiaforrásokra vonatkozóan kitűzött célt. Mindazonáltal további erőfeszítéseket kell tenni annak érdekében, hogy elérjék a megújuló energiával kapcsolatban 2020-ra kitűzött célt, mivel a jelenlegi részarány még 3,5 %-kal elmarad a kitűzött céltől.
Energiahatékonyság: Magyarország 2020-as célkitűzése 24,1 Mtoe primerenergia-felhasználás (14,4 Mtoe végső energiafelhasználás).	A végső energiafelhasználás további csökkentése érdekében Magyarországnak fokoznia kell az erőfeszítéseit, hogy el tudja érni a végső energiafelhasználásra vonatkozóan 2020-ra kitűzött indikatív célját (14,4 Mtoe), illetve hogy a jelenlegi primerenergia-felhasználását a primer energiára vonatkozóan 2020-ra kitűzött célja (24,1 Mtoe) alatt tudja tartani. ⁽³³⁾
K+F: a GDP 1,8 %-a, 2030-ig 3 %-a ⁽³⁴⁾ .	A 2007–2015-ös időszakban a K+F-kiadások folyamatos emelkedésének köszönhetően a magyar K+F-intenzitás jelentősen növekedett, összetett éves növekedési rátája 4,6 % volt, és 2013-ban a GDP 1,39 %-ának megfelelő értékkel elérte a csúcsát (2015-ben az érték a GDP 1,38 %-ának felelt meg). Ugyanakkor az állami és magán K+F-intenzitás egymással ellentétes tendenciája megkérdőjelezi a teljes K+F-intenzitás növekedésének fenntarthatóságát.
A korai iskolaelhagyók arányának 10 % alá csökkentése	A korai iskolaelhagyás aránya 2015-ben 11,6 %-on stagnált, és régióként és iskolatípusonként jelentős szórást mutat.
A 30–34 évesek 34 %-a rendelkezzen felsőfokú végzettséggel (nemzeti cél: 34 %)	A 30–34 évesek 34,4 %-a rendelkezik felsőfokú végzettséggel (az Eurostat 2005-ös

(33) A megújuló energiaforrások részarányára vonatkozó 2015-ös adatok közelítő értékeknek tekinthetők, nem hivatalos adatok, a rendelkezésre álló adatokat tükrözik (2016.10.04.). Lásd az Öko-Institut jelentését: Study on Technical Assistance in Realisation of the 2016 Report on Renewable Energy (Tanulmány a technikai segítségnyújtásról a megújuló energiáról szóló 2016. évi jelentés keretében), <http://ec.europa.eu/energy/en/studies>

(34) Kiegészítő cél: a vállalati K+F-intenzitás a 2014. évi 0,99 %-ról indulva 2020-ig eléri az 1,2 %-ot.

	adata szerint)
A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek számának csökkentésére vonatkozó cél: 450 000.	A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek száma 59 000-rel kisebb volt mint 2008-ban.

B. MELLÉKLET

A makrogazdasági egyensúlyhiány kezelésére szolgáló eljárás
eredménytáblájának mutatói

B.1. táblázat: Magyarország eredménytáblája a makrogazdasági egyensúlyhiány kezelésére szolgáló eljárás keretében

			Küszöbértékek	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Külső egyensúlyhiány és versenyképesség	Folyó fizetési mérlegek egyenlege (a GDP %-ában)	3 éves átlag	-4 %/6 %	-2,5	0,1	0,9	2,1	2,5	3,0
	Nettó nemzetközi befektetési pozíció (a GDP %-ában)		-35 %	-108,8	-106,3	-94,0	-83,5	-75,8	-60,8
	Reál effektív árfolyam – 42 kereskedelmi partner, HICP deflátor	3 éves %-os változás	±5 % & ±11 %	-1,2	-4,2	-1,0	-4,0	-7,0	-6,9
	Exportpiaci részesedés – a globális export %-ában	5 éves %-os változás	-6 %	3,7	-2,0	-20,8	-22,2	-15,8	-8,0
	Nominális fajlagos munkaerőköltség-index (2010=100)	3 éves %-os változás	±9 % & ±12 %	6,1	3,2	4,1	5,9	6,7	3,9
Belső egyensúlyhiány	Deflált lakóingatlan-árak (%-os változás év/év)		6 %	-5,9	-6,9	-9,3	-4,3	3,2	11,6
	Magánszektorbeli hiteláramlás a GDP%-ában, konszolidált		14 %	-4,2	-4,4	-6,1	-0,9	-0,5	-3,1
	A magánszektor adósságállománya a GDP %-ában, konszolidált		133 %	115,5	114,9	102,0	95,4	91,0	83,9
	Államadósság a GDP %-ában		60 %	80,5	80,7	78,2	76,6	75,7	74,7
	Munkanélküliségi ráta	3 éves átlag	10 %	9,7	10,7	11,1	10,7	9,6	8,2
	A pénzügyi szektor teljes kötelezettségállománya, (%-os változás, év/év)		16,5 %	-0,2	6,2	-5,9	-1,9	8,5	0,4
Új foglalkoztatási mutatók	Aktivitási ráta – a 15–64 évesek %-ában (3 éves változás százalékpontban)		-0,2 %	0,3	1,2	2,5	2,8	4,6	4,9
	Tartós munkanélküliség rátája – a 15–74 év közötti aktív népesség %-ában (3 éves változás százalékpontban)		0,5 %	2,0	1,6	0,8	-0,6	-1,5	-1,9
	Ifjúsági munkanélküliségi ráta – a 15-24 évesek %-ában (3 éves változás százalékpontban)		2 %	8,3	6,5	1,8	0,2	-5,6	-10,9

Jelmagyarázat: i: lásd a metaadatokat. na: nincs adat.

(1) Munkanélküliségi ráta: 2008-ra vonatkozóan i= az Eurostat háttérszámításai a 2011-es népszámlálás eredményeinek figyelembevétele céljából.

(2) ifjúsági munkanélküliségi ráta: 2008-ra vonatkozóan i= az Eurostat háttérszámításai a 2011-es népszámlálás eredményeinek figyelembevétele céljából.

• **Forrás:** Forrás: Európai Bizottság, Eurostat és a Gazdasági és Pénzügyi Főigazgatóság (a reál effektív árfolyam tekintetében), valamint a Nemzetközi Valutaalap

C. MELLÉKLET:

Standard táblázatok

C.1. táblázat: **Pénzügyi piaci mutatók**

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
A banki ágazat eszközei összesen (a GDP %-ában)	119,6	119,0	114,3	108,2	102,5	99,5
Az öt legnagyobb bank eszközeinek aránya (az összes eszköz %-ában)	54,6	54,0	51,9	52,5	53,3	-
A bankrendszer külföldi tulajdonú része (az összes eszköz %-ában)	54,6	50,0	46,2	39,9	40,5	-
Pénzügyi stabilitási mutatók: ¹⁾						
– nemteljesítő hitelek (az összes hitel %-ában)	12,8	14,1	14,0	14,2	11,0	10,3
– tőkemegfelelési mutató (%)	13,8	16,3	17,4	17,0	16,9	16,8
– tőkearányos jövedelmezőség (%) ²⁾	-12,0	-5,1	-0,4	-21,9	0,3	7,6
A magánszektornak nyújtott bankhitelek (%-os változás, év/év)	-13,1	-5,5	-4,1	-3,5	-8,1	0,4
Lakóingatlan-hitel (%-os változás, év/év)	-18,9	-9,4	-5,4	-6,1	-10,3	-1,2
Hitel/betét arány	128,0	110,6	102,1	94,8	80,9	78,3
Központi banki likviditás a kötelezettségek %-ában	0,4	0,7	3,1	3,8	4,9	5,4
A magánszektor adósságállománya (a GDP %-ában)	114,9	102,0	95,4	91,0	83,9	-
Bruttó külső adósság (a GDP %-ában) ¹⁾ – közszektor	47,5	52,0	47,4	46,9	42,1	37,1
– magánszektor	78,4	79,5	75,6	78,9	71,9	70,0
Hosszú távú kamatlábak különbözete a német referenciához (Bund) képest (bázispont)*	502,7	639,6	435,3	364,6	293,7	305,3
Hitel-nemteljesítési csereügylet felára szuverén értékpapírok esetében (5 éves)*	342,5	418,0	269,8	179,2	139,1	131,3

Megjegyzések:

1) A legfrissebb adatok: 2016 második negyedévéből.

2) A negyedéves adatok nincsenek évesítve.

* Bázispontban mérve.

- **Forrás:** Európai Bizottság (hosszú távú kamatlábak); Világbank (bruttó külső adósság); Eurostat (a magánszektor adóssága); EKB (az összes többi mutató).

C.2. táblázat: **Munkaerőpiaci és szociális mutatók**

	2011	2012	2013	2014	2015	2016 ⁴
Foglalkoztatási ráta (a 20–64 évesek %-ában)	60,4	61,6	63,0	66,7	68,9	71,2
A foglalkoztatás növekedése (%-os változás az előző évhez képest)	0,0	0,2	1,1	4,8	2,2	2,7
A nők foglalkoztatási rátája (a 20–64 éves nők %-ában)	54,7	56,2	56,9	60,2	62,1	64,3
A férfiak foglalkoztatási rátája (a 20–64 éves férfiak %-ában)	66,4	67,3	69,3	73,5	75,8	78,3
Az idősebb munkavállalók foglalkoztatási rátája (a 55–64 évesek %-ában)	35,3	36,1	37,9	41,7	45,3	49,4
Részmunkaidős foglalkoztatás (a teljes foglalkoztatás %-ában, 15–64 évesek)	6,4	6,7	6,4	6,0	5,7	4,9
Határozott idejű foglalkoztatás (a határozott idejű szerződéssel rendelkező 15–64 éves munkavállalók %-os aránya)	9,1	9,5	10,9	10,8	11,4	9,9
Átmenet az ideiglenes foglalkoztatásból a tartós foglalkoztatásba	38,8	35,3	36,8	41,8	36,9	32,8
Munkanélküliségi ráta ¹ (az aktív népesség %-ában, 15–74 évesek)	11,0	11,0	10,2	7,7	6,8	5,3
Tartós munkanélküliségi ráta ² (a munkaerő %-ában)	5,2	5,0	4,9	3,7	3,1	2,5
Ifjúsági munkanélküliségi ráta (a 15–24 év közötti aktív népesség %-ában)	26,0	28,2	26,6	20,4	17,3	13,4
NEET-fiatalok ³ aránya (a 15–24 évesek %-ában)	13,2	14,8	15,5	13,6	11,6	:
A korai iskolaelhagyók aránya (azon 18–24 évesek %-os aránya, akik a legalacsonyabb szintű középfokú végzettséggel rendelkeznek és nem vesznek részt egyéb oktatásban vagy képzésben)	11,4	11,8	11,9	11,4	11,6	:
A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya (a felsőfokú végzettséggel rendelkezők %-os aránya a 30–34 évesek között)	28,2	29,8	32,3	34,1	34,3	:
Formális gyermekgondozás (30 óra vagy több; a 3 év alattiak %-ában)	7,0	6,0	9,0	9,0	:	:

Megjegyzések:

1) Munkanélküli személy az, aki nem foglalkoztatott, de aktívan munkát keres és kész arra, hogy azonnal vagy két héten belül dolgozni kezdjen.

2) Tartósan munkanélküli az a személy, aki legalább 12 hónapja munkanélküli.

3) Nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő.

4) 2016 első három negyedévének átlaga. A teljes munkanélküliségre és az ifjúsági munkanélküliségre vonatkozó ráták szezonálisan kiigazítottak.

- **Forrás:** Európai Bizottság (EU Labour Force Survey – uniós munkaerő-felmérés).

C.3. táblázat: **Munkaerőpiaci és szociális mutatók (folytatás)**

Szociális védelemre fordított kiadások (a GDP %-ában)	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Betegség/egészségügy	5,7	5,5	5,0	4,9	4,9	:
Rokkantság	1,8	1,7	1,6	1,5	1,4	:
Időskor és túlélő hozzátartozók	10,2	10,3	11,0	10,8	10,2	:
Család/gyermekgondozás	2,9	2,7	2,6	2,5	2,3	:
Munkanélküliség	0,9	0,8	0,6	0,5	0,4	:
Lakhatás	0,5	0,4	0,3	0,3	0,3	:
Társadalmi kirekesztettség (máshová nem sorolt)	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	:
Összesen	22,1	21,5	21,2	20,6	19,7	:
ebből: rászorultsági alapon nyújtott ellátások	1,1	1,0	0,9	0,9	0,7	:
A társadalmi befogadás mutatói	2010	2011	2012	2013	2014	2015
A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitétek ¹ (a teljes népesség %-ában)	29,9	31,5	33,5	34,8	31,8	28,2
Szegénységben vagy társadalmi kirekesztettségben élő gyermekek (a 0–17 évesek %-ában)	38,7	40,4	41,9	43,9	41,8	36,1
Szegénységi arány ² (a teljes népesség %-ában)	12,3	14,1	14,3	15,0	15,0	14,9
Súlyos anyagi nélkülözésben élők aránya ³ (a teljes népesség %-ában)	21,6	23,4	26,3	27,8	24,0	19,4
Alacsony munkaintenzitású háztartásban élők aránya ⁴ (0–59 évesek %-ában)	11,9	12,8	13,5	13,6	12,8	9,4
Aktív keresők szegénységi aránya (a foglalkoztatottak %-ában)	5,3	6,2	5,7	7,0	6,7	9,3
A szociális transzferek (kivéve a nyugdíjakat) hatása a szegénység csökkenésére	56,7	51,4	47,6	44,4	43,6	42,0
Szegénységi küszöb a nemzeti valutában, konstans áron ⁵	599154	595657	607544	564058	577231	605976
Bruttó rendelkezésre álló jövedelem (háztartások; %-os növekedés)	1,1	7,7	2,8	3,7	4,8	1,8
A jövedelemelosztás egyenlőtlensége (S80/S20; jövedelmi ötödök aránya)	3,4	3,9	4,0	4,3	4,3	4,3
Gini-együttható adók és transzferek nélkül	51,1	51,2	51,0	50,9	52,5	49,9
Gini-együttható adókkal és transzferekkel	24,0	26,8	26,9	28,0	28,6	28,2

Megjegyzések:

- 1) A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitétek: a szegénység kockázatának kitétek és/vagy súlyos anyagi nélkülözésben és/vagy nulla vagy nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásban élő személyek.
- 2) A szegénységi küszöb alatt élők aránya: azoknak a személyeknek az aránya, akiknek a rendelkezésre álló ekvivalens jövedelme nem éri el az ekvivalens nemzeti mediánjövedelem 60 %-át.
- 3) Azon személyek aránya, akikre az alábbi nélkülözési ismérvekből legalább négy jellemző: nem engedheti meg magának, hogy i. kifizesse a lakbérét vagy a közüzemi számláit; ii. megfelelően kifűtse otthonát; iii. váratlan kiadásai legyenek; iv., minden másnap húst, halat vagy egyenértékű fehérjét egyen; v. évente egyszer egy hétre elmenjen üdülni; vi. autót tartson; vii. mosógéppel rendelkezzen; viii. színes televíziója vagy ix. telefonja legyen.
- 4) Nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásokban élő személyek: azon 0 és 59 év közötti személyek aránya, akik olyan háztartásban élnek, ahol a felnőttek (az eltartott gyermekek kivételével) az előző 12 hónapban teljes munkapotenciáljuk kevesebb mint 20 %-át töltötték munkával.
- 5) EE, CY, MT, SI és SK esetében a küszöbértékek nominális értékek euróban; a 2006-os harmonizált fogyasztói árindex = 100 (a 2007. évi felmérés a 2006-os jövedelmekre vonatkozik).

• **Forrás:** Forrás:

A szociális védelmi ellátásokra fordított kiadások tekintetében: ESSPROS; a társadalmi befogadás tekintetében: EU-SILC.

C.4. táblázat: **Termékpiaci teljesítmény és szakpolitikai mutatók**

Teljesítménymutatók	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Munkatermelékenység (reál, foglalkoztatottanként, év/év, %-os változás)						
Az ipar munkatermelékenysége	19,07	-1,77	2,38	2,46	2,61	7,81
Az építőipar munkatermelékenysége	9,07	4,70	-4,12	6,90	6,25	1,46
A piaci szolgáltatások munkatermelékenysége	13,97	1,17	-0,54	1,42	-3,91	0,95
Fajlagos munkaköltség (a gazdaság egésze, év/év, %-os változás)						
Az ipar fajlagos munkaköltsége	-5,50	6,95	5,10	3,92	1,54	-2,91
Az építőipar fajlagos munkaköltsége	1,66	0,67	6,40	-4,83	-7,95	-2,72
A piaci szolgáltatások fajlagos munkaköltsége	0,68	2,02	2,34	0,17	1,78	0,63
Üzleti környezet	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Szerződések érvényesítéséhez szükséges idő ¹ (nap)	395,0	395,0	395,0	395,0	395,0	395,0
Vállalkozásindításhoz szükséges idő ¹ (nap)	5,0	5,0	7,0	7,0	7,0	7,0
Kkv-k bankhitel-igényléseinek kimenetele ²	n.a.	1,04	n.a.	0,67	1,01	0,39
Kutatás és innováció	2010	2011	2012	2013	2014	2015
K+F-intenzitás	1,15	1,19	1,27	1,39	1,36	1,38
A közszektor oktatásra fordított kiadásai összesen (minden oktatási szint, a GDP %-ában)	4,90	4,71	4,07	4,13	n.a.	n.a.
Tudományos és technológiai állást betöltők száma a teljes foglalkoztatás %-ában	33	35	36	37	36	36
Felsőfokú végzettségűek ³	17	18	19	20	20	21
Felső középfokú végzettségű fiatalok ⁴	84	83	83	84	85	84
Csúcstechnológiai termékek kereskedelmének egyenlege a GDP %-ában	2,22	2,98	0,94	0,46	0,28	-0,48
Termék- és szolgáltatási piacok és verseny				2003	2008	2013
OECD termékpiac-szabályozási mutató (PMR) ⁵ , összesített				n.a.	1,54	1,33
OECD PMR ⁵ , kiskereskedelem				0,79	1,44	2,06
OECD PMR ⁵ , szakmai szolgáltatások				2,86	3,02	3,05
OECD PMR ⁵ , hálózatos iparágak ⁶				3,31	1,87	1,73

Megjegyzések:

1) E mutató módszerét és feltevései részletesen itt tekinthetők meg: <http://www.doingbusiness.org/methodology>.

2) A Q7B_a kérdésre adott válaszok átlaga. „[Bankhitel]: Amennyiben igényelt ilyen típusú finanszírozást az elmúlt hat hónapban, elfogadták a kérelmét?” A válaszokat a következő kódok szerint pontozták: teljes jóváhagyás esetén nulla, csaknem teljes jóváhagyás esetén egy, korlátozott jóváhagyás esetén kettő, elutasítás esetén három pont; folyamatban lévő elbírálás vagy ismeretlen kimenetel esetén a választ hiányzó válaszként kezelték.

3) A felsőfokú végzettséggel rendelkező személyek százalékos aránya a 15–64 évesek között.

4) A legalább felső középfokú végzettséggel rendelkező személyek százalékos aránya a 20–24 évesek között.

5) Jelmagyarázat: 0 = nem szabályozott; 6 = leginkább szabályozott. Az OECD termékpiac-szabályozási mutatóinak módszertana részletesen itt tekinthető meg:

<http://www.oecd.org/competition/reform/indicatorsofproductmarketregulationhomepage.htm>

6) Aggregált OECD-mutató az energia, a közlekedés és a távközlés piacának szabályozásáról.

• **Forrás:** Európai Bizottság; Világbank — Doing Business (szerződések érvényesítése és a vállalkozásindításhoz szükséges idő); OECD (termékpiac-szabályozási mutatók); SAFE (a kvv-k bankhitel-igényléseinek kimenetele).

C.5. táblázat: Zöld növekedés

Zöld növekedés teljesítménye		2010	2011	2012	2013	2014	2015
Makrogazdasági							
Energiaintenzitás	kgoe / €	0,26	0,25	0,24	0,23	0,22	0,22
Szén-dioxid-intenzitás	kg / €	0,73	0,70	0,67	0,63	0,60	–
Erőforrás-intenzitás (az erőforrás-termelékenység reciproke)	kg / €	1,11	1,09	0,96	1,08	1,31	1,23
Hulladékintenzitás	kg / €	0,19	–	0,18	–	0,17	–
Energiakereskedelem egyenlege	a GDP %-a	-5,1	-6,0	-6,3	-6,3	-6,1	–
Az energia súlya a harmonizált fogyasztói árindexben	%	14,73	15,47	16,77	17,04	16,99	15,97
Az energiaár-változás és az infláció különbsége	%	1,6	1,9	0,3	-11,7	-10,9	-2,7
Reál fajlagos energiaköltség:	a hozzáadott érték %-a	17,6	19,1	18,8	17,7	17,7	–
A munkát terhelő adók aránya a környezetvédelmi adókhoz képest	arány	0,16	0,15	0,15	0,15	0,15	–
Környezetvédelmi adók	a GDP %-a	2,8	2,6	2,7	2,6	2,6	–
Ágazati							
Az ipar energiaintenzitása:	kgoe / €	0,14	0,16	0,17	0,20	0,19	0,19
A feldolgozóipar reál fajlagos energiaköltsége, az olajfinomítás nélkül	a hozzáadott érték %-a	21,5	23,1	23,2	21,6	21,2	–
Az energiaigényes iparágak aránya a gazdaságban:	a GDP %-a	10,36	9,41	9,32	8,50	8,38	8,49
Villamosenergia-árak a közepes méretű ipari felhasználók esetében	€ / kWh	0,11	0,10	0,10	0,10	0,09	0,09
Gázárak a közepes méretű ipari felhasználók esetében	€ / kWh	0,03	0,04	0,05	0,04	0,04	0,04
A közszektor energiára fordított K+F-kiadásai	a GDP %-a	0,00	0,00	0,01	0,04	0,00	0,01
A közszektor környezetvédelemre fordított K+F-kiadásai	a GDP %-a	0,01	0,01	0,01	0,02	0,01	0,01
A települési hulladék újrahasznosításának aránya	%	19,6	22,0	25,5	26,4	30,5	32,2
A kibocsátáskereskedelmi rendszerbe tartozó ühg-kibocsátás aránya*	%	35,1	35,2	35,4	33,2	32,9	32,4
A közlekedés energiaintenzitása	kgoe / €	1,04	0,99	0,93	0,86	0,94	1,00
A közlekedés szén-dioxid-intenzitása	kg / €	2,85	2,70	2,58	2,36	2,59	–
Az energiaellátás biztonsága							
Energiaimport-függőség	%	58,2	51,9	52,3	52,4	61,8	55,6
Aggregált szállítói koncentrációs index	HHI	57,2	54,2	59,1	63,0	75,6	–
Az energiamix diverzifikációja	HHI	0,25	0,25	0,24	0,23	0,22	–

Megjegyzések:

A makroszintű intenzitásmutatók a fizikai mennyiség GDP-hez viszonyított arányát mutatják (2005-ös árakon).

Energiaintenzitás: bruttó belföldi energiafelhasználás (kgoe) osztva a GDP-vel (EUR).

Szén-dioxid-intenzitás: ühg-kibocsátás (kg CO₂-egyenérték) osztva a GDP-vel (EUR).

Erőforrás-intenzitás: belföldi nyersanyag-felhasználás (kg) osztva a GDP-vel (EUR).

Hulladékintenzitás: hulladék (kg) osztva a GDP-vel (EUR).

Energiakereskedelem egyenlege: az energiaexport és -import egyenlege a GDP %-ában.

Az energia súlya a harmonizált fogyasztói árindexben: az energiatételek aránya a harmonizált fogyasztói árindex kiszámításához alapul vett fogyasztói kosárban.

Az energiaár-változás és az infláció különbsége: a HICP energiakomponense és a teljes HICP infláció (éves %-os változás).

Reál fajlagos energiaköltség: reál-energiaköltségek a gazdasági hozzáadott érték százalékában.

Környezetvédelmi adók a munkát terhelő adók, illetve a GDP arányában: az Európai Bizottság „Taxation trends in the European Union” (Adózási trendek az Európai Unióban) adatbázisából.

Az ipar energiaintenzitása: az ipar végső energiafelhasználása (kgoe) osztva az ipar által előállított bruttó hozzáadott értékkel (2005, EUR).

A feldolgozóipar reál fajlagos energiaköltsége, az olajfinomítás nélkül: reálköltségek a feldolgozóipari hozzáadott érték százalékában.

Az energiaigényes iparágak aránya a gazdaságban: az energiaigényes iparágak bruttó hozzáadott értékének aránya a GDP-ben.

Villamosenergia- és gázárak a közepes méretű ipari felhasználók esetében: 500–2000 MWh, illetve 10 000–100 000 GJ közötti fogyasztási sávok; áfa nélkül.

A települési hulladék újrahasznosításának aránya: az újrahasznosított települési hulladék aránya az összes települési hulladékhoz képest.

A közszektor energiára és környezetre fordított K+F-kiadásai: az érintett területek kormányzati K+F-kiadásai a GDP %-ában.

Az uniós kibocsátáskereskedelmi rendszerbe tartozó ühg-kibocsátás (a légi közlekedés kivételével) aránya: a tagállamok által az Európai Környezetvédelmi Ügynökségnek bejelentett ühg-kibocsátás alapján (földhasználat, földhasználat-megváltoztatás és erdőgazdálkodás nélkül).

A közlekedés energiaintenzitása: a közlekedés végső energiafelhasználása (kgoe) osztva a közlekedési ágazat által előállított bruttó hozzáadott értékkel (2005, EUR).

A közlekedés szén-dioxid-intenzitása: a közlekedés ühg-kibocsátása osztva a közlekedési ágazat által előállított bruttó hozzáadott értékkel.

Energiaimport-függőség: nettó energiaimport osztva a bruttó belföldi energiafogyasztással, amely tartalmazza a nemzetközi bunkerolaj-fogyasztását.

Aggregált szállítói koncentrációs index: olaj, gáz és szén vonatkozásában. A kisebb értékek nagyobb diverzifikációt, vagyis alacsonyabb kockázatot jelölnek.

Az energiamix diverzifikációja: a földgáz, valamennyi kőolajtermék, a nukleáris energia, a megújuló energiák és a szilárd tüzelőanyagok Herfindahl-indexe.

* Európai Bizottság és Európai Környezetvédelmi Ügynökség

- **Forrás:** Egyéb jelzés hiányában az Európai Bizottság (Eurostat)
-

HIVATKOZÁSOK

A. Arpaia és A. Kiss, (2015), "Benchmarks for the assessment of wage developments: Spring 2015" (A bérek alakulásának vizsgálatára szolgáló referenciaértékek: 2015 tavasz), Analytical web note 2/2015, Európai Bizottság, A Foglalkoztatás, a Szociális Ügyek és a Társadalmi Befogadás Főigazgatósága <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=14070&langId=en>

Bertelsmann Stiftung (2016), Sustainable Governance Indicators 2016 Survey (A fenntartható kormányzás mutatói – 2016-os felmérés) <http://www.sgi-network.org/2016/>

Bisztray, M. (2016), The effect of FDI on local suppliers: Evidence from Audi in Hungary–The effect of foreign-owned large plant (A győri Audi gyár hatása a beszállító iparágban működő környező vállalatokra), Műhelytanulmányok 2016/22. szám, Magyar Tudományos Akadémia, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Központ, Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest <http://www.econ.core.hu/file/download/mtdp/MTDP1622.pdf>

Capgemini, IDC, Sogeti, és Politecnico di Milano (2016): Hungary eGovernment State of Play (Az e-kormányzat helyzete Magyarországon), Az Európai Bizottság Tartalmak, Technológiák és Kommunikációs Hálózatok Főigazgatósága részére készített tanulmány http://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=17873

Conference Board (2016), Growth Accounting and Total Factor Productivity, 1995-2015 (A növekedés számbavétele és a teljes tényezőtermelékenység, 1995–2015) <https://www.conference-board.org/data/economydatabase/index.cfm?id=27762>

CRCB (Korrupciókutató Központ Budapest) (2015), Impact Assessments, Public Consultation and legislation in Hungary 2011-2014 (Hatásvizsgálatok, nyilvános konzultációk és jogalkotás Magyarországon 2011–2014), Korrupciókutató Központ Budapest <http://www.crcb.eu/>

CRCB (Korrupciókutató Központ Budapest) (2016), Report on the Quality of Hungarian Legislation – 2015 (Jelentés a magyar jogalkotás minőségéről – 2015), Korrupciókutató Központ Budapest <http://www.crcb.eu/>

CRCB (Korrupciókutató Központ Budapest) (2017), Report on the Quality of Hungarian Legislation – 2016 (Jelentés a magyar jogalkotás minőségéről – 2016), Korrupciókutató Központ Budapest <http://www.crcb.eu/>

Deloitte, (2015), Digitalisation and mobile sector taxation in Europe. The experience in Hungary (A digitalizáció és a mobilkommunikációs ágazat adóztatása Európában – A magyarországi tapasztalatok) Deloitte, London http://www.gsma.com/mobilefordevelopment/wp-content/uploads/2016/03/GSMA_Digitalisation_and_mobile_sector_taxation_experience_in_Hungary.pdf

Oktatási Hivatal (2016a), Országos Kompetenciamérés 2015, Országos jelentés, Budapest

Oktatási Hivatal (2016b), PISA 2015 Összefoglaló jelentés, Budapest

Eunomia, (2016), Study on Assessing the Environmental Fiscal Reform Potential for the EU28 (Tanulmány az EU 28 tagállamában megvalósítható környezeti fiskális reform lehetőségeinek értékeléséről,) Eunomia Research and Consulting, IIEP, Zárójelentés (2016), Az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg

http://ec.europa.eu/environment/integration/green_semester/pdf/Eunomia%20EFR%20Final%20Report%20MAIN%20REPORT.pdf

Európai Bizottság (2013), „Az európai munkaerőpiac alakulása, 2013”, Gazdasági és Pénzügyi Főigazgatóság, European Economy sorozat, 6. szám

http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2013/ee6_en.htm.

Európai Bizottság (2015a), Macroeconomic Imbalances – Country Report – Hungary 2015 (Makrogazdasági egyensúlyhiányok – Magyarországra vonatkozó országjelentés, 2015), Brüsszel

http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/occasional_paper/2015/pdf/ocp220_en.pdf

Európai Bizottság (2015b), The 2015 Ageing Report, Economic and budgetary projections for the 28 EU Member States (2013-2060) (2015. évi jelentés a népesség elöregedéséről: Gazdasági és költségvetési prognózisok az EU 28 tagállamára vonatkozóan (2013–2060), European Economy, 2015/3. szám, Brüsszel

http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2015/pdf/ee3_en.pdf

Európai Bizottság (2015c), A beruházási környezettel kapcsolatos kihívások a tagállamokban, Brüsszel

http://ec.europa.eu/europe2020/challenges-to-member-states-investment-environments/index_hu.htm

Európai Bizottság (2015d), Report on single market integration and competitiveness in the EU and its member states – 2015 („Az egységes piac integrációja és a versenyképesség az Unióban és tagállamaiban – 2015” című jelentés) <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/13418/>

Európai Bizottság (2015e), Flash Eurobarometer on Businesses' attitudes to corruption in the EU (Eurobarométer gyorsfelmérés az uniós vállalkozások korrupcióval kapcsolatos attitűdjéről)

http://data.europa.eu/euodp/en/data/dataset/S2084_428_ENG

Európai Bizottság (2016a), Excise Duty tables, Part II Energy Products and Electricity, as of 1 July 2016. (Jövedéki adóra vonatkozó táblázatok, II. rész, Másodlagos energiahordozók és villamos energia, 2016. július 1.), Európai Bizottság, Brüsszel

http://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/resources/documents/taxation/excise_duties/energy_products/rates/excise_duties-part_ii_energy_products_en.pdf

Európai Bizottság (2016b), Case Study and Reports on the VAT Gap in the EU-28 Member States: 2016 Final Report (A héa-bevétel-kiesés vizsgálata a 28 uniós tagállamban és az erről szóló jelentések: 2016. évi zárójelentés), Varsó https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/2016-09_vat-gap-report_final.pdf

Európai Bizottság (2016c), 2016. évi országjelentés – Magyarország, Brüsszel

http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2016/cr2016_hungary_hu.pdf

Európai Bizottság (2016d), European Innovation Scoreboard 2016 (Európai Innovációs eredménytábla 2016) Európai Bizottság, Belső Piaci, Ipar-, Vállalkozás- és Kkv-politikai Főigazgatóság és Kutatási és Innovációs Főigazgatóság, Brüsszel

<http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/17822/attachments/1/translations/en/renditions/native>

Európai Bizottság (2016e) Peer Review of the Hungarian Research and Innovation System (A magyar kutatási és innovációs rendszer szakértői értékelése), H2020 Policy Support Facility (H2020 Szakpolitika

Támogatási Eszköz), Brüsszel <https://rio.jrc.ec.europa.eu/en/library/peer-review-hungarian-research-and-innovation-system>

Európai Bizottság (2016f) Detailed information on the assessment of regulation in professional services, Hungary, (A szakmai szolgáltatások szabályozásának értékelésére vonatkozó részletes információk, Magyarország), SWD(2016) 436 final
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=SWD:2016:463:FIN>

Európai Bizottság (2016g), A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának a szakmai szolgáltatások szabályozására vonatkozó reformajánlásokról, COM(2016) 820 final
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0820&qid=1487252531987&from=HU>

Európai Bizottság (2016h), Support to Implementation - Municipal Waste, Country factsheets and roadmaps (A végrehajtáshoz nyújtott támogatás – Települési hulladék, Az egyes országokra vonatkozó adatlapok és ütemtervek) http://ec.europa.eu/environment/waste/framework/support_implementation.htm

Európai Bizottság (2017a), 2016. évi SBA-tájékoztató – Magyarország, Hiv.: Ares(2017)489459 - 2017.01.30., Brüsszel <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/21188>

Európai Bizottság (2017b), A 2017. évi uniós igazságügyi eredménytábla *(előkészületben)*
http://ec.europa.eu/justice/effective-justice/scoreboard/index_en.htm

Európai Bizottság (2017c), Uniós belső piaci eredménytábla 2016 *(előkészületben)*
http://ec.europa.eu/internal_market/scoreboard/

Európai Bizottság és Gazdaságpolitikai Bizottság (2016), Joint Report on Health Care and Long-Term Care Systems & Fiscal Sustainability (Közös jelentés az egészségügyi ellátás és a tartós ápolás-gondozás rendszereiről és a költségvetési fenntarthatóságról), Brüsszel https://ec.europa.eu/info/publications/joint-report-health-care-and-long-term-care-systems-fiscal-sustainability-0_en

Európai Bizottság TED adatbázis (2017), Tenders Electronic Daily (TED) (csv subset) – közbeszerzési hirdetmények, nyílt hozzáférésű adatok európai uniós portálja
<https://data.europa.eu/euodp/en/data/dataset/ted-csv>

Az Emberi Jogok Európai Bírósága, Gázsó kontra Magyarország (kérelem száma: 48322/12.), Ítélet, 2015. július 16., Strasbourg
[http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"languageisocode":\["HUN"\],"appno":\["48322/12"\],"documentcollectionid2":\["CHAMBER"\],"itemid":\["001-170761"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

Eurostat (2016), Business demography statistics (Vállalkozásdemográfiai statisztikai adatok)
http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Business_demography_statistics

Eurostat (2017), The Community survey on ICT usage in households and by individuals 2016 (Háztartások és magánszemélyek ikt-használatáról készített felmérés, 2016).
http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Digital_economy_and_society_statistics_-_households_and_individuals

Fehérvári (2015), „Lemorzsolódás és a korai iskolaelhagyás trendjei”, Neveléstudomány 2015/3. szám

FRA (Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége) (2016), EU-MIDIS II: Second European Union Minorities and Discrimination Survey, Roma - Selected findings (Második felmérés az Európai Unióban élő

kisebbségekről és a diszkriminációról: A romák – Válogatott megállapítások), 2016, Bécs
<http://fra.europa.eu/en/publication/2016/eumidis-ii-roma-selected-findings/>

E. Gamberoni, C. Gartner, C. Giordano és P. Lopez-Garcia (2016), "Is corruption efficiency-enhancing? A case study of nine Central and Eastern European countries" („Javítja a korrupció a hatékonyságot? Esettanulmány kilenc közép- és kelet-európai ország példája alapján), EKB munkadokumentum 1950. szám, Európai Központi Bank <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecbwp1950.en.pdf>

Magyarország Kormánya (2016), 301/2016. (IX. 30.) Korm. rendelet a közérdekű adat iránti igény teljesítéséért megállapítható költségtérítés mértékéről, Magyar Közlöny 2016/149.
<http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK16149.pdf>

GRECO (Európa Tanács Korrupció Elleni Államok Csoportja) (2015), negyedik értékelési forduló, Magyarországra vonatkozó értékelő jelentés, Greco Eval IV Rep (2014) 10E.
<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806c6b9e>

Magyar Tudományos Akadémia (2015), A közoktatás indikátorrendszere 2015

IBP (International Budget Partnership) (2015), (Átlátható költségvetés – 2015-ös felmérés)
<http://www.internationalbudget.org/wp-content/uploads/OBS2015-Report-English.pdf>

IMD (International Institute for Management Development) (2016), IMD World Competitiveness Yearbook 2016 (IMD Versenyképességi évkönyv – 2016) Lausanne
<http://www.imd.org/uupload/imd.website/wcc/scoreboard.pdf>

Kertesi G. és Kézdi G. (2013): Iskolai szegregáció, szabad iskolaválasztás és helyi oktatáspolitikai 100 magyar városban, Magyar Tudományos Akadémia Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaság-tudományi Intézet, Budapesti Corvinus Egyetem, Emberi Erőforrások Tanszék

Kertesi G. és Köllő J. (2003) The employment effects of nearly doubling the Minimum Wage: The case of Hungary (A minimálbér közel kétszeresére emelésének foglalkoztatási hatásai: Magyarország esete) Budapesti Munkagazdaságtani Füzetek, 2003/6. szám, Magyar Tudományos Akadémia

Kertesi G. és Köllő J. (2004), A 2001. évi minimálbér-emelés foglalkoztatási következményei Közgazdasági Szemle, LI. évf. 2004. április, 293–324. o.

Kopint-Tárki (2017): Survey and Study Paper on the Hungarian Investment Environment (Felmérés és tanulmány a magyarországi beruházások környezetéről), Budapest: Kopint-Tárki

LawNow (2015), Hungary: Changes Affecting the Retail Industry (Magyarország: A kiskereskedelmi ágazatot érintő változások) <http://www.cms-lawnow.com/ealerts/2015/03/hungary-changes-affecting-the-retail-industry>

NGM, (2016), Makrogazdasági és költségvetési előrejelzés 2016–2020, Budapest
<http://www.kormany.hu/download/6/7b/e0000/Makrogazdas%C3%A1gi%20%C3%A9s%20k%C3%B6lts%C3%A9gvet%C3%A9si%20el%C5%91rejelz%C3%A9s%202016%20december.pdf>

Mózer P. (2016): Az önkormányzati segélyezés alapvonásai. In: Gábos A. és Szívós P. (szerk.): Szociálpolitikai monitoring tanulmányok, Budapest, EMMI, 87–107. o.
http://www.tarki.hu/hu/news/2016/kitekint/szocpol/20160823_szocpol_monitoring_5_mozer.pdf

Magyar Nemzeti Bank (2016a), Inflációs jelentés – 2016. december, Budapest <https://www.mnb.hu/letoltes/eng-ir.pdf>

Magyar Nemzeti Bank (2016b), Inflációs jelentés – 2016. szeptember <https://www.mnb.hu/letoltes/hun-ir-digitalis-verzio-kpr-tol.pdf>

Magyar Nemzeti Bank (2016), Pénzügyi stabilitási jelentés, 2016. december, Budapest <https://www.mnb.hu/letoltes/penzugyi-stabilitasi-jelentes-osz-print-digitalis.pdf>

Magyar Nemzeti Bank (2016), Hitelezési folyamatok, 2016. november, Budapest <https://www.mnb.hu/letoltes/hitelezesi-folyamatok-2016-november-hu.pdf>

OBT (Országos Bírói Tanács (2016), 5/2016. (IX.13) Állásfoglalás http://birosag.hu/sites/default/files/allomanyok/obt_dokumentumok/5_2016_ix_13_allasfoglalas.pdf

OECD (2015a), Hungary: Towards a strategic state approach (Magyarország: Úton a stratégiai szemléletet követő állam felé), OECD Public Governance Reviews, Párizs <http://www.oecd.org/publications/hungary-towards-a-strategic-state-approach-9789264213555-en.htm>

OECD (2016a), OECD Economic Surveys: Hungary (OECD Gazdasági felmérések: Magyarország) 2016, Párizs http://dx.doi.org/10.1787/eco_surveys-hun-2016-en

OECD (2016b), Education at a Glance 2016 (Oktatási körkép, 2016): OECD-mutatók <http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/9616041e.pdf?expires=1486548032&id=id&accname=guest&checksum=8B4E45B26066570D441883150B6DBEFB>

OECD (2016c), The Productivity Inclusiveness Nexus (A termelékenység és az inkluzív gazdaság közötti összefüggés), C/MIN(2016)3. Az OECD Tanácsának miniszteri szintű találkozója, Párizs, 2016. június 1-2. <https://www.oecd.org/global-forum-productivity/library/The-Productivity-Inclusiveness-Nexus-Preliminary.pdf>

OECD (2016), „PISA 2015 Results in Focus” (Középpontban a 2015-ös PISA-felmérés eredményei), PISA in Focus, 67. szám, OECD Publishing, Párizs

OECD/EU (2016), Health at a Glance: Europe 2016 – State of Health in the EU Cycle (Egészségügyi körkép Európában, 2016 – Egészségügy az EU-ban sorozat), OECD Publishing, Párizs <http://dx.doi.org/10.1787/9789264265592-en>

Palócz É. (2016), „A magyarországi bérfelzárkózás tartalékai és korlátai”, in Kolosi, T. és Tóth Gy. I. (szerk.), *Társadalmi Riport*, Budapest <http://www.tarki.hu/hu/publications/SR/2016/01palocz.pdf>

Romainintegrációs mutató 2015: 2005–2015 A Roma Integráció Évtizede

Romhányi B. (2014), A Paks II beruházás költségvetéspolitikai következményei, Energiaklub Szakpolitikai Intézet Módszertani Központ, Budapest http://kfib.hu/uploads/a_paks_ii_beruhazas_koltsegvetes-politikai_kovetkezményei.pdf

The Economist (2016), Rigging the bids, Government contracting is growing less competitive, and often more corrupt, 2016. november 19. <http://www.economist.com/news/europe/21710315-government-contracting-growing-less-competitive-and-often-more-corrupt-rigging-bids>

Thum-Thysen, A. és Canton, E.: Estimation of service sector mark-ups determined by structural reform indicators (A szolgáltatási ágazat haszonkulcsára vonatkozó becslés a strukturális reform mutatói

alapján), in: Economic Papers 547., Gazdasági és pénzügyi Főigazgatóság, Európai Bizottság, 2015.
http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/economic_paper/2015/pdf/ecp547_en.pdf

TI (Transparency International) (2016), Global Corruption Barometer (Globális korrupciós barométer)
http://www.transparency.org/research/gcb/gcb_2015_16/0/

TI (Transparency International) (2017), Corruption Perceptions Index 2016 (2016. évi korrupcióérzékelési index)
http://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2016

Tóth I. J. (szerk.) (2016), Competitive Intensity and Corruption Risks in the Hungarian Public Procurement 2009-2015, Main Findings & Descriptive Statistics (Versenyintenzitás és korrupciós kockázatok a magyar közbeszerzésben, Főbb megállapítások és leíró statisztikák, 2009–2015) Korrupciókutató Központ Budapest http://www.crcb.eu/wp-content/uploads/2016/05/hpp_2016_crcb_report1_en_160513_.pdf

Tóth I. J. és Hajdu M. (2016), „Korrupciós kockázatok, átláthatóság, közbeszerzések – Magyar közbeszerzések 2009–2015 közötti adatainak elemzése”, in Kolosi T. és Tóth I. Gy. (szerk.), Társadalmi Riport, Budapest <http://www.tarki.hu/hu/publications/SR/2016/02toth-hajdu.pdf>

Ügyészség (2016), A Legfőbb Ügyészség sajtóközleménye a korrupciós bűncselekmények elleni fellépés átfogó vizsgálatáról <http://ugyeszseg.hu/a-legfobb-ugyeszseg-sajtokozlomenye-a-korrupcios-buncselekmények-elleni-fellepes-atfogo-vizsgalatarol/>

Van Dijk Management Consultants (2016), Mobile Broadband prices, Prices as of February 2016 (Mobil széles sávú adatforgalom díjai, 2016 februári díjak). Az Európai Bizottság Tartalmak, Technológiák és Kommunikációs Hálózatok Főigazgatósága részére készített tanulmány http://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?action=display&doc_id=18583

WEF (Világgazdasági Fórum) (2016), The Global Competitiveness Report 2016–2017 (Globális versenyképességi jelentés 2016–2017) <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2016-2017-1>

Világbank (2016), Doing Business 2017, Equal Opportunity for All (Egyenlő esélyeket mindenkinek), Washington <http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2017>

Világbank (2017), Paying Taxes 2017 (Adófizetés 2017), Washington <http://www.doingbusiness.org/~media/WBG/DoingBusiness/Documents/Special-Reports/Paying-Taxes-2017.pdf>

Worldwide Governance Indicators (2016), Globális kormányzati mutatók 2016-os frissítés <http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.aspx#home>